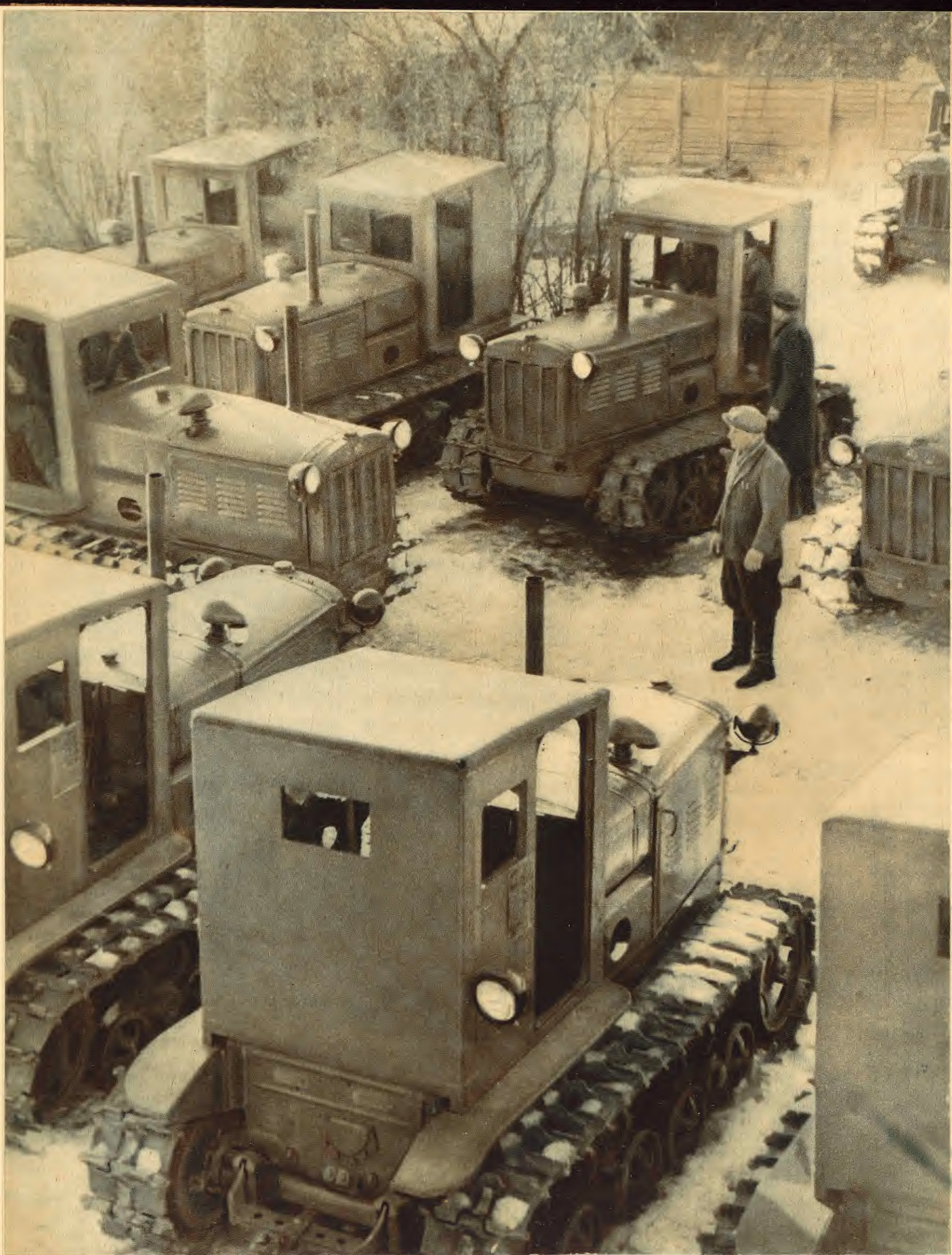

ЭВАИГЗНЕ

№ 6
1951

РЛВ — РЛБ
Invent. №
Инвент. №

Lielstraupes MTS traktori sagatavoti pavasara darbiem kolchozu laukos.

187
3176

PSRS Augstākās Padomes sesija

PSRS Augstākās Padomes sēde 1951. gada 7. martā. Attēlā: pie Priekšsēdētāja galdā (no kreisās uz labo): Tautību Padomes Priekšsēdētāja vietnieki V. T. Lācis, M. V. Zimjanins, T. M. Matiašvili, M. T. Jakubovs, Tautību Padomes Priekšsēdētājs Ž. Šajachmetovs, Savienības Padomes Priekšsēdētājs M. A. Jasnovs, Savienības Padomes Priekšsēdētāja vietnieki A. I. Nijazovs, A. I. Kiričenko, T. M. Zujeva un A. J. Spiečkus. Ložās — biedri M. F. Škirjatovs, P. K. Ponomarenko, M. A. Suslovs, A. F. Gorkins, N. S. Chruščevs, A. I. Mikojans, A. N. Kosigins, N. A. Bulganins, L. M. Kaganovičs, G. M. Maļenkovs, J. V. Staļins, L. P. Berija, V. M. Molotovs, K. J. Vorošilovs, N. M. Šverņiks, A. A. Andrejevs. Tribīnē — PSRS Finanšu ministrs A. G. Zverevs.
V. Savostjanova un V. Jegorova foto (TASS fotokronika).

Marta sākumā no visām mūsu Dzimtenes malām Maskavā pulcējās tautas pārstāvji — PSRS Augstākās Padomes deputāti. 6. martā, pulksten divos dienā, Kremli, Lielajā Kremļa pili atklāja Savienības Padomes otro sesiju. Divas stundas vēlāk turpat pulcējās visu sešpadsmit brālīgo savienoto republiku pārstāvji Tautību Padomes otrā sesijā.

Padomju zemes augstākā valsts varas organa otrās sesijas darbs sākās tajā laikā, kad visos mūsu dzīves novados valda sevišķi liela rosme. Jaunrades darba sajūsmā, bolševiku partijas tālredzīgā vadībā padomju tauta pārveido dabu, būvē pasaulē vislielākās hidroelektrostacijas un kanālus, dēsta mežus, rada jaunas jūras un ūdensstraumes. Un tāni pat laikā padomju cilvēks nelokāmi stāv miera frontes cīnītāju pirmajās līnijās.

PSRS Augstākās Padomes otrās sesijas darba kārtībā bija lieli valsts dzīves jautājumi, un padomju tautas pārstāvji tos izlēma lielā vienprātībā. Viņu darbam vērīgi sekoja visas pasaules godīgie darbaļaudis un, redzēdami mūsu zemes lielos sasniegumus un nelokāmo miera gribu, guva iedvesmi vēl plašākai cīņai par mieru un demokrātiju.

PSRS Valsts budžets 1951. gadam, ko apstiprināja tautas pārstāvji, par mūsu zemes augšupeju runāja neapstrīdāmā skaitļu valodā.

Neraugoties uz mazumtirdzniecības cenu pazeminājumu, Valsts budžeta ienākumi 1951. gadā, salīdzinot ar 1950. gadu, pieaug par 8,5 procentiem, bet izdevumi par 9,4 procentiem. Tas liecina par mūsu socialistiskās ekonomikas tālāku augšanu, mūsu zemes darbaļaužu labklājības un kultūras nemītīgu kāpinājumu.

Bet padomju zemes budžets skaidri liecina arī par mūsu miera gribu. Tāni laikā, kad Amerikas Savienoto Valstu, Anglijas, Francijas un citu kapitalistisko zemju budžetos militāriem izdevumiem paredzēta lielākā daļa izdevumu, mūsu zemes budžetā asignējumi valsts aizsardzībai sastāda tikai 21,3 procentus.

Par mūsu mierīgo celtniecību runāja visi deputāti, kas piedalījās debatēs. Un tas pilnīgi saprotami, jo visa mūsu tauta piedalās šini grandiozajā celtniecībā, ikviens mūsu zemes darba cilvēks ieinteresēts, lai jo ātrāk pabeigtu diženās komunisma celtnes.

Bet tikpat dziļi padomju ļaudīm rūp arī miers visā pasaulē. Tādēļ ar tādu pašu vienprātību un sajūsmu mūsu tautas pārstāvji pieņēma Miera aizsardzības likumu.

Aizliegt kara propagandu un pieņemt Miera aizsardzības likumu, — ar tādu aicinājumu pie visu valstu parlamentiem griezās Otrais Vispasaules miera piekritēju kongress. Šim aicinājumam nav sekojusi neviena kapitalistiskā valsts. Tur atskan negēlīgi aicinājumi uz masveidīgu cilvēku iznīcināšanu, tur dienu no dienas pieaug kara histerija. Un taisni šini laikā, kad nelietīgais kara propagandas vilnis sit sevišķi augstu, pāri visai pasaulei atskan Makavas skaidrā balss, kas pasludina par kriminalnoziedznieku jebkuru personu, kura propagandē karu.

Ticību miera lietai, ticību drīzai komunisma uzvarai ikvienā godīgā cilvēkā no jauna apstiprina tikko notikušā PSRS Augstākās Padomes otrā sesija Kremļa Lielajā pili.

MĒS UN VIŅI

Nakti no 28. februāra uz 1. martu visā pasaulē kā parasti drudzaini strādāja preses aģenturu teletaipi. Telegrafistes mehāniski, neiedzīloties korespondenču saturā, pārraidīja informāciju birumu. Bet pēkšņi kāda ziņa satrauca pat pie visa kā pieradušos preses aģenturu darbiniekus: Jauns cenu pazeminājums PSRS.

Buržuazisko laikrakstu redaktori īgnumā savieba sejas. «Neievietot», viņi lakoniski pavēlēja. «Ievietot pirmā lappusē trekniem burtiem», patiesā lepnumā par Padomju zemes sasniegumiem norādīja demokrātisko avižu vadītāji.

— Kā prieka vēsts visiem darbaļaudim šī ziņa aplidoja pasauli. Tautas saņēma jaunu uzskatāmu mācību par socialistiskās saimniecības sistēmas nenoliedzamo pārākumu par satrūdušā un bojā ejai nolemto kapitalisma saimniecības sistēmu.

«Cenu pazeminājums Padomju Savienībā — patiešām priecīgs notikums», — rakstīja Ķīnas avīze «Gunženžibao». «Tas līdzīgs tam, it kā padomju zemes darbaļaudis būtu saņēmuši jaunu pielikumu pie darba algām, turklāt visai ievērojamu. Kas no padomju cilvēkiem nepriecējās par to? Kas no visas pasaules darbaļaudim nav sajūsmināts par to? No 1947. gada tas Padomju Savienībā ir jau ceturtais cenu pazeminājums.

«Kāpēc Padomju Savienība ir spējīga dot vienu cenu pazeminājumu pēc otra?» jautā avīze. «Iemesls ļoti vienkāršs: tas ir tāpēc, ka PSRS valdība, visas tautas atbalstīta, nelokāmi realizē miera politiku. Tieši pateicoties miera politikai, Padomju Savienībā, ar katru dienu attīstās miera laika rūpniecība un lauksaimniecība, ceļas darba ražīgums, ievērojami pazeminās produkcijas pašizmaksas. Viss tas rada milzīgas materiālas vērtības, kas iet tautas labā.

Vai šāds cenu pazeminājums varētu notikt, teiksim, ASV vai Anglijā? Nē, nevarētu. Tur notiek tieši pretēja parādība. Cenas ceļas, darba alga pazeminās, tautas pirktspēja nenovēršami kritās.

Vakara stundā, kad pazīstamā diktora balss no Maskavas bija paziņojusi par jauno cenu pazeminājumu, daudzas padomju ģimenes sāka apspriest, par cik tad īsti palielināsies ģimenes budžets. No pieciem cilvēkiem sastāvoša Rīgas strādnieka Rožlāpas ģimene aprēķināja, ka mēneša ietaupījums no cenu pazeminājuma viņiem būs gandrīz 160 rubļu. Bet tas taču nozīmē ģimenes gada budžeta reālu pieaugumu vairāk kā par 2000 rubļiem. «Iznāk it kā mēs ar sievu šogad katrs saņemtu papildus vienu mēnešalgu 1000 rubļu apmērā,» apmierināti par saviem aprēķinu rezultātiem, saka Rožlāps. Lai pamēģina šādu aprēķinu izdarīt kāds amerikāņu strādnieks.

Ar «amerikaniskam dzīves veidam» atbilstoša ģimenes budžeta pētīšanu (lasi — falsificēšanu) aiz okeana nodarbojas speciala zinātnieku komiteja pie Kalifornijas universitātes. Šī komiteja sastādīja t. s. «Heilera» budžetu 4 cilvēku ģimenei, kas vajadzīgs, lai ģimene nedzīvotu badā, varētu vispietiecīgāk ģērbties, sūtīt bērnu skolā un ne biežāk kā reizi mēnesī iet uz kino. Bet mācīto ASV statistiķu pūlīni iztēlot rožainās krāsās ASV darbaļaužu dzīvi ir veltīti. Viņu pašu aprēķini, kaut arī falsificēti un nepilnīgi, tomēr pēc būtības ir smaga apsūdzība pret «amerikanisko dzīves veidu». Vēl pirms jau vairāk kā 76 procenti no visiem ASV iedzīvotājiem saņem atalgojumu, kas ir zemāks par «Helleru budžetu» paredzēto. Bet tas vēl nav viss. 1941. gadā pēc Kalifornijas universitātes komisijas savāktiem datiem 4 cilvēku lielai amerikāņu ģimenei no iztikas minimuma pietrūka nedēļā vidēji 13,69 dolaru, bet 1947. gadā — jau 25,58 dolaru. Amerikāņi, kā zināms, mil rekordus. 1948. gadā viņi atzīmēja īpatnību, bet «amerikaniskajam dzīves veidam» visai raksturīgu rekordu. Proti, 1948. gadā ASV darbaļaužu dzīves līmenis sasniedza viszemāko punktu, kāds ir bijis tās vēsturē, neskatot 1929./1932. gadu krīzi.

Kā jau rekordam pienākas, tas nākamajā gadā tika «labots»: 1949. gadā ASV darbaļaužu dzīves līmenis bija vēl zemāks nekā 1948. «rekord-

gadā», bet 1950. gadā šo rekordu no jauna ievērojami pārspēja. 1951. gada pirmie rezultāti liecina, ka rekords no jauna kritis.

Mēs zinām, ko nozīmē iesaldēt gaļu, zivis un tamlīdzīgi. Kapitalistiskajā Amerikā prezidents Trumens savus pilsoņus jaunajā gadā iepriecināja ar algas «iesaldēšanu», proti, strādājošo darba algu nedrīkst paaugstināt, neskatoties ne uz kādu dzīves dārdzības pieaugumu. Kas attiecas uz mazumtirdzniecības cenām, tad tās tiek nevis «iesaldētas», bet «atkausētas». 27. februārī, tas ir, tieši dienu pirms Padomju valdības lēmuma par jauno kārtējo cenu pazeminājumu PSRS, ASV cenu stabilizācijas pārvalde izdeva jaunu pavēli, kas atļauj vēl vairāk paaugstināt mazumtirdzniecības cenas plaša patēriņa precēm. «Associated Press» korespondents bija spiests gaudulīgi paziņot, ka «sakarā ar to, katrā ziņā pieaugs cenas daudzām precēm». Ar pravietisku paziņojumu uzstājās arī pats stabilizācijas pārvaldes priekšnieks Džonsons, vēstot, ka «tuvākos mēnešos dzīves dārdzība ASV turpinās pieaugt.» ASV darbaļaudim atliek tikai katras nedēļas beigās aprēķināt, par cik dolāriem no jauna samazinājies jau tā sarukušais ģimenes budžets. Vai tad pēc tam jābrīnās, ka ASV pilsoņi, pēc amerikāņu avīzes «New York Times» izteiciena, «ievērojami ierobežojuši savu apetīti.» Februāra mēneša pēdējās dienās gaļas pārdošana Ņujorkā samazinājusies par 30 procentiem.

Uzbrukums ASV darbaļaužu algām norit visā frontē. Monopolu iedvesmota kara dievs viņa vietnieks zemes vīrsū prezidents Trumens prasa arvien kāpināt un kāpināt bruņošanās drudzi un agresīva kara izraisīšanas politiku. Bet bruņošanai vajadzīga nauda. Darbā tiek laists nodokļu slogs, kas ar gudru ziņu neskar kapitalistu peļņu, bet izsūc tikai darbaļaudis.

Pārstāvju palatas komisijas vadītājs Vilsons brīdināja amerikāņus, ka Trumena jaunā bruņošanās programma «ielidīs jūsu kabatā. Tā būs jums līdzās pārtikas veikalā, tā atsauksies uz darba algu, uz preču ražošanu». Skaidrāk nepateiks. Nav jābrīnās, ka ASV no pagājušā gada oktobra ienākuma nodoklis no jauna pieaudzis par 20 procentiem, vēl vairāk pazeminot jau tā zemo ASV strādnieku reālo darba algu. Perspektīvas ir vēl drūmākas, jo jaunajā 1951./1952. budžeta gadā kara asignējumi atkal strauji pieaugs, sasniedzot 50 miljardus dolaru, tas ir, gandrīz 50 reizes pārsniedzot ASV militāros izdevumus 1938./1939. gadā un divas reizes kara izdevumus 1941./1942. gadā.

ASV pēdās soļo Anglija, Francija un citas maršalizētās valstis, kur arī pēdējā laikā strauji cēlušās cenas un nodokļi, bet samazinājusies reālā darba alga.

Nemitīga cenu celšanās un strādnieku relatīva un absolūtā grimšana nabadzībā nav nejauša, gadījuma parādība. Tas ir nelokāms kapitalisma likums. To jau labi atceras Latvijas darbaļaužu vecākā paaudze, kas uz savās muguras visā pilnībā dabūja izjust kapitalistiskās iekārtas «priekus».

1929.—1933. gada krīze. Buržuaziskās Latvijas rūpniecība sabruka. Avīzēs milzu virsraksti: «Vācijas finansu sabrukums rauj līdz arī Latviju», «Šodien slēgs veselu rindu fabriku», «Darbi rūpniecībā turpina sašaurināties», «Bezdarba strādnieku posts ir ārkārtīgs.» «Jaunākās Ziņas» 1932. g. 22. jūlija rakstā «Krizes smagums tirdzniecībā», lasām, ka «pagājušās nedēļas beigās un šīs nedēļas sākumā veikalu apskatē konstatēts, ka apgrozījumi samazinājušies vismaz 3—4 kārtīgi». Bet arī šādos patiešām traģiskos apstākļos kapitalistu kungi nekautrējās savos savtīgos nolūkos — uzskrūvēt cenas pirmās nepieciešamības precēm, lai vēl vairāk iedzīvotos uz darbaļaužu posta un bada rēķina. Tāpat arhīveakcionarajās «Jaunākās Ziņas» 1932. gada 1. decembrī parādījās raksts,

kurā bija teikts: «Cik grūta ir legala cīņa ar slepeniem sindikātiem — dzīves sadārdzinātājiem, kuri kā zirnekļa tīkls apvijuši visu mūsu dzīvi, to pierāda pašreizējie apstākļi petrolejas tirgū. Petrolejas slepenais sindikāts, kurā ieiet visas vietējās firmas, ārkārtīgi pacēlušās cenas uz šo nabadzīgākiem ļaudīm nepieciešamo precī un šīni vienkāršā tirdzniecībā ierauj ap 100 procentu peļņas.»

Plašā patēriņa preču cenas sevišķi strauji cēlās fašistiskās diktatūras drūmajos gados. Tas ir neapgājams fakts.

Latvijas valdības cenu inspektoru Dinsbergu neviens neturēs aizdomās, ka viņš bija pret valdības piekopto drabaļaužu aplaupīšanas politiku. LPSR Valsts arhīvā glabājas Dinsberga kunga dienesta ziņojums savam priekšniekam finansu ministram Ēķim no 1937. g. 16. augusta. Šīni ziņojumā lasām, ka periodā no 1936. gada 1. augusta līdz 1937. gada 1. augustam bija notikusi šāda cenu paaugstināšana pārtikas produktiem, rūpniecības precēm, dzīvokļu īrēm un apkurināšanai:

Pārtikas cenas pieaugušas vidēji par 17,6%, tai skaitā, putraimam par 18,7%, kartupeļiem — 22%, cūkgaļai — 29%, liellopu gaļai — 26%, sviestam — 25%, olām — 29%, pienam — 6,2%, desu izstrādājumiem — 18%.

Visai jūtami darbaļaužu ģimenes budžetu skāra dzīvokļu īres ievērojama paaugstināšana, kuru Dinsbergs precīzi bija aprēķinājis par 20,3%. Protams, namsaimnieki valdībai par šādu «gādību», tas ir, tiesību neierobežoti aplaupīt darbaļaudis, bija visai pateicīgi. Apkurināšanas maksa tai pašā laikā cēlās par 70,9%.

No pārtikas cenām neatpalika arī rūpniecības preču cenas. Apģērbu cenas gada laikā pieauga par 17,8%, tai skaitā, vilnas audumiem par 29%, gataviem sieviešu apģērbiem par 23%, mēteļiem par 50%, sieviešu mēteļiem par 16,6%, vīriešu apaviem par 11%, sieviešu apaviem par 27%.

Ministrs Ēķis un viņa saimnieki varēja būt apmierināti, jo cenu inspektors konstatēja, ka gada laikā dzīves dārdzība strādniekiem bija ievērojami cēlusies, bet reālā darba alga pazeminājusies par 15,77%. Šīni laikā strauji pieauga rūpnieku un tirgotāju peļņa. (Dati pēc

Padomju zemē pēckara gados jau četras reizes pazeminātas cenas pārtikas un rūpniecības precēm. Arvien bagātīgākus pirkumus spēj izdarīt namamātes, arvien bagātīgāk klāts galds darbaļaužu dzīvokļos. Foto no žurnāla «Sovetskij Sojuz»

Ā. Veinberga brošūras «Strādnieku šķiras grimšana nabadzībā buržuaziskajā Latvijā»).

Strādnieku ģimenes budžetā bija izsists nopietns robs. Strādnieks, kas vidēji mēnesī saņēma ap 100 latu, varēja par šo savu naudu faktiski pirkt preces vairs tikai 84 latu vērtībā. Ik mēnesī viņš zaudēja gandrīz 16 latus, bet gadā ap 200 latu. No strādnieku ģimenes budžeta bija strīpotas divas mēnešu algas. Tālākos mēnešos cenas joprojām turpināja pieaugt. Pat buržuaziskās Latvijas statistikas falsifikatori no Latvijas valsts statistiskās pārvaldes bija spiesti balstīties uz melna rakstīt, ka 1939. gadā, salīdzinot ar 1935. gadu — tas ir, fašisma «ziedu laikos» dzīves dārdzība darbaļaudim bija cēlusies vismaz par 23%.

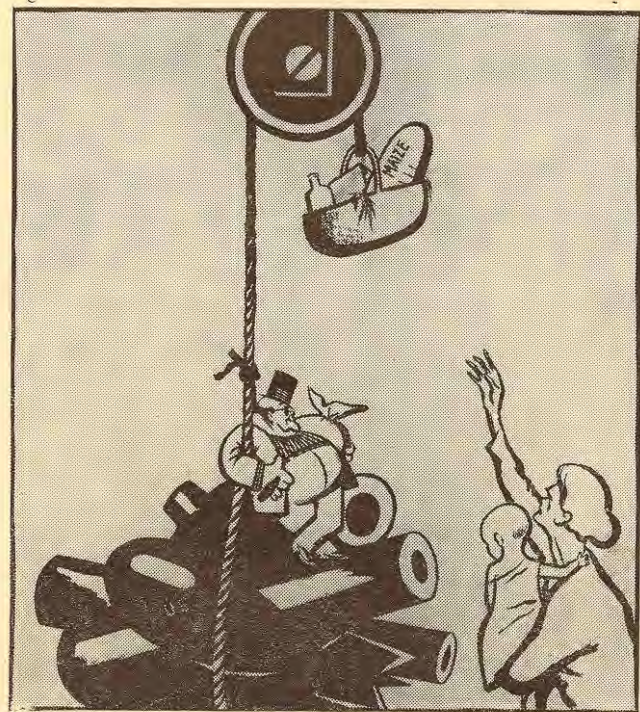
Bet tagad atcerēsīties, ka tikai vienā 1950. gadā mūsu republikas darbaļaužu dzīve bija vidēji palētinājusies par 21 procentu. Jaunais cenu pazeminājums dos PSRS darbaļaudim 34,5 miljardu rubļu lielu ietaupījumu. Četros gados PSRS darbaļaužu ietaupījumi no kārtējām cenu pazemināšanām sasniegs ap 300 miljardu rubļu. Lūk, kāda ir staļiniskā gādība par cilvēku.

Buržuaziskie statistiķi un ekonomisti, aprēķinot kapitalistisko valstu strādnieku ienākumus, iziet tikai un vienīgi no šo strādnieku saņemamām algām. Jāsaka, ka nekas cits šiem kungiem neatliek, jo tiešām, jebkuras kapitalistiskās valsts strādniekus visus dzīves iztikas izdevumus, ieskaitot izdevumus bērnu izglītībai, ārstam, kultūrai u. c. pasākumiem, sedz tikai no savas darba algas, no savas kabatas.

Turpretim atšķirībā no kapitalistiskām zemēm PSRS strādnieku patiesos ienākumus neizsaka tikai darba alga naudā. Tāpēc mēģinājumi salīdzināt PSRS strādnieku šķiras dzīves līmeni ar strādnieku šķiras dzīves līmeni kādā kapitalistiskajā valstī tikai pēc darba algas apmēriem naudā, ir nevien klūdaini, bet tieši analfabetiski, nevien nezinātniski, bet pat melīgi.

Runājot par PSRS strādnieku dzīves līmeni, darba algai naudā jāpieskaita tā vispusīgā palīdzība, ko valsts sniedz darbaļaudim izmaksājot par slimošanas un dzemdību atvaļinājumu laiku, apmaksājot kārtējos atvaļinājumus, nodrošinot bezmaksas izglītību un kvalifikācijas celšanu, maksājot tehnikumos, augstskolās un daudzos cursos neatmaksājamas stipendijas, sniedzot bezmaksas medicīnisko palīdzību, organizējot atpūtas namus un sanatorijas, izdodot miljardus bērnu iestāžu uzturēšanai un pabalstu izmaksai daudz bērnu mātēm. Šī vispusīgā valsts gādība

Kapitalistiskajās valstīs bruņošanās drudzis nes peļņu vienīgi lielburžuazijai, bet darbaļaudis grīst arvien dziļākā nabadzībā. Nemītīgi ceļas pārtikas cenas, nemītīgi pieaug bezdarbnieku skaits. Cha-cha zīmējums

par darbaļaudim palielina PSRS strādnieku vidējo darba algu naudā papildus par apmēram 38 procentiem.

Šinīs dienās PSRS Augstākā Padomē pieņemtais PSRS Valsts budžets 1951. gadam dod spilgtu ainu, kādā veidā valsts budžets ar saviem izdevumiem ievērojami papildina ikvienas mūsu darbaļaužu ģimenes budžetu.

Sociāliem un kultūrai pasākumiem PSRS valsts budžets šogad atvēlējis 120,8 miljardu rubļu — par 4 miljardiem rubļu vairāk nekā 1950. gadā. Attiecīgie asignējumi sastāda 26,8 procentus no visiem valsts budžeta izdevumiem.

Izglītībai Padomju valdība šogad atvēlējusi 59 miljardus rubļu — ap 300 rubļu uz katru PSRS iedzīvotāju. Trumena valdībai izglītība rūp vismazāk. Tur no milzīgi uzpūstā militarizētā budžeta 1950./51. gadā izglītībai bija paredzēti tikai 1 procents — labākajā gadījumā 3 dolāri uz vienu ASV iedzīvotāju. Bet arī šos trūcīgos līdzekļus ASV valdība vēlāk atrāva jaunatnei, lai izglītības vietā finansētu asiņaino karu Korejā.

Izdevumi izglītībai ASV un Anglijas strādnieku budžetā ir neparedzēti «greznums». Studijas kādā ASV koledžā 9 mēnešu laikā vienam studentam izmaksā 700—1000 dolāru. Studijas Oksfordas un Kembridžas universitatē gada laikā izmaksā 300 angļu mārciņu. Tai pašā laikā nekvalificēta Londonas strādnieka gada vidējais ienākums nepārsniedz 240 mārciņu. Buržuaziskajā Latvijā pusi no visiem Latvijas universitātes izdevumiem sedza pašu studentu iekšēju naudas iemaksas. Mācību maksa šeit nepārtraukti cēlās. 1936. gadā tā sasniedza 250 latu — tā tad līdzinājās kvalificēta strādnieka 2 mēnešu algai jeb nekvalificēto strādnieku 4 mēnešu algai.

Padomju zemē valsts izdod daudz līdzekļu katra studenta apmācībai, bet tehnikumu un augstskolu studentu stipendijas vēl ievērojami palielina studentu vecāku ģimenes budžetu. Lūk, kādā Rīgas kalēju ģimenē visi trīs dēli mācās — viens VEF tehnikumā, otrs — Rīgas industriālajā tehnikumā, trešais — Latvijas valsts universitatē. Buržuaziskajā Latvijā šiem zēniem — vienkārša strādnieka bērniem vidējās un augstākās izglītības iegūšana jau materiālo apstākļu dēļ vien nebūtu iespējama. Bet tagad dēli saņem stipendijas un var tikt pie augstākās izglītības.

Veselības aizsardzībai un fiziskai kulturai jaunais PSRS budžets paredz izdot 21,9 miljardu rubļu. ASV budžeta izdevumi šādiem nolūkiem ir pavisam mikroskopiski. Tai laikā, kad mūsu zemē visiem darbaļaudim medicīniskā palīdzība pieejama pilnīgi par brīvu, ASV ārstēties var tikai turīgākie ASV pilsoņi. Kā lai varētu ārstēties amerikāņu strādnieka ģimenes locekļi, kuru ģimenes kopienākums nepārsniedz 2000 dolāru, ja par vienkārša kaula lūzuma ārstēšanu jāmaksā līdz 500 dolāru. Kā ziņo medicīnas ārkārtis Čemings Frottinghens, pusei no visām ASV ģimenēm gada ienākums ir mazāks par augšā minēto summu. 40 miljonu amerikāņu dzīvo rajonos, kur vispār nav valsts medicīniskās palīdzības. Strādnieks, kas saslimst, parasti tiek atlaists no darba. Kā ASV valdība rūpējās par veselības aizsardzību liecina arī tas fakts, ka līdzekļi, kas ASV paredzēti pētnieciskam darbam cīņā pret slimībām, tālu atpaliek no ASV armijas izdevumiem tīnēti, spalvām un dzēšāmām gumijām. Toties tiek izdoti miljoni, lai sagatavotu bakterioloģisko karu.

Kad strādnieks saslimst mūsu zemē, viņam ne tikai nodrošināta medicīniskā palīdzība, bet slimības laikā viņš saņem arī algu. Darba ļaudim bez maksas pieietamas arī slimnīcas. Jāievēro, ka katra slimnieka uzturēšana slimnīcā valstij ik dienas izmaksā 25—30 rubļu.

Padomju Savienībā visi strādnieki un kalpotāji tiek obligāti apdrošināti, pie kam viņiem par to nav jāmaksā ne kapeikas, jo iemaksas sociālās apdrošināšanas fondā izdara uzņēmumi un iestādes. Kas attiecas uz sociālo nodrošināšanu, tad tai līdzekļus dod valsts budžets. Buržu-

ziskajā Latvijā slimo kasu uzturēšanai izdarīja atvilkumus no pašu strādnieku algām. Bet ar to vēl nepietika. Ik reizes, kad strādniekam bija jāgriezās pēc medicīniskās palīdzības, viņam par savu naudu vēl bija jāpērk īpašs talons.

Anglijā 1948. gadā pieņemtais likums par veselības aizsardzību un vecuma pensijām, kuru leiboristu vadoni mēģināja iztēlot kā angļu socialisma uzvaras pilnīgāko izpausmi, uzveļ visus izdevumus tieši darbaļaudim. Tā mazkvalificētam strādniekam ik nedēļas no aldināšanas atvelk bez citiem nodokļiem vēl 5 šilingu lielu apdrošināšanas iemaksu, kas sastāda 12—15 procentus no viņa izpeļņas. Ceļa zīmes uz sanatorijām vai atpūtas namiem kapitalistiskajā pasaulē ir neredzēta lieta.

Bet, lūk, ko par sevi var pastāstīt Rīgas vagonu rūpnīcas strādnieks Jānis Veinbergs, saņemdam bezmaksas ceļa zīmi uz sanatoriju: «Ja labi apsver, tad redzu, ka sanatorijās izdevumi, kurus ar saviem līdzekļiem sedza valsts, pēc būtības palielināja manu darba algu. Es strādāju tikai 11 mēnešus, bet algu saņemu par visiem 12. Ja es atvaļinājuma naudas kopsumu izdalu uz 11, izrādās ka algai katru mēnesi vēl jāpieskaita 100 rubļu. Un ja vēl tāpat izdala 1100 rubļu lielo ceļa zīmes vērtību, tad iznāk, ka mana alga palielinās ne vis par 100 rubliem, bet, kopā rēķinot, pat par 200 rubliem. Lai tādu aprēķinu mēģina izdarīt kāds kapitalistisko valstu strādnieks! Nekas viņam neiznāks. Ar atvaļinājumiem un ceļa zīmēm uz sanatorijām viņam klājas tāpat kā man buržuju valdības laikā: par tādām lietām vienkāršam strādniekam nebija ko domāt.»

1933. gadā «Jaunāko Ziņu» 24. numurā lasām: «Valsts interesēs nav, lai vairotos daudz bērnu ģimenes, lai augtu jauni garīgi neattīstīti nabagi (!). Pasaulē vajadzīgi kvalitātes cilvēki.» Šie cilvēknīdēju vārdi ir raksturīga ilustrācija buržuaziskās pasaules «gādībai» par māti. Viss tas mūsu republikā pieder pagātnei. Mūsu padomju valstī mātei ne tikai veltī lielu uzmanību, bet arī ievērojamā mērā palīdz materiāli. Kad spolētājam Martai Vilks piedzima trešais bērns, darba biedri viņu silti apsveica. Likumā paredzētā grūtniecības un atvaļinājuma laikā Marta Vilks saņēma 1425 rubļu lielu pabalstu. Bez tam vēl laimīgai mātei izmaksāja 300 rubļu lielu naudas summu bērna pūriņam un uzturam. Šie līdzekļi, saprotams, ievērojami papildināja Vilku ģimenes budžetu, sniedzot jūtamu materiālu palīdzību.

Valsts pabalstus katru mēnesi saņem arī daudz bērnu un vientuļās mātes. 1951. gadā jaunais PSRS valsts budžets šim nolūkam asignējis 4,1 miljardu rubļu. Mūsu republikā vien daudz bērnu un vientuļās mātes 1950. gadā saņēma pabalstus 25,1 miljonus rubļu apmērā. Daudz bērnu māte Milda Stibels-Stivers saņēmusi valsts pabalstus par piekto, sesto un septīto bērnu 18 130 rubļus.

Bērnu dārzi — nesasniedzams sapnis kapitalistisko valstu darbaļaužu ģimenēm. Arī buržuaziskajā Latvijā bērnu dārzi bija pabērnu loma. To skaits bija niecīgs. Tikai nelielu daļu no šiem bērnu dārzēm uzturēja valsts vai pašvaldības iestādes. Bērnu dārzu vairumam līdzekļus sagādāja paši bērnu vecāki.

Padomju Latvijā, pateicoties lieliem Valsts budžeta asignējumiem, bērnu dārzu tīkls strauji izaudzis.

Bērnu dārzi ne tikai audzina, apkopj, paēdina un uzrauga strādājošo bērnus, bet arī sniedz ievērojamu materiālu palīdzību bērnu vecākiem, jo to iemaksas parasti sedz pusi vai pat tikai trešo daļu no valsts izdevumiem bērnu pārtikai, nemaz jau nerunājot par visiem bērnu dārzu uzturēšanas izdevumiem.

Līdzīgus piemērus, ka Padomju valsts budžets ar saviem izdevumiem tieši palielina ik vienas padomju ģimenes budžetu, varētu pievest bez gala.

Turklāt jāņem vērā, ka daudzu miljardu rubļu lielais ietaupījums, ko sakarā ar pēdējo cenu pazeminājumu gūst PSRS darbaļaudis, ir vienlaicīgi tīrs zaudējums Valsts kasei.

Padomju zemes budžets, tas ir miera, jaunatnes un tautas materiālās labklājības celšanas budžets.

G. LIBERMANIS,
LVU Politiskās ekonomijas katedras
lektors

Miera Pakts

Vispasaules Miera Padomes pirmās sesijas Prezidijs.

Vispasaules Miera Padomes Aicinājums par Miera Pakta noslēgšanu norauj maskas kara kurinātājiem. Tas iedzen strupceļā vislunākos, vismelīgākos diplomatus, kas cenšas izvairīties no atbildes tiešam jautājumam: «Ko jūs, kungi, gribat, mieru vai karu?» Tas dziļi atbilst visas pasaules tautu vitalajām ilgām, cerībām un pārliecībai.

Tas stāda jautājumu, uz kuru atbildot, atsevišķs cilvēks, organizācija, valsts valdība vai nu paliek miera nometnē, vai arī pāriet slepkavu nometnē. Miera piekritējs angļu konservators Kristofors Vudards visai lakoniski izteica lietas būtību: «Tagad jautājums pilnīgi skaidrs. Tas vaicā — būt karam vai mieram. Tie, kas nav ar mums, ir pret mums un tāpat arī pret mieru.»

Vispasaules Miera Padomes Aicinājums ietver visdziļākās, vissvarīgākās pasaules tautu intereses, un jauni ļaužu miljoni, kas alkst miera, dos zem tā savus parakstus.

Vai tad godīgs cilvēks var atsacīties parakstīt dokumentu, kurā teikts:

«Atsaucoties uz miljoniem cilvēku gribu visā pasaulē, lai kādas būtu viņu domas par cēloņiem, kas izraisa pasaules kara briesmas;

miera stiprināšanas un starptautiskās drošības saglabāšanas vārdā;

mēs prasām noslēgt miera paktu starp piecām lielvalstīm — Amerikas Savienotajām Valstīm, Padomju Savienību, Ķīnas Tautas Republiku, Lielbritāniju un Franciju.

Jebkuras lielvalsts valdības atteikšanos no sarunām par Miera Pakta noslēgšanu mēs uzskatīsim kā liecību par šīs valdības agresīvajiem nodomiem.

Mēs aicinām visas mieru mīlošās valstis atbalstīt prasību pēc Miera Pakta, kuram var pievienoties visas valstis.

Mēs parakstāties zem šā Aicinājuma un aicinām, lai to paraksta visi labas gribas cilvēki un visas organizācijas, kas tiecas pēc miera nostiprināšanas.»

Miera Pakts jānoslēdz piecām lielvalstīm, kurām galvenā atbildība par miera saglabāšanu. To prasa tautas, prasa visa progresīvā cilvēce. Izvairīties no pakta noslēgšanas — nozīmē visas cilvēces priekšā atzīt sevi par agresoru.

Miera Pakta noslēgšanas svarīgums un neatliekamība acīm redzami visām tautām. Zemes lodes vienkāršie ļaudis apsveic šo Paktu. Daudzi tūkstoši cilvēku griezušies un griežas pie lielvalstu valdībām un tautām ar aicinājumu uz klausīt miermīlīgās cilvēces balsi.

Bulgārijas Zinātnisko darbinieku savienība publicējusi sekojošu paziņojumu: «Mēs griežamies ar aicinājumu pie visas pasaules zinātniekiem, un it īpaši pie ASV, Lielbritānijas un Francijas zinātniekiem, tautu gaidīs nākotnes vārdā, mūsu bērnu dzīvības glābšanas vārdā, cilvēces kulturas un zinātnes vērtību glābšanas vārdā, drosmīgi uzstāties par Miera Paktu un plaši izplatīt Miera Pakta ideju savās tautās.»

Rumāņu sieviete Eidženija Lunka atsūtījusi vēstuli laikrakstam «Skinteija», kurā teikts: «Es esmu viena no tām mātēm, kas pazaudēja savus bērnus hitleriešu izraisītajā karā. Fašistu bumba nogalināja manu vīru. Lūk, tādēļ es no visas sirds apsveicu Vispasaules Miera Padomes Aicinājumu, kas prasa noslēgt Miera Paktu.»

Teheranā trīsdesmit tūkstoš strādnieku, kalpotāju, amatnieku un inteligences pārstāvju,

kas sapulcējās vienā no galvaspilsētas laukumiem, apsveica Vispasaules Miera Padomes Aicinājumu.

Ievērojams albaņu namdaris Hibrušs Pašo, kas par priekšzīmīgu darbu apbalvots ar Darba ordeni, paziņoja: «Es mīlu mieru tikpat spēcīgi kā dzīvi. Vispasaules Miera Padomes Aicinājums ir jauns solis uz priekšu pa miera saglabāšanas ceļu.»

Visās zemes lodes pilsētās un apmetnēs šinīs dienās pulcējas ļaudis, lai visai pasaulei dzirdot paziņotu, ka viņi — par Miera Paktu. Viņu balsis saplūst vienotā, varenā visas cilvēces balsī, kas prasa mieru un cīnās par mieru.

«Mēs negribam karu,» — pasludināja 500 miljoni un kā zvērestu deva savus parakstus zem Stokholmas Aicinājuma. Aicinājumu par Miera Pakta noslēgšanu bez šaubām atbalstīs vēl lielāks skaits ļaužu. Parakstu vākšanas kampaņa Berlīnes Aicinājumam savos apjomos pārsniegs parakstu vākšanas kampaņu Stokholmas Aicinājumam.

Tautas negrib, ka tās ieņūz nejdzīgā iznīcībā. Mātes un tēvi negrib atdot savus bērnus nogalināšanai.

«Mēs negribam nogalināt,» — saka pasaules godīgie ļaudis. Un lai aizstāvētu mieru, viņi apvienojušies vienotā miera piekritēju nometnē kopā ar lielo Padomju Savienību — zemi, kas vienmēr nesatricināmi piekopusi miera politiku, zemi, kas atdod visus savus spēkus mierīgai jauncelsmei, rūpēdamās par padomju ļaužu dzīves tālāku uzplaukumu.

Ameriķaņu agresori, kas uzsākuši Korejā nelietīgu karu un sapņo par pasaules kundzību, liekuļo «miermīlību», lai gan viņu rokas aptraipītas tautu asinīm. Trumens publiski paziņo preses pārstāvjiem, ka viņš katru vakaru griežoties ar lūgšņiem pie dieva, lai tas saglabātu mieru zemes virsū. Bet, lai attaisnotu ārpārtīgo bruņošanās sacensību, imperialisti apmelo Padomju Savienību, cenšas savaldzināt tautas nelietīgu melu tīmekļos, attēlot jaunu karu kā aizsardzības līdzekli, bet miermīlīgo valstu politiku dēvē par agresīvu.

Tomēr visiem zināms, ka padomju valdība izvērš grandiozu civilo celtniecību un ieguldījusi miljardiem rubļu dižajās, miera mērķiem kalpojošās komunisma jaunceltnēs. Visiem zināms, ka Padomju Savienībā realizēts jauns cenu pazeminājums pārtikas un rūpniecības precēm.

Nesen atklātās PSRS Augstākās Padomes otrās sesijas darba kārtībā paredzēts jautājums par miera aizsardzības likumu pieņemšanu.

Bet kā miera piekritēju aicinājumu uzņēma amerikāņu valdošās aprindas? Vispasaules Miera Padomes Aicinājums cilvēcei taču norāda ceļu kara novēršanai, un ja amerikāņu prezidents būtu patiess savās lūgšanās, viņam vajadzētu atbalstīt šo priekšlikumu. Tomēr Trumenam vajadzīgs karš, bet ne miers. Un cilvēces aicinājumam uz mieru amerikāņu imperialisti atbildēja ar jaunu aicinājumu uz karu.

Nedodami tiešu atbildi Vispasaules Miera

Vispasaules Miera Padomes pirmās sesijas delegāti Padomju Armijas gadadienā noliek vainagu uz pieminekļa kritušajiem padomju karavīriem Berlīnē.

Foto no žurnāla «Ogoņek».

Padomes Aicinājumam, viņi pastiprinājuši derdzīgo apmelošanas kampaņu, draudus un prasības nekavējoties uzbrukt mierīgajām tautām.

Dienās, kad tautas gatavojās Vispasaules Miera Padomes pirmajai sesijai, dienās, kad sesijas darba gaitai ar vislielākajām cerībām sekoja visa progresīvā cilvēce, cilvēkēdāju traķošana aiz okeana kļuva visniknāka.

Reakcionarais amerikāņu žurnāls «Life» uzstājās ar rakstu, kas aicināja uz «preventīvu karu» pret Padomju Savienību. Ņujorkā iestāžu kalpotājus un skolas bērnus piespieda «mācīties paš aizsardzību ienaidnieka uzbrukuma gadījumam». Pilsētā parādījās uzraksti, kas norādīja ceļu uz patvertnēm. Ātrās palīdzības sniegšanai «cietušajiem» ievada uzskaitē dešmit tūkstoš taksometru. Radiostacijām uzdeva «nepieciešamības gadījumā noraidīt iedzīvotājiem brīdinājumus un norādījumus»...

Tā kara kurinātāji cenšas amerikāņu tautu saindēt ar kara psihozi, aizsegt tās skatieniem tautu miermīlīgas eksistences reālo iespēju.

Saviem amerikāņu saimniekiem paklausīgie tautu nodevēji kaut ko līdzīgu sarīkoja arī Rietumeiropas zemēs.

Uinsfordā (Rietumanglijā) nesēnotika plašas apmācības «cīņai pret atomu bumbas sprādziena sekām.» Šinīs apmācībās, kas notika maksimāli sabiezinātā atomu histerijas atmosferā, piedalījās karaspēka daļas un civilās apsardzības apakšvienības.

Beļģijas valdība uzdeva 28 komisijām un apakškomisijām nodarboties ar jautājumu par «iespējamo nācijas mobilizāciju». Danijā, kā ziņo galvaspilsētas laikraksts «BT», visi taksometru īpašnieki tuvākā laikā saņems norādījumus par to, kas viņiem jādara Kopenhāgenas evakuācijas gadījumā. Holandes nedēļas žurnāls «Ons Leger» iespiedis rakstu, kurā pieprasa karā pielietot atomu bumbas, infra sarkanos starus, bakterijas un raķetes, kā arī iznīcināt iedzīvotājus ar bada palīdzību. «Pateicoties zinātniskiem pētījumiem bioloģijas novadā, neviens nevar noliegt iespēju, ka nākotnē no bada var izmirt viss kontinents,» — raksta žurnāls.

Šinī nodomā, ļaundarīgi apvienot zinātni ar slepkavošanu, atsedzas visa tagadējās kapitalistiskās «civilizācijas» nekrietnība un zemskums.

Vašingtonas avanturisti ciniski reklamē savus asiņainos kara plānus.

ASV sūtnis Beļģijā Merfi, uzstādamies Briselē, publiski paziņoja: «ASV priekšā pašreiz divi tuvākie mērķi: radīt militāru spēku, kas pietiekams preventīvām akcijām, un būt gataviem steidzīgai vispārējai mobilizācijai.»

Žurnāls «United States News and World Reports» iespiedis rakstu, kurā ar hitlerisku atklātību un tam piedienīgu lielības maniju izklāsta amerikāņu imperialisma stratēģiskos plānus. «1951. gads — bīstams periods; ASV vājas, bet kļūst spēcīgākas, draugi izturas vēsi. 1952. gads — ASV spēcīgas un kļūst vēl spēcīgākas; briesmas mazinās, draugu skaits palielinās. 1953. gads — ASV piemīt varens spēks, daudz labu draugu; atrisinājuma gads.» Tā amerikāņu imperialisms atbild Vispasaules Miera Padomes Aicinājumam! Lūk, viņu programma, viņu pamats, uz kura nāves tirgotāji grib savā nometnē kā lielgabalu gaļu pievilkt «daudz labu draugu».

Nekādi meli, nepatiesības, derdzīgas kara šausmu provokatoriskas repetīcijas un nelietīga vardarbība pret miera piekritējiem nepalīdzēs kara kurinātājiem savaldīt sašutušo cilvēces okeanu!

Cilvēce grib mieru un iegūs mieru. Tā tic saviem spēkiem, jo, kā teicis lielais miera karognesējs J. V. Staļins: «Miers tiks saglabāts un nostiprināts, ja miera saglabāšanu tautas pārņems savās rokās un aizstāvēs to līdz galam».

Ļaužu miljoni cēlušies cīņai par mieru, viņi atmākos miera ienaidniekus, lai nepieļautu imperialistu asiņaino plānu piepildīšanos. Tautas saliedē savas rindas un vairo savus spēkus. Tās prasa mieru, tās piespiedis kara kurinātājus nodzēst drausmīgās kara lāpas! Un tās uzvarēs tādēļ, ka nav zemes virsū spēka, kas varētu stāties pretim tautām, kas vienprātīgi cēlušies miera un dzīvības aizsardzībai.

VADIMS KOŽEVŅIKOVS

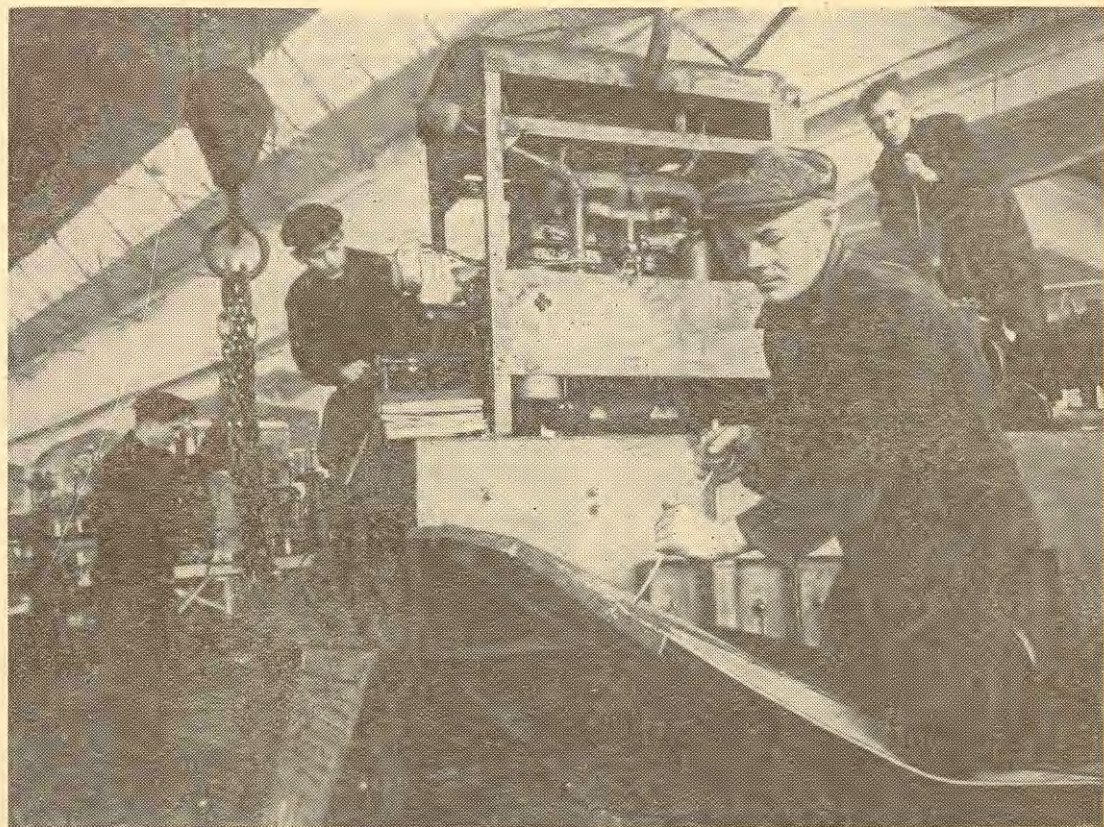
(«Literaturnaja Gazeta»)

Lielajām komunisma celtnēm

Melitopoles sūkņu un kompresoru rūpnīca izpilda pasūtījumu Volgas-Donas kanāla būvei. Pirmie kompresoru sūtījumi jau nogādāti būvētājiem. Attēlā — rūpnīcas montažas cechs. Pa labi redzami kompresori, no jauna sagatavoti nosūtīšanai.

Brjanskas ceļu būves mašīnu rūpnīca izpilda pasūtījumu Kuibiševas un Staļingradas hidroelektrostacijai, Volgas-Donas kanāla un Turkmēnijas galvenā kanāla celtniecībai. Rūpnīcas cechos notiek socialistiskā sacensība par pasūtījumu izpildīšanu pirms termiņa. Asfaltēšanas mašīnu montāžā komunistu I. Kļujeva brigade darba uzdevumu izpilda par 250 procentiem. Attēlā — brigade darbā. No kreisās — A. Doncovs, I. Terechovs, brigadieris I. Kļujevs un A. Solodovs. TASS fotokronika.

Lielās pārmaiņas

J. Jasenova foto.

Misters Kinells brauc uz koloniju

— Mister Kinell, atļausiet novēlēt jums laimīgu ceļa vēju. Ceru, ka arī tur britu imperijas gods stāvēs attiecīgos augstumos.

... Atvaidīšanās bankets nāca uz beigām. Svinīgu runu, tost,

apsveikumu jau bija teikts bezgala daudz. Viesi pamazām izklīda. Visi bija apmierināti: vēl viens uzņēmīgs anglis ar ģimeni brauca uz koloniju. Tas nekas, ka šī kolonija neatradās Afrikā vai Azijā. Arī Krievijas cara imperijā vergu netrūka. Krievu augstmaņi tos gan dēvēja par «atbrīvotiem zemniekiem». Bet kas Krievijas caram varēja liegt saukt savus zemniekus kā viņam tīk?

... Nākošās dienas rītā Londonas ostu atstāja kuģis, kas devās uz Baltiju.

Tā 1898. gadā Rīgā ieradās mister Kinells ar dažiem desmitiem angļu speciālistu. Jau iepriekš viss bija pārdomāts un izplānots — nevienu «vietējo» neapmācīt! Līdzīgu brauca angļu inženieri, angļu tehniķi, angļu meistari, uzraugi. Darba spēku — strādniekus savērvē uz vietas.

Misters Kinells prata rīkoties. Krievu vai latviešu valodu neprata ne viņš pats, ne arī viņa palīgi, bet pakalpīgi tulki labprāt tulkoja viņu pavēles:

«... Darba laiks no 6.00 līdz 18.30. Pusdienas pārtraukums 30 minūtes. Kas nevar izturēt, lai iet... citi nāks vietā! Par darba kavēšanu, brāķa ražošanu, aizsnaušanos darba laikā — atvilkumi no algas».

Un angļu sodi nežēlīgi bira uz strādniekiem, pazeminot jau tā liesās algas.

Bet mister Kinells bija apmierināts. Blakus fabrikas drūmajiem korpusiem un netīrām strādnieku kazarmēm, kur ļaudis gulēja uz salmiem pārklātām dēļu lāvām, viņš uzcēla divas mājas — zaļu dārzu vidū, ar angļiski apcirptiem kokiem un krūmiem, ar tenisa laukumu un grantētiem celiņiem, kas viņam atgādināja Angliju...

Tā šos drūmos gadus atcēra «Zasulauka Manufaktura» strād-

nieks Jānis Kambergis, kas 13 gadus vecs, 1898. gadā iestājās darbā mistera Kinella fabrikā.

Ritēja gadi. Fabrikā bija mainījušies daudzi saimnieki, bet citādi viss tur palika pa vecam. Aizvien tās pašas vecās mašīnas, tās pašas stelles, linu vateri, nolietotais dampis...

Apmainīt mašīnas, pārkārtot cechus, iekārtot ventilāciju nevienam nenāca ne prātā un vismazāk Feldhuna kungam, kas mistera Kinella vietā bija viens no galvenajiem akcionāriem uzņēmumā.

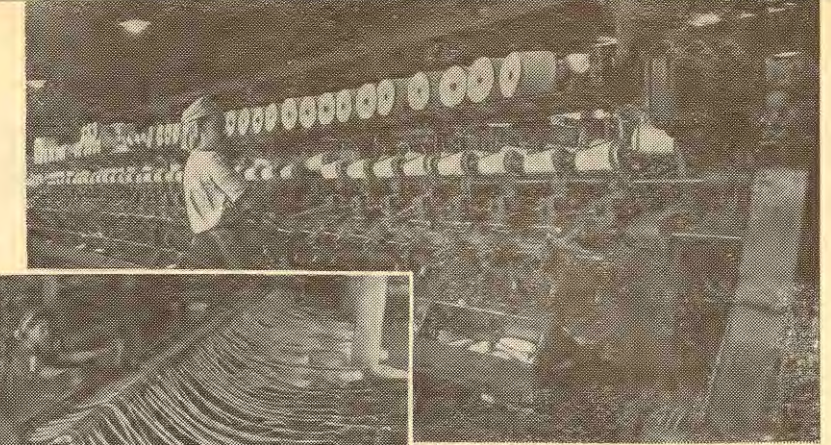
— Labiercības! Jūs esat trakli! Pasaules tirgum taču draud jauna krīze! Turpmāk fabrika strādās vienā maiņā. Mums būs trīs darba dienas nedēļā! — tā Feldhuna kungs paziņoja strādniekiem 1938. gadu sagaidot.

Plauksme

Kopš Kinella un Feldhuna laikiem pagājis jau daudz gadu. Tie bagāti lieliem notikumiem. Padomju varas nodibināšanās Latvijā 1940. gadā. Fašistu iebrukums. Niknās kaujas un lielās uzvaras. Pēc tam atkal jauns periods padomju tautu dzīvē — Staļina pēckara piegādes periods. Jauncelšmeš patoss apņēma visu mūsu Dzimteni. Visur atjaunoja, cēla, būvēja, ražoja arvien sarežģītākas mašīnas un ierīces, konstruktori izgudroja arvien «gudrākus» agregātus, kuriem bija jāatvieto viss vecais, nolietotais, nederīgais.

Tais dienās Maskavā Vissavienības Viegļās rūpniecības ministrijas projektu kantoros un birojos pētīja plānus un izdarīja aprēķinus par tekstilkombināta «Zasulauka Manufaktura» izbūvi.

... Tā bija parastā darba diena. Pievakarē uz fabriku Rīgā atnesa

pelēkzilu telegramas blanku ar vēsti, ka «Zasulauka Manufakturas» izbūves plāns apstiprināts.

Vienlaicīgi no Maskavas uz dažādām vietām pa telefonu un telegrafu lidoja norādījumi un rīkojumi:

«Nodrošināt «Zasulauka Manufakturas» rekonstrukciju ar nepieciešamām mašīnām... Izsūtīt uz Rīgu 120 jaunās konstrukcijas sukājamo mašīnu...»

Un Maskavā drīz sāka pienākt ziņojumi:

«Taškentas rūpnīca «Tašteksilmaš» ziņo, ka «Zasulauka Manufakturas» pasūtījums — 59 lielā tilpuma vateri — izpildīts... Maskavas apgabala Kļimovas rūpnīca saņēmusi pasūtījumu automātisko stēļu izgatavošanai...»

Plaša ir mūsu zeme, daudz tautu to apdzīvo, un katra centās palīdzēt ātrāk atjaunot Padomju Latvijas fabriku.

Desmit, divdesmit, trīsdesmit — kas gan to var zināt, cik preču vilcienu ik dienu aizribo gar Zasulauka staciju. Platformas ar Dundagas koksnī, smagi piekrauti vagoni ar Brocēnu cementu, garos sarkanbrūnos «pulmanos» ved superfosfatu kolchozu laukiem. Uz perona iznāk stacijas dežurants koši sarkanajā formas cepurē. Daži sastāvi te apstājas, daži traucas tālāk neapstādāmie.

Bet tais pavasara dienās daudziem vagoniem te bija galamērķis. Dažāda lieluma, dažādu formu kastes tika izkrautas no vagoniem. Uz visām varēja lasīt uzrakstu: «Rīga, Zasulauka Manufaktura».

Kas gan te bija! Gan modernie automāti, gan sīkas detaļas, gan veseli agregāti sniegbaltās kokvilnas pārstrādāšanai.

— Skaties, skaties. Šoreiz sūtījums nāk no tāās Vidusāzijas Uzbeki mums sūta sveicienu! — priecājās rūpnīcas ļaudis.

Automāšinas cita pēc citas stēdzās ātrāk nogādāt sūtījumus uz fabrikas pagalmu, kur tos kopā ar rīdziniekiem sagaidīja Ļeņingradas

Seit redzam veco austuvi. Kāds pretstats! Transmisijas siksnu mežs liecina par primitīvo tehniku.

«Zasulauka Manufakturas» vērptuvē iekārtotas modernas pārtīšanas mašīnas, kuras saņemtas no Kļimovas tekstilmašīnu fabrikas. Attēlā pa kreisi redzam sarežģītas mašīnas, kuras priekšdzīju sāk pārstrādāt smalkos diegos. Nākamajā attēlā — jaunās automatiskās stelles austuvē.

montētāju brigāde, kas bija iebrukusi palīdzēt sakārtot šīs jaunās mašīnas.

Mašīnas jau strādā

Ziemas saules bālie stari ieskrien pa gaišām logu rūtīm un vizuļdamī nometas uz jauno mašīnu tērauda daļām. Apbrīnojama aina! Parasti tekstilfabrikā mēs esam pieraduši redzēt daudzu strādnieku burzmu, kokvilnas putekļiem piesātinātu gaisu, mašīnu apdullinošu troksni. Nekā tamlīdzīga nav jaunajā «Zasulauka Manufakturas» plucinātavā.

Lieki kokvilnas baķi nolikti pie varenām mašīnām, kas atgādina elektrostaciju turbīnas. Kokvilnu tajās ierauj spēcīga gaisa straume un to tikpat kā neredz. Ne kokvilnas, ne putekļus. Pa nelielu stikla lodziņu var vērot saplucinātās kokvilnas šķipsnas agregāta iekšienē.

Plata lente šo kokvilnu padod otrajā stāvā, kur speciālas mašīnas to savij sākmā biezās, bet tad arvien smalkākās lentēs, un beidzot tās nokļūst vērptuvē.

Arī te plašums, tīrība, gaisas telpas, maigi mitrs gaiss. Spēcīgie vateri stāv garā ierindā. Te vienlaicīgi virpuļo desmitiem tūkstošiem vārpstiņu, vērppjot smalkus, baltus diedziņus.

Vērptavas, galvas ar krāsainiem

lakatiem apsējušas, uzmana šo brīnišķīgo mašīnu darbu. Katra strādniece kontrolē vairāk nekā 900 vārpstiņu.

Pie griestiem piestiprinātas garas pelēkzilas metala konstrukcijas. Tā ir jaunā ventilācijas sistēma. Vienā un tai pašā laikā tā atīra gaisu no putekļiem un rada vajadzīgo mitrumu. Turpat pie griestiem iekārtota spēcīga apgaismošanas sistēma. Katra lampa te apgaismo zināmu telpas daļu. Te nav ne tumšu kaktu, ne traucējošu ēnu — viss iegrimis gaismas jūrā.

No vērpjuves pa glītu asfaltētu ceļu nokļūstam austuvē. Tur redzam citu ainu. Griežas spolītes, dārdēdami sit stelli rāmji. Pie stellēm strādā audējas. Dažas ātras kustības, un audēju veiklie pirksti sasien pārtrūkušos diegus, apmaina tukšās spolītes. Laiku te vērtē nevis stundās vai minūtēs, bet sekundēs: 2 sekundes spolītes apmaiņai, 1,5 sekundes pamatnes diegu sasiešanai. Katrs mirklis ir dārgs, katrai kustībai savs precīzs aprēķins.

Labā audēja var apkalpot vairākas stellas.

Ceča vienā galā vēl saglabājusās angļu Platta sistēmas stelles. Tās — vecas, nepilnīgas konstrukcijas un grūti apkalpojamas. Bez tam, darbs te nogurdinošs: rūpīgi jāšeko katram pamatnes diegam, kuram pārtrūkstot, rodas brāķis, audējām pašām jāmaina spolītes.

Savāda sajūta, bet, šķiet, ka cecha otrā galā vieglāk elpot: te nav dzensiknu, kas aizsedz visu cecha pirmo pusi. Tumšas, melnas stelles ar visjocīgākām palīgierīcēm te aizstājuši gaiši zaļi Padomju zemē ražoti automāti. It kā rotaļdamās skrien spolīte. Tikko beidzies diegu krājums, tukšā spolīte nokrīt un tās vietu aizstāj jauna, kura turpina iepriekšējās darbu. Šī darba operācija, kas vienā maiņā atņēma tik daudz dārgo minušu, tagad mehanizēta.

Piepeši vienas stelles apstājas. Tās apstādināja neliela ierīce, kuru sauc par Lameļa aparātu. Audēja pienāk un sasien pārtrūkušos diegus. Agrāk šādu aparātu pie stellēm nebija. Pamatnes diegi pārtrūka, bet stelles darbojās. Tā radās brāķis, kuru ne vienmēr audējai izdevās novērst.

Pirmās strādnieces jau stājušās pie jaunajām automatiskajām stellēm. Pagaidām viņas apkalpo 6 vai 8 stellas, bet tas ir tikai sākums, apgūšanas posms. Drīz jo drīz viņas pienācīgi iepazīsies ar šīm «gudrajām» mašīnām un tad varēs sākt apkalpot daudz vairāk.

*

Pelēks sniegs vēl klāja laukumus un ielas, kad gājām prom no fabrikas. Valgais vējš jau vēstīja par pavasari. Bet tikko redzētais — vecā fabrika, tās vēsture un ļaudis mums atgādināja, ka šeit pavasaris jau iestājies. To pauda pārveidotie cechi un nodalās, tas bija jūtams fabrikas strādnieku un darbinieku rosībā. Ar kādu prieku fabrikas šoferi mums rādīja savu jauno garažu. Kāds lepnums bija vērpjuves priekšniekam, kad viņš mums rādīja modernās mašīnas. Kāda liksme bija dzirdama fabrikas arod biedrības komitejas priekšsēdētājas vārdos, kad tā mums stāstīja, par jauncelāmo māju strādniekiem. Katram bija ko pastāstīt, ar ko lepoties.

J. NOGINS

Andris Vējāns

SILU DŪMAKĀ

ATMIŅAS

*Kad priedes galvai pāri rokas pleš,
Un sirdi satrauc dzimto silu dziesmas, —
Pa sniegu atbrien atmiņas un dveš
Man sejā skarbo kara gadu liesmas.*

*Te partizani cēla blindāžu,
Pa taku šo mēs tālos reidos gājām.
Vai, Jezup, atceries, kā — es un tu —
Ar tolu ešalonus spridzinājām.*

*Un rāciju cik grūti uzstādīt
Bij dažkārt Kraučukam. Bet tomēr spēja
Zēns uztovert Maskavu, kur Staļins mīt,
Mēs viņu sniegputeni sadzirdējām.*

*Kā vīriem acis plauka spožums valgs
Un krūtīs dedza kvēlu cīņas kaismi,
Kaut kur aiz sienas lauskis spēra spalgs,
Mums silti bija. Nevarējām aizmigt.*

*Ir siltums tāds tik cirmsas ugunij,
Kad sakur zarus mežinieku saime.
Mums dzimtā zeme, mājas prātā bij
Un saplostitā miera dienu laime.*

*No rita cīņai cēlāmiem par to,
Lai ātrāk kauju ceļi būtu galā,
Lai varam stādīt dāru nocirsto,
Kraut baļķus jaunām celtnēm sila malā.*

*Draugs, partizanu sapņi piepildās,
Mums rokās zāģis automata vietā.
Uz pierēm dzidri darba sviedri lās,
Mēs vienmēr stāvam savā istā vietā.*

PIE UGUNSKURA

*Siltām plaukstām ugunskurs māj,
Katliņos pusdienas silda.
Ļaudis visapkārt lokā stāj,
Vīri kalķišus pilda.*

*— Varam muguru atliekt nu... —
Pasmaida. Ievelk dūmu,
Meitene kāda uz klajumu
Slēpo, pašķirot krūmus.*

*Kas gan viņu nepazīst te —
Jauniņo skolotāju?
Arī viņa zin Aizkalnē
Katra saimi un māju.*

*Viegli sarunas atraisās
Tāpēc pie ugunsкура,
Sodien meitenes brīnišķs stāsts
Ļaudis paceļ kā buras.*

*Šķiet, tos Volgas plašumi sveic,
Uzvaru Staļingrada.
Kādus brīnumus cilvēks veic,
Kādas celtnes tas rada!*

*Garām trauc vilcieni tālumos,
Salā dimd tērauda slīdes,
— Varbūt guls celtnēm pamatos
Mūsu ozoli, priedes.*

*Siltām plaukstām ugunskurs māj,
Meitene apklust un smaida,
Blakus cirtējiem darbā stāj;
Baļķu daudz biedri gaida.*

KOMJAUNIEŠU BRIGADE

*Jauniešu balsis kā cīruļu bari
Aizspurdz un dūmakā gaist,
Liekas, ka cirmsā
pavasari
Atnes vējš skaists.*

*Elektrozāģis dzied jaunajās rokās,
Puiši gāž priedes un smeļ,
Veikli ar cīruļiem darbs jauniešiem sokas —
Baļķus test
Dzimtenei.*

*Traktori tikko spēj pārvadāt kravās,
Celtņi — tās krautuvē velt.
Tiltus un ciemus un pilsētas savas
Varēsim staltas celt.*

*Saulriets mirdz klajumā. Diena jau beidzas.
Krēslu zem pazarēm jūt.
Jaunieši dziedot uz skolu steidzas
Zinātnes spēku gūt.*

*Brāzmainās balsis kā cīruļu bari
Aizspurdz un dūmakā gaist.
Liekas, pār kalnu
pavasari
Aiznes vējš skaists.*

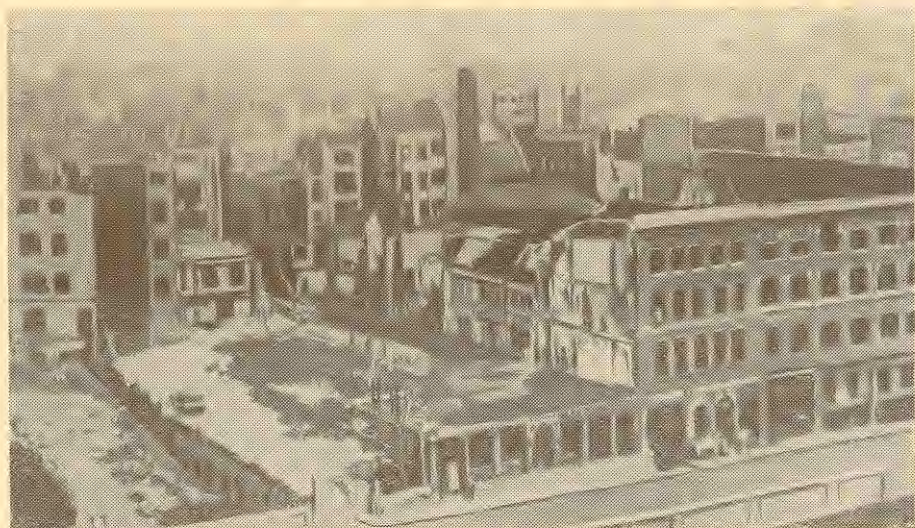
JAUNAUDZE

*Mazas eglītes, sikas skuļas,
Zariem kupenas grūti turēt,
Atskrien meitenes — liksmas dūjas,
Viņām palīgā steidzas zēni,
Augstu celdami slēpju nūjas.*

*— Sākam!
Noskan komanda tuvu tālu,
Savērpj puteni sniega vāļus.*

*— Kas te notiek? — tā brīnās daudzi.
Bērni draudzīgā korī atbild:
— Zariem purinām sniega kaudzes,
Brīvi, priecīgi lai var šalkot
Mūsu ritdienas silu audzes!*

Posta zemēs

Anglija Runādams lordu palatā, Jorkas arķibīskaps Harbets izteicās, ka pēdējo simts gadu laikā apstākļi pilsētu nabadzīgajos kvartālos nez vai ir bijuši tik katastrofiski, kā tagad. Tā tas ir. Kamēr ASV imperialistu pavadā ledama, Anglijas leiboristu valdība domā tikai par bruņošanas un jauna pasaules kara kurināšanu, darbalaužu posts nemitīgi aug. Tuvākajos trīs gados militāriem izdevumiem Anglijā paredzēti četri miljardi septiņi simti miljonu mārciņu sterliņu, bet nekas nav paredzēts drupu novākšanai, kuras daudzos Londonas kvartālos vēl šodien stāv no otrā pasaules kara laikiem (sk. attēlu), nekas nav paredzēts arī jaunu dzīvojamu namu celtniecībai.

Rietumvācija Kā visur citur kapitalistiskajā pasaulē, arī Rietumvācijā no kara drudža visvairāk cieš darbaļaudis. Ameriķu, angļu un franču okupācijas zonās, kā arī Rietumberlīnē, drausmīgos apmēros pieaug bezdarbnieku skaits. Attēlā — bezdarbnieku rindas pie darba biržas Rietumberlīnes priekšpilsētā Neikelnē.

Malaja Angļu kolonizatori iedzinuši galīgā nabadzībā Malajas iedzīvotājus. Lielajā ostas pilsētā Singapūrā daudziem iedzīvotājiem nav sava dzīvokļa un viņi spiesti mitināties laivās. Apakšējā attēlā redzam laivas — singapuriēšu mitekļus.

ASV Par šo kapitalisma citadeli mēdz teikt, ka tā ir paradīze bagātņiem, bet īsta elle nabadzīgiem. Pagājušā gada trešajā ceturksnī vien ASV bruņošanās rūpniecība ienākumi bija par 50 proc. lielāka nekā gadu pirms tam, turpretim vairāk nekā pusei amerikāņu ģimeņu ienākumi bija par 25—30 proc. mazāki par viszemāko iztikas minimumu. Pret darbaļaužu cīņu par labāku dzīvi kapitalisti vērsās ar policijas represijām. Attēlā redzam, kā policija piekauj un apcietina streikotājus Madelfijā.

Japana Bezdarbnieku un pusbezdarbnieku skaits Japānā sasniedzis 18 miljonu cilvēku. Viņi spiesti dzīvot visbēdīgākajos apstākļos. Ar katru dienu pieaug bezpajumtnieku skaits. Attēlā uz leju — strādnieku mītnes Tokijā. Aiz tām redzama Japānas Parlamenta ēka.

РЛБ-РЛБ
Инв. №
Инв. №

Rīgas vagonu rūpnīcas tehniskās kontroles meistars ALEKSANDRS MARKEVIČS (pa kreisi) pieņem darbu no riteņu pāru virpotāja JĀNA MIERIŅA.

В. Тикнуса фото

JĀNIS ROZENTĀLS «AKTRISES PORTRETS».

LPSM Valsts latviešu un krievu mākslas muzejs

Janis Rozentāls

Šī gada 18. martā lielais latviešu gleznotājs — realists Janis Rozentāls paliktu 85 gadus vecs. Viņš dzimis Saldus apkārtnē kā kalēja dēls. Trūcīgu apstākļu dēļ nākamajam māksliniekam bija jāpārtrauc mācības Kuldīgas apriņķa skolā. Piecpadsmit gadu vecumā viņš devās uz Rīgu.

Strādādams pie daiļkrāsotāja, Rozentāls mācījās Amatniecības skolā, kur zīmēšanu pasniedza pazīstamais celtnieks Felsko, nodarbojās ar pašizglītību un ar lielu aizrautību dziedāja korī. Svētdienās Rozentāls bija arī cītīgs pilsētas gleznu galerijas un izstāžu apmeklētājs. Te viņš iepazinās ar krievu glezniecību. Rozentāls auga, toreiz vēl progresīvās, jaunlatviešu kustības ietekmē. Līdzīgi Valdemāram, viņš bija pārliecināts, ka tikai ar lielās krievu tautas atbalstu latviešiem iespējams atbrīvoties no vācu baronu jūga.

1888. gadā Rozentāls iestājās Pēterburgas Mākslas akadēmijā par brīv-klausītāju. Tolaik Pēterburgā pulcējās daudz progresīvo latviešu intelektuāļu. Glezniecībā ap šo laiku bija nobriedis krievu idejiskais realisms, kurš bija jau devis labu tiesu no saviem dižākajiem darbiem visos glezniecības paveidos.

Ja Rīgā no vecākās paaudzes māksliniekiem Rozentālam bija iespējams satikties ar dedzīgo jaunlatvieti, portretistu Rozi, tad Pēterburgā viņš nonāca ievērojamā kokdzelēja Augusta Daugļa sabiedrībā, kuram bija plaša pazišanās ar krievu idejiskajiem realistiem. Krietns padomdevējs Rozentālam bija arī mūsu dižais realistisko ainavu gleznotājs Jūlijs Feders.

Jaunie latviešu mākslinieki Pēterburgā pulcējās ap savu vecāko biedru Alksni. Tā izveidojās biedrība «Rūķis». Vēl students būdams, Rozentāls jo dzīvi piedalījās Akadēmijas un Pavasara izstādēs. Viņš tur ilgāku laiku bija žurijas loceklis.

1894. gadā Rozentāls nobeidza Mākslas akadēmiju ar diplomdarbu «Pēc dievkalpošanas». Gleznā tēloti 19. gadsimta beigu lauku ļaudis, sākot ar budzi, beidzot ar nabagmājas iemītniekiem. (Starp nabadzīgajiem gleznes tēliem ir arī mākslinieka vecāki.) Šī sociālo pretstatu tema nodarbinājusi Rozentālu ilgu laiku (vienu no diplomdarba variantiem viņš darinājis vēl 1907. g.).

Ar savu diplomdarbu un tam radniecīgām gleznām Rozentāls parādīja sevi kā nobriedušu, patstāvīgu mākslinieku, kurš izgājis nopietnu krievu realistiskās mākslas skolu un apguvis tās labākās tradīcijas. Kaut arī oficiāli Rozentāls pēdējo akadēmijas gadu skaitījās VI. Makovska skolēns, viņa darbos vairāk saskatāma aizrašanās ar Repinu, sevišķi ar tā darbu «Svētie», kur tik spilgti izteikts lielā krievu kritiķa Stasova t. s. «kora princips» (tas saprotams tā, ka gleznā nav atsevišķu varoņu — solistu, bet tur, līdzīgi korim, nostājas visa tauta).

Ar lielu sajūsmu jaunie latviešu mākslinieki piedalījās Pirmajā latviešu mākslas izstādē, kuru organizēja kā etnogrāfiskās izstādes daļu. Tā notika Rīgā. Bet lielāka par cerībām bija mākslinieku vilšanās: latviešu buržuāzija nenopirka šinī izstādē neviena darba. Kāds trūcīgs zemnieks gan bija nodomājis iegūt Rozentāla gleznu, un mākslinieks to viņam uzdāvināja.

Pēc vairākiem Pēterburgā pavadītiem gadiem Rozentāls pārbrauca uz dzīvi dzimtenē. Sākumā viņš apmetās Saldū, kur uzcēla darbnīcu. Te Rozentāls guva ierosinājumus savam diplomdarbam, kurā, starp citu, tēlota Saldus baznīca. Saldū radās arī Rozentāla tirgus ainava. Cieceres ezera sala, kādreizējā gulbju atpūtas vieta to pārlidojums, ierosinājusi Rozentālu «Gulbju jaunavas» gleznām. Rozentāls te radījis arī daudz ainavu.

Drīz vien Rozentāls pārcēlās uz Rīgu. Tur viņš nodzīvoja līdz pat 1915. g., kad, nevēlēdamies palikt zem vācu okupantu jūga, aizbrauca uz savas sievas dzimteni Somiju. Rīgā Rozentāls gleznoja lielāko tiesu ģimenes, strādāja kā skolotājs Blūma un Rīgas pilsētas mākslas skolā un atvēra savu mākslas studiju. Viņš arī rakstīja par mākslu. No viņa apcerējumiem ievēribo pelna vērtīgi saviem darba biedriem, sevišķi Alksnim, un garāks jūsmīgs raksts par krievu glezniecību.

Sevišķi jāatzīmē Rozentāla darbi, kas saistīti ar 1905. gada revolūciju, gleznas ar darba, mātes prieka, sociālo momentu tēlojumiem. Nabadzības slimībai — tuberkulozei veltīta glezna «Mirusās ģimene», kalpu bērna liktenim — glezna «Nāve». Revolūcijas draudi izskan gleznā «Melnā čūska». Pašai 1905. g. revolūcijai Rozentāls radījis celt pieminekli ar gleznām «1905. gads» un «Nāves upe». Diemžēl, pēdējās gleznas atrāšanās vieta kopš meistarā nāves nav zināma.

Daudzkārt un dažādā sakarībā Rozentāls tēlojis māti. Viņš ir arī smalks ainavu gleznotājs. Ainava diplomdarbā nav mazāk jauka par tā paša darba figurām. Izteiksmīga vienkāršība ir tādās Rozentāla ainavās kā «Bigaunciema ainava», «Cieceres ainavas», «Ganumeīta» u. c.

No Rozentāla portretiem iezīmīgākie ir Purviša, Līvenes, Štengeles-Kameņevas, Malvīnes Grīnbergas, vairāki sievas tēlojumi.

Lielais meistars miris 1917. g. 8. janvārī, Somijā. Viņš apglabāts Rīgā.

Rozentāls ir izgājis krietnu skolu Pēterburgas akadēmijā — dižākā no visām pasaules mākslas akadēmijām, kura, sākot ar 18. gadsimta otro pusi, bijusi uzticīga un stingra labāko mākslas tradīciju vācēja, glabātāja un veidotāja.

Šī akadēmija ar savām stingrajām prasībām formas studēšanā, tās attēlošanā, ar savu nopietno kompozīcijas skolu ir devusi lielākos krievu mākslas meistarus. Tā devusi arī mums Hūnu, Federu, Rozentālu, Purvīti, Valteri.

UGA SKULME

MARTA SILABRIEDE

PADOMJU CILVĒKS

*Tik stingri es stāvu uz Padomju zemes,
Kā ozols, kam saknes nav dragājis lemess,
Ko nepieveiks vētras, lai kādas tās būtu.
Es sevi kā daļu tai kopumā jūtu,
Kas nešaubīgs, nelokāms, zin tikai vienu —
Kalt dzīvi! To labāku veidot ik dienu!
Kalt laimā! Kalt stipru ar taisnību skarbu,
Kalt fabrikās, šachtās un druvās — ar darbu!
Kalt laikmetu jauno, lai pasaulei pāri
Dimd trauksme: «Uz priekšu it visi, kas bāri,
Kas apspiesti, verdzībā dzīti ar varu —
Triekt kundzību drupās! Raut važas ar sparū!
Par brīvību augstāka kalngala nava —
Lai Oktobra Brīvībai cilvēcē slava!»*

*Kā ozols es stāvu uz Padomju zemes,
Pa spēkam man zobens un virpa, un lemess.
Es daļa no miljoni tautas — to jūtu,
Šo pasauli pārkalts mums nebūs par grūtu!*

JĀNIS GROTS

PIE AMERIKAS BRĪVĪBAS STATUJAS

*Kāds gājējs pie statujas stāja,
Un kā mulsā to uzrunāja:
— Ai, Brīvības statuja cēlā!
Tava vārda norietā kvēlā,
Pirms norieta pēdējās zības,
Šos vārdus man pateikt tev gribas:*

*Ja dzīva tu būtu un jauna,
Tu sarktu un bēgtu no kauna,
Kad Volstrīts kā nezvērs melns tvarstās,
Un Korejas asins dzer karstās.
Un pasauli ziedošu, zaļu,
Tas meklēt iet lielgabalgāju,
Lai citas tas zemes var postīt,
Un visur pēc asinīm ostīt, —
Un, lūk, tavā vārdā to dara, —
Vai tāda ir brīvības vara?*

*Ja dzīva tu būtu un jauna,
Tu sarktu un bēgtu no kauna,
Kad tik daudz jau pasaulē kapu,
Un nelaikā vītušu lapu.
Tu stāvi šeit viena un lieka,
Jo cilvēks alkst miera un prieka.*

*Prom gājējs iet domīgs un klusē;
Redz — zvaigznes dzirkst austrumu pusē.
Te šķiet — it kā gājējs sev blakām
Dzird statuju nākam un sakām:
— Daudz kapu, — bet vienam vēl vieta, —
To zeme segs kaila un cieta,
Kur kādreiz uz nezvēra kapa
Aiz riebuma nebirs ne lapa.*

*Tā būs mana jaunības diena,
Tad nebūšu lieka, nedz viena.*

Bauskas rajona Leņina vārdā nosauktā kolchoza kasieris V. Feldmanis izmaksā naudu, ko nopelnījuši Milda un Rūdolfs Hermaņi.

Vezums aug... Bet tā ir tikai daļa no bagātīgā graudu biruma, ko Hermaņu ģimenei izsniedz uz izstrādes dienām.

Tēvs palīdz Uldim sakārtot jauniegādātās slēpes.

Rūdolfs Hermanis nolika uz galda četras nelielas grāmatiņas. To lapu stūri liecās mazos, apaļos rullīšos, vāki bija nedaudz apbružāti un liecināja, ka grāmatiņas nav gulējušas skapī ieslēgtas, bet jo bieži šķirstītas un varbūt svārku kabatā līdzī nēsātas.

Piesēdies pie galda, Rūdolfs Hermanis paņēma virsējo grāmatiņu. Tūlī viņam kļāt rausās sešgadīgais dēlens Māris, kam viss vienmēr bija jāredz; trīspadsmitgadīgais Uldis atturīgi palika stāvam nostāk, bet viņu māte, vienmēr darbīga un saimnieciska, arī tagad piesēdās ar adīkli rokās.

Rūdolfs Hermanis atšķīra vienu no grāmatiņām, uz kuras vāka melniem iespiestiem burtiem bija teikts: Kolchoznieka darba grāmatiņa; virs tā ar zilu, mazliet izplūdušu tinti: Bauskas rajona Leņina vārdā nosauktais kolchozs, bet zemāk — kolchoznieka uzvārds un vārds.

Te tās ir, kolchoznieku darba grāmatiņas — it kā šo jauzu savdabīgas ģimenes, jo tajās var daudz par cilvēku izlasīt.

Lūk, Hermaņu ģimenes galvas Rūdolfa darba grāmatiņas — to ir pat divas par vienu gadu, un abās rindu pēc rindas cieši ierakstīti veiktie darbi. Un katram kļūst skaidrs, ka grāmatiņu īpašnieks ir kolchoza ražošanas pirmrindnieks, cilvēks, kas darbu prot un tā nevairās.

No vāka līdz vākam pierakstīta arī Rūdolfa Hermaņa sievas Mildas darba grāmatiņa. Viņa nupat aizgājušajā gadā nopelnījusi 261 izstrādes dienu. Milda Hermane šķirstīja grāmatiņu, vietumis pārslāsdama, un darba gads aizslidēja viņas acu priekšā — no spodrajām pavasara dienām, kad viņa laukus pārstaigāja aiz ecēšas, līdz vēlinam rudenim pie kuļmašinas.

Jā, Hermaņu ģimenei nebija jākaunās nesen notikušajā kolchoza pārskata sapulcē laudim acis lūkoties. Viņi strādājuši sirsnīgi un apzinīgi, celdami un vairodami sava kolchoza un līdz ar to visas dzimtas padomju zemes labklājību.

... Uldis strauji sametās uz priekšu — tēvs rokā paņēmis viņa darba grāmatiņu. Un diez vai tik viņš nejutās pats lepnākais no visiem ģimenes locekļiem, kaut nopelnījis tikai 47 izstrādes dienas.

Toties tās viņam sevišķi dārgas — viņš jau var justies kā pilntiesīgs, nepieciešams kolchoza saimes loceklis, un ziemu skolā sarunās ar citiem zēniem viņš par visiem kolchoza darbiem un notikumiem var runāt ar līdzdalībnieka neapstrīdāmo tiesību: es toreiz braucu zirgus, bet citreiz vadāju sagrābas...

Tēvs salika grāmatiņas kaudzē. Kad viņš viegli paraustīja mazo Māri aiz auss, viņa izskats bija pat nebēdīgs.

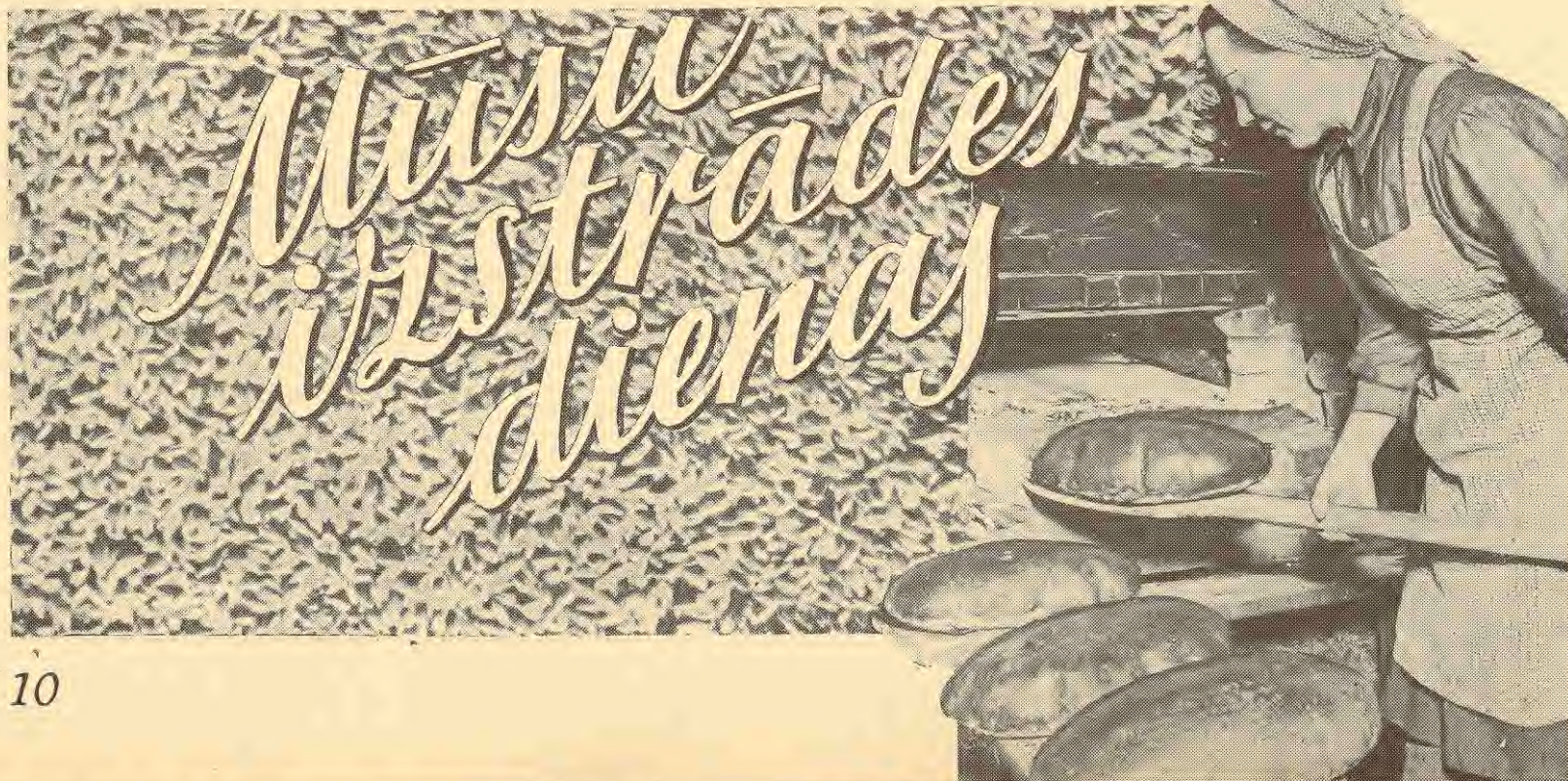
— Nu, ko tev lai nopērk? Vai ābeci?

Kur nu — tā jau Mārim ir!

— Zābakus, — Māris sacīja, acis satraukumā pat nemirkšķinādam, — un cepuri, un konfektes...

— Cik tu daudz gribi! — tēvs pasmējās, noglāstīdam dēlona galvu, — nu, ko — nopirksim arī. Un ne tik vien nopirksim!

Nākošajā rītā Rūdolfs Hermanis aizgāja uz zirgu fermu, saņēma pajūgu un devās uz labības klēti. Tā kolchozam pagaidām izvietota vairākās mājās, jo — kā Hermanis ar liksmu lepnumu domāja —

Pie pusdienu galda satiekas visa Hermaņu ģimene — cits no darba, cits skolas gaitām.

kolchoza labību nesabērt pat, lūk, agrākajā prāvajā muižas klētī, kas vēl saglabājusies. Jaunajai dzīvei visas vecās gultnes izrādījušās šauras.

Pie klēts jau vairāki labības saņēmēji bija priekšā. Klētnieks šulcs bēra labību maisos, vīri tos lika uz svāriem un pēc tam cēla ragavās. Maisi platām mugurām paklausīgi rindojās vezumā, un beidzot zirgam bija krietni jāatstiepjas, lai to izkustinātu no vietas. Bet no klēts augšējā stāva skanēja pazīstams darba troksnis — tur tīrīja labību pavasara sējai.

Pret pusdienu «Naķēnu» pagalmā smagnēji, sniegam zem sliecēm gurkstot, iegriezās vezums ar labības maisiem. Māris to ieradzīja pirmāis un mīklī apziņoja visai mājai; tētis ar maizīti brauc!

Iecavas dzirnavās, kur drīz pēc tam ieradās Rūdolfs Hermanis, visi zina, ka no Ļeņina vārdā nosauktā kolchoza arvien brauc maisiem smagi, piekrauti vezumi.

— Bagāti dzīvojat, — daudz uzliela.

— Nekas, — Ļeņinieši atbild aturīgi, kā jau ļaudis, kam pašiem nav jādižojas, — viņu spēks un pārticība redzami ik solī. — Ciemos ielūdzam, pacienāsim un šo to varbūt pamācīties varēsiet.

Jā, Bauskas rajona Ļeņina vārdā nosauktajā kolchozā daudz ko var pamācīties. Šajā lielajā saimniecībā, kas aizņem 2400 hektarus un sniedzas vienpadsmit kilometru garumā un četri, piecu platumā, ir lieliska darba disciplīna. Tā arvien vairāk kļūst par kolchoza biedru rakstura īpašību, dažkārt izpaudamās pat darba varonībā. Tā tas bija pērn ruden, kad nemitīgie lieti pārplūdināja vēl nenovāktos kolchoza laukus. Ļaudis uz rokām iznesa vasarāju no izmirkušajiem mālainajiem tīrumiem, kur ar zirgu un ratiem pat virsū nevarēja rādīties, novāca cukurbietes, bieži līdz pusstilbiem ūdenī stāvēdami. Kolchoza turība nemitīgi aug, tā ienākumi pārsniedz vienu miljonu rubļu, — un kolchoznieki par izstrādes dienu saņem 3,5 kg graudu, piecus rubļus 32 kapeikas naudu, gandrīz 200 gramus cukura. Lai palūkojamies, cik tādā gadījumā saņem Hermaņu ģimene — viena no parastākajām kolchoza ģimenēm, kur ir divi darba spējīgi cilvēki, kas lauku brigādē nopelnījuši 720 izstrādes dienu. Tas ir skaitlis raksturīgs lielam vairumam šā kol-

choza ģimeņu, kamēr lopkopjiem izstrādes dienu skaits vēl lielāks. Pazīstamā slaucēja LPSR Augstākās Padomes deputate Lonija Gaņina, piemēram, izpelnījusi vairāk nekā 900 izstrādes dienu.

Hermaņu ģimene tātad nopelnījusi 720 izstrādes dienas. Par savu darbu tā saņem 2,5 tonnas graudu, 3831 rubli naudas, 136 kilogramus cukura.

Cilvēks ātri pierod pie labiem dzīves apstākļiem, un arī Rūdolfs Hermanis šodien savas ģimenes dzīvi vairs nevar iedomāties bez turības, kādu tā jau sasniegusi kolchozā. Var dzīvot un strādāt bez bažām, ka, lūk, pēkšņi neražas gads varētu draudēt ar ubaga tarbu. Tagad var atļauties sev visu ko iegādāties daudz vairāk, nekā agrākos laikos. Toreiz Hermanis visādi nopūlējās, lai noturētos uz sava nelielā zemes gabaliņa. Tā «devīgums» arvien atdūrās uz robežu — ap 12 centneru kviešu no hektara, ap 150 centneru cukurbiešu. Reti gadījās to pārsniegt. Tagad kolchoznieka Vaičekuna posms ieguva 352 centnerus cukurbiešu no hektara un nedomā ar to samierināties. Arī Rūdolfs Hermanis glabā LPSR Lauksaimniecības ministrijas izsniegtu Goda rakstu par cukurbiešu augstas ražas iegūšanu.

Milda Hermane senāk, tāpat kā visās citās viensētās, no savām govīm izslauca labi ja pāris tūkstošus litru piena gadā. Bet tagad kolchoza fermās daudzas lopkopes no govīm iegūst četrus, piecus tūkstošus litru un pat vairāk piena gadā! Lopkopība kolchozām devusi vairāk nekā pusmiljonu rubļu ienākumu gadā, un šis skaitlis jau raksturo kolchoza plašo saimniecību: liellopu te 470, cūku — 447, bet vistu — 2900. Putnu ferma vien devusi iespēju katras izstrā-

ARVĪDS SKALBE

Miera vagas

Augstāk pie debesīm sauli
Uzkāpjot jaušam ikdien.
Putenis, izbeigdams auļi,
Zirgus aiz pavadām sien.

Vēji ar spēcīgu brāzmu
Ziedoņa siltumu nes.
Ūdeņu sidraba blāzmu
Ielejās saredzu es.

Veseri spēcīgāk vēzē
Kalvis, un staro tam vaigs.
Uzpūtis ugunis ēzē,
Traktorā iesēžos naigs.

Zinu, ka miljoni skatu
Arāja gaitām nāk līdz.
Novēlot arumu platu,
Smaida man dzimtenes rīts.

Miera un draudzības vagu
Dzirkstošie lemeši šķir.
Dzīvei, ko jutām reiz smagu,
Strauji dzied motora sirds.

Sodien no jauna es aru
Kolchoza tīrumu šo —
Stādāmieš cīņā pret karu,
Kviešiem mēs apsēsīm to.

Zeme kā gādīga aukle
Vārpas pār galvām mums cels,
Spītējot Trumena kraukļiem,
Miera valsts dižāka zels...

Noglāstu traktoru savu,
Kuranti dienu kad mij.
Pauzdamas Tēvijai slavu,
Vagas šīs pasaulī vij.

des dienas apmaksai pielikt vairāk nekā rubli.

... Kad Hermaņa ģimenē pie vakariņu galda runāja, ka nākošajā dienā vajadzētu aiziet uz veikalu iepirkties, jo bija saņemta nauda par izstrādes dienām, Uldis kļuva nemierīgs. — Bet man, tēt... — viņš kautri iesāka, domādams par ilgotajām slēpēm, bet tēvs viņu nomierināja:

— Būs, būs... Pats esi nopelnījis.

Uz veikalu tālu nebija jāiet — tas kopā ar kolchoza valdi, pienotavu, kalēja darbnīcu un citām saimniecības un dzīvojamām ēkām jau atrodas nākošā kolchoza ciemata vietā.

Veikala plaukti, šķīta, lūzīs aiz mantu pārplūnības, un veikala vadītājs b. Skudriņš ir sevišķi apmierināts — tāda preču apgrozība veikālā parasti ir tikai pilsētās, nevis viena kolchoza teritorijā.

Uldim tika slēpes — gluži jaunās un spīdīgas ar dzeltenām sīk-

snām, jauns uzvalks; Mārim — zābaki un audumi uzvalciņam un blūzītēm, pašiem pelnītājiem — Rūdolfam un Mildai Hermaņiem dažādi apģērba gabali, veļa, apavi. Atlicināts tiek arī vecākajam dēlam, kas mācās teknikumā Rīgā.

Tas bija liksms vakars, kad ģimenes locekļi mājās priecējās par jaunajām mantām. Uldis ieslēdza radioaparātu — tas nopirkts pagājušajā gadā par kolchozā pelnīto naudu. Māte, vakariņas padevusi un mājas soli apdarījusi, piesēdās pie sūjmašīnas. Bet tēvs izvilēja zāģi — rit jābrauc uz mežu, jāgādā kokmateriāli tām 30 jaunajām dzīvojamām ēkām, kūtīm un stalliem, ko paredzēts šajā vasarā uzcelt kolchoza ciematā, kas pagaidām visā savā krāšņumā skatāms vienīgi projektā.

Kolchoznieku darba grāmatīnās, kur uz vāka lepojas uzraksts: 1951. gads, jau atkal cieši rindu pie rindas krājas ieraksti par jaunām izstrādes dienām.

Z. FREIMANE

Par saņemto naudu tiek iegādātas drēbes un apavi visai Hermaņu ģimenei.
Attēlā pa kreisi — Mārim būs jauns uzvalks.
B. Tīkņusa foto.

„Merkurs”

VLADISLAVS RIMKEVIČS

R. DZEŅA zīmējumi.

Māte domāja, ka reiz par visām reizēm šai lietai jādara gals. Jāpārvelk krusts. Rekvizēja autobusu — neko darīt. Vienu paņēma, bet otru atstāja. Ienākums, ko dos šis atstātais, arī, paldies dievam, pietiks maizei ar sviestu.

Kaveckis sēdēja uz dzelzs gultas malas, siekaloja saites galu, kuru visā nopietnībā vēra korpē, un laiku pa laikam sirdīgi paraudzījās uz māti.

Maziņa kā gnoms, viņa sēdēja uz puķu podiem piekrautas palodzes. Baltajos loga kvadratos, it kā gleznu rāmjos, zilās debess fonā sārtoja ziedi, bet pāri zaļo lapu sprogām bija noliekusies čitrondzeltēna, nekustīga mātes seja.

— Vispirms, — māte mēģināja pārliecināt, — zēl veselības. Ārsti teica, ka tev jāaudzē sava sirds, ka tu nopietni slims. Otrkārt, tādi jau laiki, redzams, pienākuši, ka jāsamierinās ar mazumiņu. Nav tas, kas agrāk... Tagad slikti tiem, kas daudz pelna...

Māte to runāja mierīgi, bez jebkāda satraukuma, neskatīdamās uz dēlu.

— Tādi viņi ir, šie komunisti, un tādi viņi arī paliks, bet vienā lietā viņiem taisnība...

— Kādā? Kādā? — Kaveckis metās virsū mātei.

— Tādā, ka nevar tā palikt, lai vieni galīgi nomocītos, strādātu vaiga sviedros, bet citi kaudzēm saraustu naudu, neko nedarītu un dzīvotu sev par prieku... Tu, mans dēls, visu sasniedzi pārāk viegli. Un tu arvien rizikēji...

— Nevis rizikēji, bet riskēji, — viņš satrauktā balsī izlaboja.

Nikni pārtrauca grauzt saites galu un pāri brijuu dzeltenajiem raga ietvariem paraudzījās uz māti.

Māte viņu labi pazina, tik labi, kā tikai māte var pazīt dēlu. Reizēm dēlu pārņēma sausmas, kad viņa ar kaut kādu asu skatienu, gandrīz kā gaisreģe, nolāsīja viņa domas. Jā, viņš mīlēja naudu un prata to iegūt, tāpēc ka viņam bija galva uz pleciem. Tas taisnība. Bet pie tā, ka citi, tūjas tādi, to neprot un viņiem jāstrādā par trim, viņš nekādi nav vainīgs.

— Es jau nu runāšu pēc sava prāta, — neapvainodamās māte turpināja. — Jo vairāk tu gribi nopelnīt, jo vairāk tu rizikē. Atņēma tev vienu masīnu... Es tavā vietā arī otru pārdoju. Jā, pārdoju... Tā vietā, lai iedzīvotos visādās nepatikšanās ar iestādēm, ar miliciju, ar pasažeriem, tu labāk varētu iet par šoferi un dzīvot mierīgi.

Šie vārdi uz Kavecki atstāja tādu iespaidu, ka viņš izlaida no rokām kurpi, un tā ar troksni nokrita uz grīdas.

— Jūs esat prātu zaudējusi, māt, zvēru pie dieva...

— Un kas tad? — mierīgi, bet pārliecināti aizstāvējās māte. — Paskaties, piemēram, kā Večoreks strādā rūpnīcā. Un kas tad, vai viņam slikti klājas? Hūnā, ka viņš vairs neesot meistars, ka viņš jau kļuvis par direktoru...

— Tāpēc, ka Večoreks ir PPR*), komunisti viņš, saprotiet, māt...

— Kads nu viņš komunisti, — vecenite iesmējās. — Es taču kādreiz savām acīm redzēju, kā viņš ar Celīnu gāja uz baznīcu.

Kaveckis pacēla kurpi un sāka tajā nikni bāzt kāju.

— Lūk, tāds viņš komunisti, maitas gabals, bet komunisti, — viņš nosēca aizsmakušā balsī.

— Bet man liekas, — māte ieibilda nomierinošā tonī, — ka viņš sapratis, kā jādzīvo mūsu laikos. Un tev, ja tu gribi zināt, jāsamierinās ar jauno kārtību. Citādi...

Kaveckis uzvilka otru kurpi, piecēlās, piecirta kāju un histeriski iekliedzās:

— Nekad, ne mūžam... Nekad nesamierināšos ar šo jauno kārtību... Nesagaidīsi, — viņš gārdza, niknumā piesarcis.

*) PPR — Polijas strādnieku partijas nosaukuma pirmie burti poļu valodā.

Viņam trīcēja pirksti, kad sēja kaklasaiti, stāvēdams spoguļa priekšā.

— Man atņēma autobusu...

— Edek, nomierinies, — māte mēģināja viņu pierunāt. — Tev taču ārsti aizliedza...

Viņš atmeta ar roku ārstiem, mātei, ātri paņēma no skapja dzeltenu lietuvu mēteli, strauji to uzgērba, pakēra platmali un izskrēja no istabas, neatvadījies no mātes.

Kaveckis gāja pa ielu, uzgrūzdamies pretimnācējiem, it kā būtu piedzēries. Viņš steidzās uz fabriku pie svaigā komunistu lūgt palīdzību.

Viņš tagad nezināja citu, kā vienīgi savu pārestību, un iedomājās, ka viņu ielenc un vajā neeksistējoši ienaidnieki. Sastapšanās ar šiem svešajiem cilvēkiem un strīdi par autobusu viņa atmiņā atausa desmito, divdesmito reizi, no sākuma līdz galam, nemitīgā virpulī.

Viņš sarunājās ar cilvēkiem it kā nekas nebūtu noticis, sēdēja pie galda, dzēra, ēda, bet vienlaicīgi viņa acu priekšā trakā tempā slidēja viņa vakardienas un aizvakardienas pārdzīvojumu filma, viņa paša komentāru pavadīta, kas pilni sašutuma, niknuma un naida.

*

Aprīļa sākumā kara iestādes rekvizēja viņa autobusu, un tik vien viņš to redzēja. Kopš tā laika viņš meklēja to pa visu Poliju. Bija Krakovā, Poznaņā, izjautāja, iztaujāja, izsoņāja, izsekoja, izšķieda šajos braucienos vairākus tūkstošus zlotu — un viss veltīgi!

Tikai nesen Skernevicos kāds gadījuma paziņa, kas brauca Valsts mežu pārvaldes kravas automašīnā, viņam paziņoja sensacionālu vēsti: viņa autobuss atrodies Pšeradovā.

Kaveckis pat nezināja šā cilvēka uzvārdu. Vairākas nedēļas pirms tam kādā restorānā pie letes viņš pastāstīja šim šoferim par savu nelaimi un lūdza, lai gadījumā, ja viņš uzzinātu kaut ko par šo autobusu, tad...

Tagad, lūk, šis šoferis apturēja viņu uz ielas. Viņam galvā bija melna sporta cepure un mugurā melns vaskadrānas apmetnis, kas spīdēja viss slapjš no lietus.

— Sveicināti, cienītais, — viņš iesaucās, rokas izpletis. — Redzēju jūsu mašīnu...

Kaveckis soli atkāpās.

— Ko?... Kā?... Kur?...

Un tūlīt viņš metās slapjā šofera apkampienos.

— Mans glābējs! Mans mīļais! Stāstiet taču, stāstiet... Kur tad tā?

— Nav tālu no šejienes. Aiz Varšavas, Pšeradovā.

Abi iegāja vietējā restorānā iemest pa glāzītei un apsēdās pie balta marmora galdiņa.

— Jūsu autobuss ir Pšeradovā, — šoferis stāstīja. — Tas vadā bērņus no Žabinecas sādžas uz skolu Pšeradovā un atpakaļ...

— Jūs pats to redzējāt?

— Savām acīm, kā tagad redzu jūs savā priekšā. Zils, noplucis ševrolets ar «Merkura» marku.

— Tas pats!

Kaveckis atpogāja savu dzeltenu lietuvu mēteli un pataustīja svārkus kabatā. Jā, reģistrācijas kartīte, apliecinība par braukšanas tiesībām — visi papīri bija klāt.

Viņš noņēma brilles dzeltenajos ragu ietvaros un nolika tās uz marmora galdiņa. Viņa rokas trīcēja. Sākumā vienu, tad otru roku viņš pārvilkā gludi sakrustotajiem salmu krāsas matiem. Uz viņa kalnenās noskūtās sejas parādījās ķieģelsarkani plankumi.

Polijas tautas demokrātiskās republikas rakstnieks

VLADISLAVS RIMKEVIČS

stāstā «Merkurs» sniedz republikas dzīves ainu drīz pēc atbrīvošanās no hitlerisko okupantu jūga. Galvenais stāsta pavediens ir jaunā cīņa ar veco. Jaunais, progresīvais uzvar. Plaukst tautas demokrātiskās republikas dzīve, straujiem soļiem tā iet kalnup, cilvēki savā apziņā atbrīvojas no kapitalistiskās pagātnes paliekām. Sodien Polija visās dzīves nozarēs tālu pārsniegusi pirmskara līmeni.

— Mašina līdz pulksten vieniem dienā stāv skolas pagalmā Pšeradovā, — turpināja savu informāciju šoferis, pilnu muti ēzdams. — Pulksten vienos dienā tas ar bērniem atgriežas Žabinecā un tur paliek pa nakti. No rīta brauc uz skolu — un tā visu laiku.

Šai sakarā iedzēra uz «Merkura» īpašnieka un tā atradēja veselību.

— Punkts, — noteikti pateica šoferis. — Dienesta darīšanās braucu uz Varšavu, tāpēc jāizskatās pieklājīgi.

— Bet kad jūs braucat?

— Tūlīt. Ja vēlaties, varat braukt ar mani.

— Jūs mans glābējs, mans labdaris, — sajūsmā ierunājās autobusa īpašnieks.

*

Vienstāvu ēkas durvis pavērās četrstūra lodzinā, un no tā paskatījās vārtsarga acs. Tad vārtsargs atvēra durvis un ielaida Kavecki šaurā un tumšā gaitenī.

— Pie kā jums, pilsoni?

— Pie meistara Večoreka, — sirdīgā balsī izmeta Kaveckis un izaicinoši paskatījās vārtsargam acīs.

— Pilsonis direktors Večoreks atrodas kantorī, — skanēja mierīga atbilde.

Kaveckis dzēlīgi iesmējās, norūca pie sevis: «Direktors, velns viņu rāvis!» — un no gaiteniņa iznāja apaliem akmeņiem bruģētā pagalmā.

Viņa acu priekšā pacēlās balta trīsstāvu ēkas siena ar kvadrātos sadalītiem logiem, līdzīgi šaha galdiniem. kuros redzamas matstikla rūtis. Bet viņš savā priekšā redzēja pavisam citu ko...

*

Valsts mežu pārvaldes kravas automašīna stāvēja tuvumā, šaurā šķērslī. Tas bija vecs opelis ar būdu priekšā. Šoferis un viņa palīgs ielida būdā. Kaveckim bija jāsamierinās ar vietu uz austās platformas ar zali krāsotiem dēļiem gar sāniem. Lai paaplūbtos no lietus, viņš absedzās ar brezentu, kā sieva ar lakatu, rūnīgi ietinās, tā kā varēja redzēt tikai viņa sarkano degunu un brilles gaišos rādītārus.

Šoferim, acīm redzot, degvīns bija iesities galvā, jo viņš neprātīgi trieca mašīnu. Gar Kavecka acīm, īsi pazibot, slīdēja zaļas koku galotnes, telegrafa stabi, pilsētas nomales namu jumti. Ar arodniecisku precizitāti Kaveckis noteica, ka šis vecais opelis tagad drāžas vismaz ar astoņdesmit kilometru ātrumu stundā. Ar tādu vecu grabažu un tik trakā skrējienā viegli noklūt grāvi. Bet viņam nebija bailes. Gluži otrādi, viņš vēl mudināja iereibušo šoferi. Ātrāk... Viņš gribēja ātrāk vaiķu vainā sastapties ar tiem, kas izmantoja viņa autobusu bez kaut kādām tiesībām uz to. Viņš dega neapcietībā izraut no viņu rokām savu mašīnu. Viņu mocīja vēlēšanās dabūt atpakaļ savu īpašumu.

Varšavai viņi pabrauca garām. Tikai dažas minūtes mašīna drāžas pa kaut kādu priekšpilsētas rajonu, starp drupām, gar izdekušiem tukšiem namiem. Tad mašīna atkal nokļuva uz šosejas plaša klajuma vidū. Un tiklīdz tā iebrauca kaut kādā pilsētiņā, tūlīt apstājās akmeņiem izbruģētā tirgus laukumā.

— Pšeradova, atvedu jūs istajā vietā, — šoferis lepni paziņoja. — Ko nu jums, domāju, klejot un meklēt...

Kaveckis atbrīvojis no brezenta un nokāpa no mašīnas. Trīsošām rokām viņš spīdēja šofera roku, atkal dēvēja viņu par glābēju un labdari.

— Skola tur, aiz stūra. Mašina, laikam, stāv pagalmā. Jums jāparunā ar skolotāju, bet vēl labāk ar maģistrāta sekretaru. Bet tas, teikšu jums, tāds, — šoferis savilka roku dūrē, — tāds peperovietis!

Apsēdās atkal pie stūres, piedeva gāzi un aizbrauca.

Kaveckis gāja norādītajā virzienā.

Skola atradās vienstāva mūra ēkā. Zem zemās vārtu velves gaudoja vējš. Kaveckis ieqāja pa vārtiem un apstājās, apburts no tā, kas pavērās viņa skatienam. Dziļi pagalma stūrī stāvēja viņa «Merkurs». Tiešām, kā izteicās šoferis, tas bija «noplucis». Zilā krāsā zaudējusi savu agrāko spožumu, kļuvusi blāva, it kā izbalējusi. Daudzi rūsas plankumi bija redzami uz virsbūves un motora pārsega. Logos nebija stiklu. Kaut kāds izstīdējis puisis sēdēja uz kāpnītēm un kūpināja papīrosu.

Kaveckis nevarēja noturēties kārdinājuma priekšā. Piegāja, uzlika roku uz mašīnas spārna un nemanāmi paglaudīja savu autobusu.

— Ko jūs, pilsoni, vēlaties? — jautāja puisis ar papīrosu.

— Kur šeit skola?

— Pagriezieties, jums aiz muguras, — atbildēja puisis un nošplāvās...

*

No fabrikas telpām atlidoja nemītīga dunoņa, līdzīga vilcienu dunoņai, kad tas traucas pilnā gaitā, un no šīs dunoņas, likās, trīcēja ēkas pamati, trīcēja augstā, baltā siena.

Kaveckis pagrūda durvis. Tās aizkrita aiz viņa ar spēcīgu troksni, jo bija ar stingru atsperi. Tagad fabrikas dunoņa un troksnis apņēma viņu, kā vēja brāzieni pirms vētras, saceldami putekļu mākoņus.

Apmulsumā apstājies, Kaveckis paskatījās apkārt. Gar kantora sienām bija skapji, un no to plauktiem naidīgi raudzījās cieši salikti aktu vāki, nodzeltējuši kā vecu klavieru taustiņi.

Pa labi — augsts logs, no pašas grīdas. Tas kļuva skanēja, trīcēdams no mašīnu dunoņas, un šī skaņa atgādināja oda sīkšanu.

Trīs jaunas sievietes sēdēja aiz papīru kaudzēm, kantora grāmatām un skaiteļiem apkrautiem galdiem.

Kad viņš jautāja, vai varētu redzēt meistarū Večoreku, viena no tām pacēla galvu un, ar vieglu rokas kustību atsiviedusi no pieres gaišo matu sprogū, paziņoja, ka direktors atrodas ceļā.

— Varat aiziet pie viņa, — tā sacīja, parādīdama ceļu pa citu gaiteni.

Viņš gāja lēniem soļiem un svārstīdamies apstājās uz milzīga fabrikas ceļa sliekšņa, it kā viņu būtu samulsinājis apdullinošais troksnis, ar kādu viņu sagaidīja aužamo stēļu garās rindas. Piemiedzis acis, viņš skatījās, kā pie griestiem griežas desmiti spara ratu, kā no tiem noka-

rājas spožas transmisiju lentes, un visu to viņš redzēja it kā benzīna dūmakā — putekļu mākoņos, ko sacēlušī viņa autobusa riteņi. Viņa atmiņā vēl arvien atgriezās aizvakardienas pārdzīvojumu filma.

*

Sānu piebūves logos, pirmajā stāvā, viņš ieraudzīja bērnus, kas sēdēja solos, bet starp soļiem staigāja jauna sieviete.

Viņš paātrināja gaitu un iegāja piebūvē. No gaiteniņa bija divas durvis: uz vienām papes plāksnīte ar uzrakstu «Skola», uz otras — ar uzrakstu «Kanceleja».

Kaveckis pagrūda otras durvis. Viņš tagad steidzās vēl vairāk, nekā ceļā no Skernevicēm, gribēja ātrāk noskaidrot visu, saņemt atpakaļ mašīnu, sēsties pie stūres. Viņš bija ar mieru neuzstādīt viņiem nekādas pretenzijas par to, ka tik ilgi lietojuši viņa autobusu, lai viņi!

Pie galda aiz pulierēta barjera mazliet pacēlās kalsna, bāla vīrieša seja.

— Pie kā jūs? — gurdenā balsī jautāja šis vīrietis.

— Gribēju runāt ar skolotāja kungu...

— Lūdzu, esmu jūsu rīcībā.

— Ar skolas vadītāju, — piebilda Kaveckis, jo viņš skolas direktoru iedomājās citādu, ne tādu, kā šis izkāmējušais mirla.

— Lūdzu, kas par lietu?

Kaveckis atpogāja lietus mēteli, paņēma no svārku sākabatas dokumentu paciņu, izklāja tos uz barjera un stiepti, ar neslēptām triumfa jūtām paziņoja:

— Es esmu tā autobusa īpašnieks, kuru izmanto jūsu skola. Lūk, šī pašā...

Un viņš pamāja ar galvu uz loga pusi. Atkal sāka līt. Pūsis ar papīrosu pazuda bez pēdām. Pa atvērto logu bija redzams zils autobuss, kas mirka lietū.

Šaura, garena krunka parādījās bālajā skolotāja pierē.

Kaveckis parādīja reģistrācijas kartīti, pirms kara dabūto šofera apliecību un, beidzot, laikraksta sludinājumu, kas arī attiecās uz pirmskara gadiem. Tas bija firmas «Oicovas autobusu satikums, Edvards Kaveckis un kompanija Oicovā» sludinājums, kurā bija aicinājums apmeklēt Oicovu un tās apkārtni un šai nolūkā piedāvāja trīs autobusus, — to fotoattēls bija ievietots turpat uz gleznainas kalnu aizs fona.

— Jums ir trīs autobusi?

— Pašreiz tikai divi, mīļais skolotāja kungs. Vienu man paņēma vācieši. Otrs brauc starp Keļciem un Krakovu, tas bija jāizīrē. Bet šis trešais, lūk, «Merkurs», redziet, šis pats, — Kaveckis rādīja uz fotoattēlu, — vidējais... Es ierados saņemt to...

Šai brīdī kaut kur pagalmā iedziedājās gailis, skaļā un aizsmakušā balsī, un tiklīdz tas aplūsa, atskanēja skolotāja mierīgā balss:

— Tas jums neizdosies...

Kaveckis soli atkāpās no barjera un tūlīt atkal metās klāt, iekērās tajā abām rokām.

— Kas?... Kāpēc?...

— Šai autobusā mēs pārvaldām bērnus no Žabinecas sādžas, kura atrodas sešus kilometrus no Pšeradovas, — paskaidroja skolotājs. — Jūs paši saprotiet, ka nevar likt bērniem katru dienu staigāt uz skolu un atpakaļ divpadsmit kilometru. Kad mēs Žabinecā atjaunosim nodegušo skolas ēku, mēs jums atdosim autobusu.

— Labi, bet...

— Jums taču ir vēl viens autobuss, tāpat sevišķu bēdu šeit nav. Tas, ko jūs nopelnāt...

Kaveckis uzsita dūri uz barjera.

— Ar to es nevaru iztikt pat pusmēnesi, — viņš pārtrauca skolotāju. — Es nevaru dzīvot no tā...

Šai brīdī gaiteni izcēlās neiedomājams troksnis, kas aplāpēja skolotāja balsi.

Kaveckis paskatījās pa logu. Pagalmā izskrēja bērni un, it kā bites ap stropu, sāka grozīties ap «Merkuru». No ēkas, kas atradās pretī, iznāca tas pats izstīdējušais puisis, kuru Kaveckis redzēja agrāk, piegāja pie autobusa un nosēdās pie stūres.

Kaveckis novērsās: viņš nespēja uz to skatīties. Sveši ļaudis tā rīkojās ar viņa mašīnu!

Skolotājs arī paskatījās uz pagalmu. Viņš skatījās, kā bērni klaigādami un trokšņodami sēdās autobusā, un gaišs smaids parādījās viņa kalsnējā, izvargušajā sejā.

Kaveckis ieklepojās.

— Nu, kā tad būs? Mašina mana.

— Nezinu, — sausi atbildēja skolotājs. Smails pazuda no viņa sejas. — Mēs saņemam šo autobusu no armijas priekš bērniem.

Autobusa īpašnieks plaši pavēra muti, ar grūtībām tverdams gaisu.

— Vai jūs zināt, kā to sauc? Tā ir — laupīšana. Tā ir laupīšana gaišā dienas laikā. Tā...

Viņam aprūka vārdu, viņa lūpas trīcēja, seja kļuva bāla.

Skolotājs raudzījās viņā ar izbrīnu, drūmām, nogurušām acīm.

— Sauciet to kā vēlaties, man gluži vienalga. Šeit vārdi neko neizšķir. Priekš manis vissvarīgākais, ka divdesmit bērniem ir iespēja mācīties. Ja mums nebūtu šī autobusa...

Motora rūkoņa novērsa Kavecka uzmanību no skolotāja vārdiem. Divreiz atskanēja taures signāls, un zilais autobuss lēni sāka rīpot uz vārtiem. Aizbraucēji bērni māja atvadu sveicienus, bet palikušie klaigādami skrēja aiz «Merkura», kamēr tas pazuda aiz vārtu melnās velves.

*

Garā, šaurā ejā starp aužamām stellēm viņš ieraudzīja Večoreku, vērojam kādas audējas darbu.

Iesāņus, baidīdamies pieskarties niknajā gaitā tik šausmīgajām mašīnām, Kaveckis sāka virzīties pie direktora.

Večoreks, ieraudzījies svaini, atgāja no stellēm un apkampa viesi.
— Edvard, vai tu tas esi? Veselu mūžību neesam redzējušies! — un tā tālāk, kā mēdz teikt tādos gadījumos. Tas bija liela auguma, kalsns vīrietis, pelēku, grumbām izvagotu seju un pliku pakausi. — Kā tad tu šeit atgadījies?

— Darīšanas, — Kaveckis lakoniski atbildēja un sakārtoja uz deguna savas brilles gaišos raga ietvaros. — Darīšanas, protams, nekādas sevišķās, — viņš piebilda ar slēptas ironijas pieskaņu balsī. — Kur nu man līdzināties ar tevi, panu direktoru!

Viņš runāja skaļi, cenzdamijs pārkliegt mašīnu nikno dūkoņu.
— Dzirdēju, ka tu eji uz augšu. Apsveicu. Ap-svei-cu! — un viņš sasprindzināja balsi, atkārtodams savu apsveikumu Večorekam tieši pie auss.

Tad, it kā noguris, viņš aplusa un sāka skatīties apkārt, iepazīdamies ar milzīgo cechu.

*

Pēkšņi kāds piekļauvēja un ienāca skolas kancelejā. Tas bija liela auguma, plecīgs puisis, platu, sārtu seju, spožos stulmu zābakos.

— Lūk, arī maģistrata sekretars, — iesaucās skolotājs. — Varat ar viņu parunāt.

Un piebilda, griezdamijs pie sekretara:

— Atradies autobusa īpašnieks.

Apsēdās pie galdā un atkal noliecās pie burtnīcām.

Kaveckis metās pie saviem dokumentiem, kas bija palikuši uz barjera. Trīcošām rokām viņš rādīja savus papirus, savu pirmskara apliecību par automašīnas vadīšanas tiesībām, sludinājumu.

— Mans mīlais, man nodara pāri. Skola man negrib atdot manu autobusu. Saprotiet, dieva dēļ, tas taču nav pieļaujams. Polijā taču vēl pastāv privatīpašuma tiesības, taču...

Sekretars klausījās klusēdams, neatsaucās ne ar vienu vārdu, neko neiebilda, neizteica piekrišanu, ļāva Kaveckim izkratīt sirdi. Kad tas beidza, viņš sacīja stingri un noteikti:

— Atdot neatdosim. Pirkēt nepirksim — priekš tam mums nepietiek līdzekļu. Varam no jums irēt šo autobusu.

— Irēt? — ironiski iesnācās autobusa īpašnieks. — Tas mani neapmierina, tomēr interesanti zināt, cik jūs man varētu maksāt... Cik?

Trīcošām rokām viņš sakārtoja brilles uz sarkanā deguna.

Sekretars brītiņu padomāja.

— Cik?... Pieci simti zlotu mēnesī. Un ne grošu vairāk.

Kaveckis atkal iesmējās īsiem sarkastiskiem smiekliem.

— Tā ir nekaunība! Ņemiet sev šos piecus simtus zlotu priekš bērēm. Desmitreiz vairāk — tad es varētu par to runāt.

Sekretars pamāja ar roku. Un atkal skaļi un noteikti paziņoja:

— Nav tie laiki, mīlīt, nav tie laiki! Bet ja jūs negribat mums izirēt autobusu, nāciet pie mums par šoferi. Trīs tūkstoši mēnesī un uzturs.

Kaveckis trieca dūri pa barjeru.

— Negribu izirēt, negribu pie jums būt par šoferi, gribu saņemt atpakaļ savu autobusu. Savu autobusu, saprotat?

— Jūs gribat?... Bet ar to nepietiek, — atbildēja sekretars. — Mums tagad šis autobuss nepieciešams, mēs ar to vedam bērnus. Ar laiku, kad atjaunosim skolu Zābinēcā, mēs jums atdosim autobusu un samaksāsim par tā lietošanu.

Kaveckis pamāja ar roku: nē, tam viņš nepiekrīt.

— Ko tad, ja jūs nepiekrītat, griezieties tiesā.

Autobusa īpašnieks savāca savus papirus un noslēpa tos kabatā.

— Griezišos tiesā. Līdz dievam, līdz pašam velnam aiziešu, bet savu mantu neatdošu! Tā ir laupīšana! Tā nedrīkst rīkoties. Tas nav cilvēcīgi. Un nav kristīgi. Lūk, ko!

— Bet atstāt bērnus bez skolas, lai viņi augtu neizglītoti — vai tas ir cilvēcīgi un kristīgi? — nepaceldams pie burtnīcām noliekto galvu, ierunājās skolotājs.

— Bet kāda man tur daļa? — iekliedzās Kaveckis. — Pat domāt par to negribu!

Sašutis izgāja, skaļi aizcirdams durvis.

*

Večoreks, sekodams svaiņa skatienam, kā tas aplūko cechu, ar lepnumu stāstīja viņam:

— Jā, mēs palaidām fabriku. Kad mēs šurp atnācām februārī, mēnesī pēc vāciešu padzišanas, tad, jāsaka tev, šeit bija tāda postaža, ka šausmīgi pat atcerēties. Gan cilvēki bija jāsavāc, gan uguns katlu mājā jāiekur, gan logi jāaizbāž ar lupatām... Un stelles?... Nebija nevienas, ko varētu palaist bez remonta. Pirmās trīs nedēļas es tā strādāju, ka tikko turējos kājās...

*

Izgājies no skolas, Kaveckis pirmajam pretimnācējam pajautāja, kur šeit Pšeradovā dzīvo advokats.

Viņam parādīja baltu divstāvu namu viņpus tirgus laukuma. Tur dzīvoja vienīgais Pšeradovas advokats Antonijs Kšivoševskis. Uz advokata kanceleju bija jāiet pa šaurām, stāvām kāpnēm tumšā gaitenī, kas oda pēc veļas garaiņiem un skābiem kāpostiem.

Kāda sieva, atvērda durvis, priekšautā vēl slaucīja rokas.

Advokats, resns un mazs, nekustīgs gaļas blāķis, priekšistabā sarunājās ar kādu zemnieci. Ieraudzījies jaunu klientu, viņš izvadīja sievieti un ievēda Kavecki kabinetā.

— Sēdieties, lūdzu.

Autobusa īpašnieks apsēdās, sadabūja savus dokumentus, izklāja tos uz rakstāmgalda un sāka rādīt pēc kārtas — registrācijas kartīti, sludi-

nājumu, apliecību par automašīnas vadīšanas tiesībām... Tā, lūk, un tā. Skola negrib atdot autobusu. Jāiesniedz tiesā prasība.

— Atjaunot īpašuma tiesības, — piebilda resnis. Atgāzies krēslā, sakrustojis rokas uz vēdera, viņš vienaldzīgi skatījās uz klienta noliktajiem papīriem, neizrādīdams par tiem nekādu interesi. — Nav viegla lieta... Kaveckis abām rokām pieķērās pie galda malas.

— Kāpēc nav viegla?... Paskaidrojiet man, dieva dēļ, kāpēc?...

Resnis smagi nopūtās.

— Nav viegla lieta, — viņš atkārtoja. — Vispirms, tiesa var paskaidrot, ka īpašuma tiesības uz jūsu autobusu nevar atjaunot... Kāpēc?... Tāpēc, ka tam tagad ir nozīme izglītības attīstībā... Otrkārt, gadījumā, ja mums izdotos tiesā panākt savu, maģistrats iesniegs pārsūdzību, un lieta ieilgs. Bez tam... — Advokats izplēta uz rakstāmgalda savu resno roku, it kā rādīdams klientam, cik lieli šķēršļi tam ceļā. — Bez tam, — viņš noņāca, — tiesā panākot savu, jums ilgi būtu jāstaigā ar spriedumu rokās un jālūdz, lai jums nodotu autobusu. O, tā ir gara ceremonija, mīlīt!

Kaveckis trīcošām rokām savāca no galda savus papirus.

— Gara ceremonija?... Laikam kādu mēnesi vai divus?...

Advokats skaļi iesmējās.

— Vai jūs esat bērns, vai? Desmit mēnešu, mans mīlais, desmit, bet varbūt vēl vairāk...

Autobusa īpašnieks pietrūkās no krēsla. Desmit mēnešu! Kungs dievs... Desmit mēnešu no mašīnas nekā nepaliks pāri!

Kaveckis iebāza savus papirus kabatā, turpinādams skaidrot advokātam, ka pēc desmit mēnešiem viņa «Merkurs» būs jāpārdod lūžņos.

— Bet, velns parāvis, tas taču mans īpašums! — viņš iesaucās, sīzdams sev dūri pie krūtīm. — Mans īpašums! Vai tad Polijā vairs nav privatīpašuma tiesību?

Resnis ieklēstām acīm raudzījās uz viņu. Tā tuklajā, asinīm pieplūdušajā sejā ieklēstās acis spīdēja mežonīgi un ļauni. Tas piecēlās, piegāja pie saniknotā klienta, satvēra viņu abām rokām aiz pleciem un sapurināja kā bērnu vienreiz, otrreiz, trešoreiz.

— Atjēdzieties, mans draugs, — elzdams viņš iekliedzās. — Atjēdzieties, atžirgstiet! Un netriciet tā! No mēneša vai esiet nokritis? Vai tad nezīnāt, kādā pasaulē dzīvojat?... Es pazaudēju nevis autobusu, bet muižu...

Aizelsies no satraukuma, viņš izlaida no savām stingrajām rokām sastingušo klientu.

— Muižu pazaudēju, mīlīt!

Viņa seja kļuva drūma, rokas nokarājās kā pletnes. Pieliecis galvu, viņš caur pieri nikni skatījās visapkārt, it kā meklēdams, vai kaut kur nav paslēpušies ienaidnieki, kas viņam atņēma muižu.

— Tā ir vairāk vērts, nekā jūsu draņķa autobuss. Un es netaisu nekādu traci, nekrītu histerijā... Revolūcija, mans draugs, revolūcija!

Kaveckis samulsa un atkāpās dažus soļus. Viņš atstāja tāda cilvēka iespaidu, kuram ir aizdomas, ka viņu muļķo.

— Revolūcija! Kāda revolūcija?

Kā lode no spēcīga trieciena resnis pierīpoja un apstājās klienta priekšā, pieskardamijs viņam ar savu apaļo, atkārušos vēderu.

— Kāda revolūcija? — tas atmēdīja, zaudējies pašsavaldīšanās. — Bezasinis revolūcija! Mīkstā revolūcija! Lūk, kāda! Vai tagad jūs zināt?

Ar enerģisku roku kustību viņš parādīja Kaveckim uz logu. Aiz loga mutuļoja brūni dūmi, kas vēlās no augsta, skārdū apsista dūmeņa virs fabrikas mūra ēkas; vēja brāzmās tie gan sliecās uz zemi, gan atkal cēlās augšā.

— Šī fabrika arī kādreiz bija privatīpašums. Bet vai zināt, kas tagad to pārvalda? Rūpnīcas komiteja!

Pacēlis resno roku, viņš gaisā aprakstīja pusapli.

— Bet manā muižā saimnieko zemnieki. Zemes reforma, mans draugs.

*

Večoreks lieliem soļiem gāja starp stēļu rindām. Ar plašu roku mājienu viņš aptvēra savu nelielo, bet vareno dzelzs mašīnu un dzelzs cilvēku valstību.

— Pagaidām mums vēl nepietiek specialistu, kvalificētu audēju. Bet cilvēki pakāpeniski atgriežas uz dzimtajiem novadiem, nāk, iūdz darbu. Katrs uzskata, ka labāk strādāt savās mājās, Polijā. Pēc diviem, trim

mēnešiem, brālīti manu, mēs sasniegsim pirmskara produkcijas līmeni: 65 tūkstošus metru vilnas audumu mēnesī.

*

Advokats jaunus niknuma uzplūdus turpināja dārdošā balsi:

— Ko tas viss nozīmē? Tā taču ir revolūcija, milit!

Kaveckis klusēdams, salicis un kaklu izstiepis klausījās visu to. Visas viņa relikvijas — sludinājums, reģistrācijas kartīte un šofera apliecība — jau atradās svārku sānkabatā. Viņš lēni sāka aizpogāt lietus mēteli. Viņam tricēja pirksti, un viņš nekādi nevarēja trāpīt pogu caurumā.

— Jāpierod, — ar izsmieklu balsī runāja advokats, — jāpierod pie jaunās kārtības...

— Jāpierod? — iekliedzās Kaveckis. — Nekad! Nekad savā mūžā!

Beidzot viņš aizpogāja pēdējo pogu un padraudēja ar dūri neredzamam ienaidniekam.

— Nekad! — aizsmakušā balsī viņš iekliedzās no jauna, aizrijās un aizkāšējās. — To nesagaidīsiet... lai es... Mans autobuss... Aizdedzināšu... Sadauzīšu... Iznīcināšu... Bet neatdošu!

Advokats sāka vēcināt rokas.

— Vai jūs esat traks, vai?

Un viņš metās virsū saniknotajam klientam.

— Ejiet no šejienes, ejiet prom, jūsu dēļ vēl nelaimē iekulšos!

Un bez kādām ceremonijām abām rokām izstūma viņu gaiteni, bet no gaitēna — uz kāpnēm.

— Aizdedzināšu, bet neatdošu! — Kaveckis turpināja kliegt. — Neatdošu!

Līdz sirds dziļumiem satraukts, niknumā tikko elpodams, Kaveckis novēlās pa kāpnēm un skrēja uz vārtiem.

— Kungs! — sauca no augšas spiedoša sievietes balsis.

Viņš atskatījās.

— Keriet! — un pa atvērtu kaplodziņu krita zemē viņa pceļkā platmale, tad kaplodziņš enerģiski ar troksni aizvērās.

Kaveckis pacēla platmali un lieliem soļiem virzījās uz priekšu pa tirgus laukumu. Laukuma vidū viņš pēkšņi apstājās un klīstošu skatienu sāka lūkoties apkārt.

Laukuma vienā pusē izslējās baznīcas baltā fasade. Augstā ovalā nišā bija novietots kāda svētā tēls ar zeltītu kroni un tumši zilu apmetni. No trim citām pusēm laukumu norobežoja nelieli vienstāvu nami, koka ēkas, tirgus būdas un pussagruvušas mājeles.

Šo cieši sakļauto celtnu fonā acīs dūrās sudrabots šķirsts aiz apbedīšanas biroja izkārtnes un trīs dzeltenī sārda šķīvji, kas pēc senas parašas kalpoja par vietējās frizētavas reklamu.

Bet, ja vēriģi ielūkoties šajā miegainās vientulības ainavā, varētu saskatīt arī kaut ko no jaunā pēdām. Aiz nama, kurā dzīvoja advokats, kūpēja rūpnīcas komitejas vadītās fabrikas dūmenis. Virs blakus nama vārtiem bija redzama sarkana izkārtne, kurā baltiem burtiem rakstīts «Civilās milicijas pārvalde». Dažus namus tālāk bija redzami burti «PPR» uz baltas plāksnes, apvītas egļu zariem. Likās, tie stāvēja pār pilsētu kā sargi, uzmanīdami revolucionāro kārtību. Bet vēl tālāk, aiz stūra, atradās skola ar bālo un sagurušo skolotāju un ar maģistrata sekretaru, kas atteicās viņam atdot autobusu.

Kaveckis sajuta šausmīgu vientulību. Viņš pazaudēja jebkādu ticību tam, ka varētu atrasties cilvēks, kas gribētu un varētu viņam palīdzēt.

*

Večoreks, kā karavadonis, izdarīdams savas armijas skati, ar lepnumu raudzījās uz fabriku. Viņa acis spīdēja.

— Vai agrāk tā bija privāta fabrika? — Kaveckis jautāja, daudznozīmīgi lūkodamies pāri savām brillēm gaišos raga ietvaros.

— Protams, privāta. Tās īpašnieks bija Hils Maijers Pīks.

— Un tagad?

— Ko tagad? — attrauca Večoreks. — Tagad tā ir valsts tekstilfabrika.

*

Pavisam zaudējis spēkus, Kaveckis devās meklēt naktsmājas. Piepilsētas vilciens no Pšerodovas atiet tikai reizi diennaktī, tieši pusdienā.

Nākamajā dienā viņš pamodās jaunā pasaulē — pasaulē, kurā vairs nebija zilā autobusa, kurš piederēja firmai «Oicovas autobusu satiksme, Edvards Kaveckis un kompanija.»

*

— Mēs martā palaidām pirmās divdesmit piecas stellas, — stāstīja Večoreks. — Vācieši atstāja mākslīgās vilnas krājumus. Lodzas apvienība atsūtīja mums izejvielas segu izgatavošanai. Bet jau maijā, brālīti manu, mēs palaidām visas 115 stellas un tagad auzām pusvilnas drānu sieviešu kleitām. Astoni tūkstoši metru mēnesī...

*

Gara un šaura iela veda no tirgus laukuma uz dzelzceļa staciju. Kaveckis devās turp, bet pa ceļam pagriezās uz Zabinecas pusi. Līdz vilciena atiešanai viņam vēl bija dažas brīvas stundas. Gribēja ieraudzīt «Merkuru» braucienā. Vakar viņš redzēja, kā autobuss izbrauca pa skolas vārtiem, un ar to pietika, lai viņš sāktu jūsmot par mašīnas brīnišķīgo gaitu. Tagad šai sajūsmā piejaucās sarūgtinājums, iedomājoties, ka nu mašīna zaudēta uz visiem laikiem.

Bija pusastoti. Šai laikā «Merkuram» vajadzēja vest bērņus uz skolu. Sastapšanās notika uz šosejas, kas šķērsoja mežu.

Ieraugot autobusu, asās sāpes iedzēla Kavecka sirdi. Labi pazīstamā motora nūkoņa iztraucēja meža klusumu. Kaveckis pagāja sāņus un apsēdās uz akmeņu kaudzes. Viņa bēdas pārgāja naidā, sašutumā, dumpī

pret tiem, kas viņam atņēma mašīnu, pret skolu, pret bērņiem, pret komunistiem, pret visu pasauli.

Un kad autobuss brauca garām savam īpašniekam, Kaveckis pieliecās, paķēra no kaudzes akmeņu sauju un neprātā sāka sviest tam pakaļ. Viens, otrs, trešais akmens trāpīja autobusa pakaļējā sienā, bet autobuss brauca tālāk, atstādams aiz sevis zemu, gandrīz pie pašas zemes pieplakušu putekļu mākonī.

Kaveckis kā apmāts sāka dzīties pakaļ autobusam. Niknumā viņš svieda uz to akmeni pēc akmens. Dzeltenajā lietus mētelī, kas plīvoja vējā, viņš skrēja un skrēja un nemitīgi svieda akmeņus, kuri tagad nekādi nevarēja sasniegt tālu priekšā aizbraukušo «Merkuru».

*

Pastiprinājies mašīnu troksnis aplāpēja Večoreka pēdējos vārdus. Kaveckis tikai sadzirdēja svaigā jautājumu:

— Nu, un kā tu? —

Viņš sāka nervozi abām rokām sakārtot brilles uz deguna.

— Man nepatikšanas, — viņš atbildēja, atkal pūlēdamies pārkliegt mašīnu troksni. — Man atņēma autobusu! — viņš kliedza Večorekam pie auss.

Un viņš pastāstīja svainim, ka aprīļa sākumā viņam rekvizēta mašīna, ka viņš vairāku mēnešu laikā apbraukājis visu valsti, meklējis, iztaujājis, izšķēdējis miljumu naudas, ka, galu galā, atradis savu automašīnu.

— Un lūk, tagad man negrib to atdot.

— Griezies milicijā.

Kaveckis nodrebēja, pakāpās atpakaļ un paskatījās uz svaini kā uz tādu cilvēku, kurš zaudējis prātu.

— Varbūt vēl ieteiksi griezties valsts drošības pārvaldē? — viņš dzēlīgi jautāja. — Lai mani ietupinātu?

Kaveckis iesmējās kā cilvēks, kurš apzinās savu pārkumu, — viņš taču labāk zina, kādas tās lietas.

— Es domāju, ka tev, varbūt, ir kaut kādi sakari, pazišanās. Ka tu mani aizsūtīsi pie kaut kā. Vai, varbūt, tu domā, ka šeit vajadzētu kādam ko iesmērēt?

Nē, Večorekam neesot nekādas pazišanās.

No cecha dziļuma atskanēja balsis.

— Piloni direktori! Piloni Večorek!

Večoreks norūpējies paskatījās apkārt.

— Nu, es tevi nekavēšu. — Kaveckis sacīja. — Es negribēju tevi traucēt.

Viņš sasprindzināja balsi, lai viņa vārdus dzirdētu caur vārpstu, transmisiju un motoru troksni un donoņu. Viņš aizsmaka no šīs kliegšanas. Jūtās noguris un samulsis. Ko viņš, galu galā, šeit lida ar savu «Merkuru», kur visapkārt verd darbs.

Viņu pārsteidza darba varenā elpa, spriegums un temps, ar kādu milzīgajā cechā strādāja mašīnas un cilvēki. Un kāda, nopietni ņemot, varēja būt nozīme viņa sīkajai privātajai lietai šeit, kur visi bija sajūsmā par kopējiem centieniem, kas apvienoja viņu pūļņus?

Satraukts viņš sacīja skaļi un dzēlīgi:

— Apspiež privāto iniciatīvu, nelauj cilvēkiem dzīvot!

Večoreks skaļi un priecīgi iesmējās:

— Nelauj veikalu taisīt? Bet strādāt, sliņķi, neviņo? Nu, nekas, viss nokārtosies, arī tu iekārtosies jaunajos apstākļos.

Kaveckis atcerējās advokata ironiskos vārdus: «Jāpierod, jāpierod pie jaunās kārtības» — un smagi nopūtās.

*

Kad viņš ievēroja, ka autobuss apstājās, sākumā nodomāja, ka acis viņu vil. Bet pēc brītiņa viņš ieraudzīja pa šoseju skrīenam soferi. Viņš kā lode sāka ripot pretī izstīdējušajam puisim, pa ceļam izvīkdams no svārku kabatas sludinājumu, reģistrācijas kartīti un pirmskara šofera apliecību.

— Ko jūs, vai traks esiet palicis, velns parāvis! — kliedza šoferis. — Mest akmeņus uz bērņiem!

Kaveckis bāza viņam sejā savus papīrus.

— Lūk... lūk... lūk... Tas ir mans autobuss!

Šoferis iesita viņam pa roku. Papīri pacēlās uz augšu, brītiņu pagrozījās gaisā, tad nokrita un, vēja dzīti, skrēja pa zemi.

— Trakais! — šoferis nerimās. — Met akmeņus uz bērņiem! Trakais! — un ar izplestu plaukstu grūda Kaveckim krūtīs.

Grūdiens bija spēcīgs, Kaveckis sagriļojās un apsēdās uz šosejas. Viņš laikam izskatījās ļoti komisks, kad sēdēja, izstiepis garās kājas un rokām tvēra uz asfalta savus papīrus. Bērņi, izkāpuši no autobusa, jautri smiedamies un klaigādami, skatījās uz viņu.

*

Caur mašīnu troksni un donoņu Kaveckis tagad izdzirda bērņu jautros smieklus un klaigas, un viņš atkal jutās samulsis un apkaunējies. Pēkšņi viņa lieta izšķīda uz visām pusēm, kā toreiz papīri uz šosejas. Tagad viņam tā likās smieklīga. Tā it kā iegrīma šai darba troksnī, iejaucās negurstošajā transmisiju skrējienā, saburzās putekļos. Un kas, galu galā, palicis no viņa? Puteklji.

— Piloni Večorek! — sauca cecha dziļumā strādājošie cilvēki.

— Nu, tad kā? — jautāja Večoreks.

Kaveckis aizpogāja savu dzelteno lietus mēteli.

— Ko es tevi aprūtināšu? Tev nav laika, tu aizņemts. Uz redzēšanos!

— Pagaidi, Edvard! Pagaidi! — Večoreks sauca viņam nopakaļus.

Bet Kaveckis izlikās it kā nedzirdētu, un, neatskatīdamies, salicis, sāka ātri iet prom, iesāņus virzīdamies starp sirdīgi strādājošo mašīnu rindām.

Tulkojis A. LIEDAGS

Socialistiskajās lielsaimniecībās

Komunistiskā partija, padomju valdība un personīgi biedrs Staļins nemītīgi gādā par socialistiskās lauksaimniecības attīstību, rada visus apstākļus kolchozu iekārtas jaunam uplukumam. Tāds solis kolchozu dzīves augšupejā ir nelielo kolchozu apvienošanās lielos, spēcīgos kolchozos.

Pagājušajā gadā Maskavā sanāca Maskavas apgabala lauksaimniecības pirm-rindnieku apspriede, veidota kolchozu apvienošanai. Šai apspriedē par kolchozu apvienošanas jautājumiem runāja VK(b)P CK un MK sekretars biedrs N. Čruščevs.

«Kolchozu apvienošana notika īsos termiņos, jo kolchoznieku lielais vairākums dziļi izprata šā pasākuma vitalo nepieciešamību. Kolchozu apvienošanā visaktīvāko līdzdalību ņēma plašas kolchoznieku masas...»

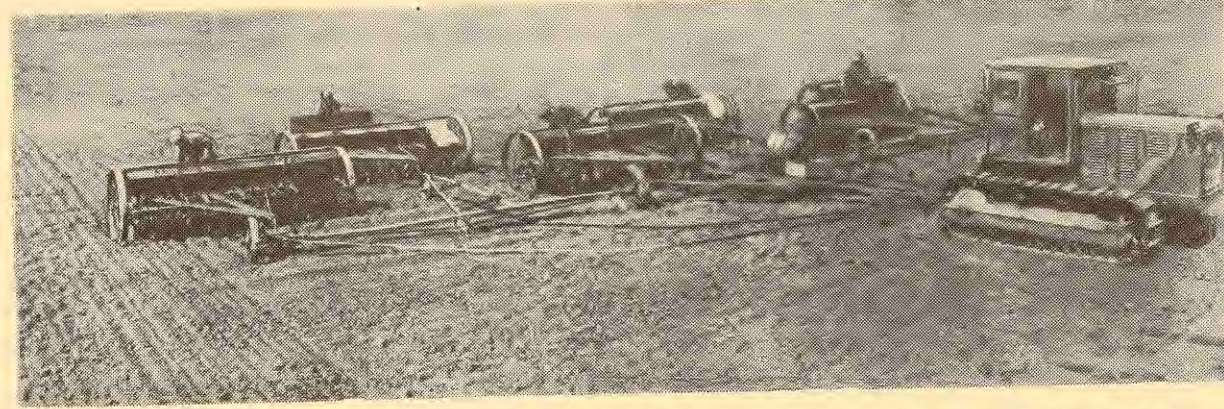
«Sīko kolchozu apvienošana dod pozitīvus rezultātus. Tagad tiek radīti apstākļi ražīgākai traktoru, kombainu un citu mašīnu izmantošanai.»

N. ČRUŠČEVS

Liela daudznozaru saimniecība prasa augsti kvalificētus kadrus. Kirovas apgabala kolchozniekiem nodibināta kolchozu universitāte, kurā mācās priekšsēdētāji, brigādiēri un pošmu vadītāji.

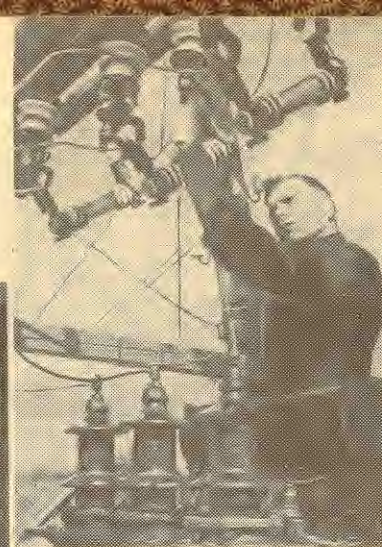

Apvienotajos kolchozos paveras plašas iespējas labāk nokārtot kolchoznieku mācīšanos. Līdztekus specialajām lauksaimniecības mācībām, kolchoznieki atsevišķos pulciņos mācās politiskās zinības. Attēlā — Kaļiņinas apgabala kolchoza «Rabočaja Moskva» VK(b)P vēstures pulciņa nodarbības.

Arvien vairāk tiek mechanizēti darbi kolchozu fermās (sk. apakšējās attēlus). Gan lopbarības piegādē, gan slaukšanā un aitu cirpšanā pielieto elektrisko enerģiju. Apvienotie kolchozi ceļ plašas lopu kūtis, ieaudzē sugas putnus.

Apstrādājot ar mašīnām apvienoto kolchozu plašos zemes masīvus, netiek šķiests laiks pārbraucieniem no viena kolchoza lauka uz citu, mašīnas var labāk manevrēt. Attēlā — sēšanas agregāts Rostovas apgabala Azovas rajona kolchoza «Krasnoje znamja» laukos. Pēc raža darba gada bagātīgi tiek apmaksātas kolchoznieku izstrādes dienas.

Attēlā pa kreisi — Kaļiņinas apgabala Kašinas rajona kolchozā «Krasnij Putilovec» uzcelta sava hidroelektrostacija. Kolchozu elektrību lieto ne tikai apgaismošanai, bet arī dažādos darbos.

Otrā attēlā pa kreisi — Odesas apgabala Berezovskas rajona Budjonija vārdā nosauktajā kolchozā uzcelta kļeģelrūpnīca.

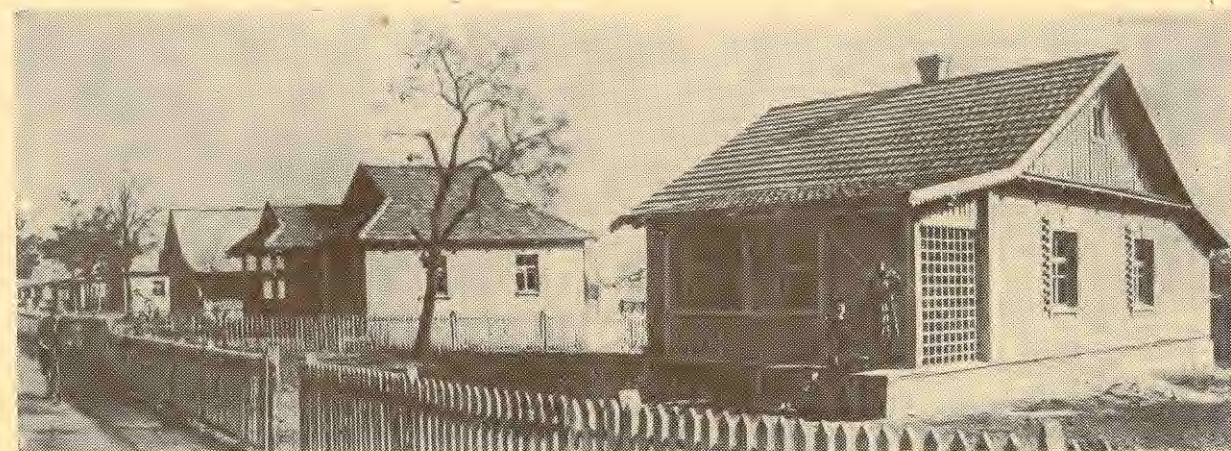
Attēlā uz leju — Čeljabinskas apgabala Krasnoarmeiskis rajona kolchoza «Slava» jaunceltais klubs.

Attēlā pa kreisi — Odesas apgabala Berezovskas rajona Budjonija vārdā nosauktā kolchoza traktorists M. Dimovs iegādājās motociklu. Motociklu un automašīnas tagad pieder daudziem kolchozniekiem.

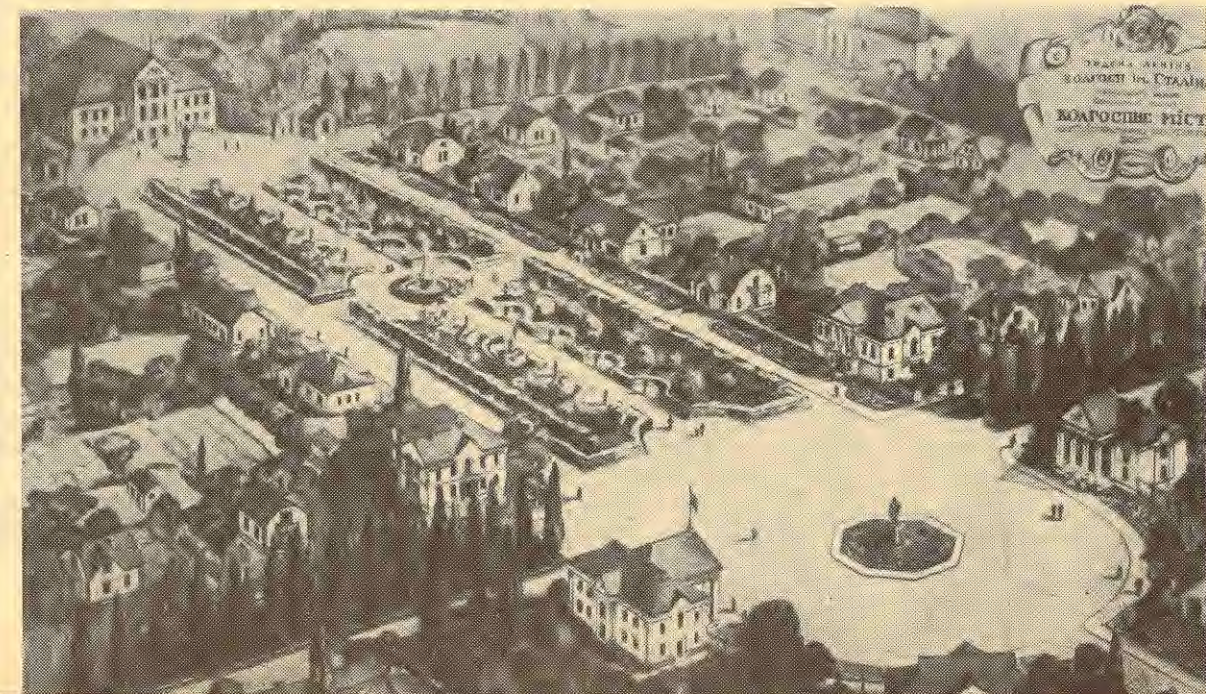

Attēlā pa kreisi — rosīgs darbs rit Kirovas apgabala Vožgaļas rajona kolchoza «Krasnij Oktjabr» agrolaboratorijā.

Jaunceltā ciemata iela Kļjevas apgabala Dimeras rajona Vasiļjeva vārdā nosauktajā kolchozā. Attēlā uz leju — agropilsētības centrālās daļas projekts Hersonas apgabala Genļečkas rajona Staļina vārdā nosauktajā kolchozā.

Tāpat kā Altaja novada Siponovas rajona Molotova vārdā nosauktajā kolchozā, arī daudzos citos izaudzētas lauku aizardzības mežu joslas.

TRADE MARK
SOCIETY IN CHINA
KOPUČHE ПИТ

DZIĻLAIS AVOTS

Alberty Malcy

R. Dzeņa viņete, J. Liepiņa zīmējumi.

(4. turpinājums)

Pirmo reizi saimnieces sejā parādījās smaids. Betsi vārdi, acīm redzot, viņai patika.

— Labprāt izstāstīšu. Nāciet iekšā un apsēdieties.

Viņa ieveda tos istabā un pašapmierinātā sava svētuma izjūtā gaidīja, kamēr tie apsēdīsies.

— Sakiet, misis Rivers, vai Bišops pelna uzticību? — griezās pie viņas Betsi.

— Kas, Bišops? Es viņam neuzticētu pat zeķes caurumu! Vai tad tādām var ko uzticēt? Viņš ir nelietīgs cilvēks, dzīvo sliktu dzīvi. No kurienes viņš ņem naudu? No «Džefersona» telpu apkopēja algas tā nevar uzdzīvot!

Ciemiņi klusēdami saskatījās.

— Kā jūs zināt, cik viņam naudas? — jautāja Klarens.

— Es savā prātā aprēķinu, cik viņš izdod. Apkopēja alga ir 30 dolaru nedēļā. Pareizi?

— Pareizi.

— Četrus dolarus viņš maksā man par istabu. Ēšana viņam iznāk piecus dolarus. Dolarus sešus viņš nodzer.

— Cik? — izbrīnījās Klarens. — Sešus nedēļā?

— Es neskaitu to, ko viņš nodzer ārpus mājas. To es nezinu. Un kā gērbjas, — gluži kā džentlmenš zirgu skriešanās sacīkstēs!

— Es viņam nekad nekā eleganta neesmu redzējis. Bet tu, Vill? — parastīja plecus Klarens.

— Ja neticat, — apvainojās Hetti, — tad uzejiet augšā un paskatieties viņa skapi. Viņam ir pieci uzvalki, un cik daudz kakla saišu, svītrotu kreklu!... Un meitām, ko viņš ved uz šejieni, — tām taču arī jāmaksā! Vai tad nu visas pie viņa par velti nāk? Viņš jau nav nekāds patīkamais vīrietis! Un garaža, benzīns, eļļa, automašīnas remonts?

— Un tomēr tas viss, manuprāt, ne vairāk kā trīsdesmit dolari, — sacīja Vills.

— Ir jums gan saprašana, kungs! — dusmīgi sacīja Hetti. — Ja jūs, piemēram, strādājat autorūpnīcā, tad ko jūs darāt? Atliekat nost daļu izpeļņas, vai nē? Jums ir jāatliek, jo jūs zināt, ka jūs paturēs rūpnīcā sešus, nu, septiņus mēnešus gadā. Bet pēc tam, kas jūs baros?

— Ak, dievs! — iesaucās Bens, spēcīgi triekdam ar dūri pa galdu.

— Bet Bišops to nepavisam nedara, — pieaugošā uzbudinājumā turpināja Hetti, — ne viena centa neatliek. Pagājušajā gadā, kad rūpnīcu slēdza no aprīļa līdz septembrim, viņš turpināja tāpat kā agrāk svaidīties ar naudu.

Istabā iestājās klusums. Pirmais klusumu pārtrauca Vills.

— M-jā... Acīm redzot, Ambroza uzņēmšana partijā ir bijusi kļūda, vajadzēja viņu pirms tam labi pārbaudīt. Bet es tomēr nesaskatu, kāds tam visam sakars ar Prinsī... —

— Kā nesaskatāt? — Bens viņu dedzīgi pārtrauca. — Bet ko tad nozīmē visa šī naudas tērēšana, kā jūs domājat?

— Un kas par to? Varbūt viņš spēlē uz kauliņiem vai laimējis zirgu skriešanās sacīkstēs. Tas vēl nenozīmē... —

— Izsakiet līdz galam, ko jūs tā?... — Bens rūgti iesmējās. — Ja Bišops būtu baltais, jūs, biedri, neizturētos tik augstsirdīgi. Jūs painteresētos, no kurienes viņš ņem naudu viņam, kāpēc viņš neatliek nebaltaī dienai kā jūs, kā es, kā ikviens no mums... Jūs atmetat aizdomas tikai tāpēc, ka viņš krāsainais. Ka nēģeris var būt nodevējs, tam partijā nevienš negribēs ticēt.

— Jūs tomēr pārāk steidzaties, Ben, — sacīja Vills.

— Nemaz. Bet mīņāties uz vietas es nepavisam netaisos. Aizvērt acis uz visu to, ko nupat dzirdēju, man nav tiesību.

Bens ievilka elpu un teica, uzsverot katru vārdu:

— Jūs tikai atstājat mani vienatnē ar viņu. Ja viņš patiešām ir nodevis Prinsī, tad es to uzzināšu. Kad es iznāksu no viņa istabas, — mēs visu noteikti zināsim.

— Pareizi, Ben, — Betsi dedzīgi sacīja, pieskriedama un kratidama viņam roku, — būt sentimentāliem mums nav tiesību.

— Pēc jūsu domām es esmu sentimentāls? — Bens jautāja. — Esiet mierīgi par mani... —

Istabā atkal palika klusu. Varēja dzirdēt tikai čikstam šūpu[krēslu, kurā sēdēja Hetti. Viņu vienīgo no visiem klātesošajiem varēja iepriecināt vissliktākais iznākums. Savā iztēlē viņa Ambrozu Bišopu bija pakārusi vismaz divreiz.

— Nu, ja jūs esat nolēmuši gaidīt, tad uzvārišu kafiju, — viņa pēkšņi sacīja. — Jūs izskatāties tik nogurusi, misis Prinss!

— Lūdzu neuztraucieties manis dēļ... —

— Kafija jums noderēs, — saimniece sacīja tonī, kas nepielauj nekādus iebildumus, un devās uz durvīm. Kļuva skaidrs, ka Betsi būs jādzer kafija, vienalga, vai viņa grib, vai ne... —

Bens piestūma savu krēslu logam un sacīja:

— Es novērošu no šejienes, — un čukstēdams piebilda: — ja saimniece

sāk runāt par reliģiju, dzeriet kafiju, bet nestrīdieties ar viņu. Ech, atkal sāk krist slapjš sniegs, — viņš skaļi sacīja. Uz sliekšņa stāvēja Hetti.

— Vai jūs nepalīdzēsiet man, misis Prinss? Kafija gatava.

Betsi devās ar viņu uz virtuvi.

— Tiklīdz parādīsies Ambrozs, — Bens atkal iečukstējās, — es tūlīt skriešu uz viņa istabu. Bet jūs paslēpieties. Pēc tam, kad viņš uzies augšā, aizslēdziet ārdurvis un izņemiet atslēgu. Ja viņš man izrausies, tad tālāk par šīm durvīm neaizskries.

Klarens lepnī uzsīta pa dēla tēraudcieto roku.

— Mums durvis nav vajadzīgas, kad ar mums ir Vills!

Bens iesmējās. Ienāca Betsi, nesdama paplāti ar maizi, sviestu un kondensētu pienu. Viņai sekoja saimniece ar kafijas kannu rokās.

Pēkšņi Bens uzlēca no savas vietas.

— Ambrozs atbraucis! Atcerieties manus norādījumus, — viņš sauca, skriedams augšā. Vills aizvēra durvis, kas veda uz kāpnēm, un nodzēsa gaisu. Betsi iedzēra malku kafijas, bet otru malku norit neatļāva spazma kaklā. Kautrēdamās par savu mazdūšību, viņa mēģināja ar varu piespiest sevi dzert kafiju, bet nekas neiznāca. Tad viņa atgrūda no sevis tasīti, aptvēra ceļus rokām un visa atdevās satrauktām gaidām.

Motors aiz loga aplkusa. Aizcirtās automašīnas durvīņas. Caur mežģīnu aizkariem istabā iezagās drūma rītausma.

— Viņš ir kopā ar kādu meiteni, — Hetti uztraukti sāka čukstēt, skatīdamās pa logu, — un abi piedzērušies.

Verandā ieklaudzējās solī, nočikstēja ārdurvis, atskanēja apspiesti smieklī. Pēc tam — nedroši, klūpoši solī uz kāpnēm.

Bens Silversmits tupus aizslēpās aiz galda Bišopa istabā. Durvis ar troksni atvēras, un Bens sasprindzināja muskuļus, gatavs lēcienam. Bet gaisu istabā neiededzināja, un Bens palika gaidām. Bišops apskāva meiteni, tā smiedamās atgaiņājās.

Bens pagrieza ieslēdzēju. Istabu piestaroja elektriskā gaisma.

— Kas te notiek? — meitene izbiedēti jautāja.

Ambrozs pagrieza galvu un ieraudzīja Benu. Smieklī sastinga viņa lūpās, mute plaši atvēras, acis pieplūda asinīm.

— Ā, Bens, visu cienību, — Bišops sacīja spiedzīgā balsī, — prieks tevi redzēt. — Viņš pasniedza Benam roku. Tas nodrebēja, bet padeva viņam savējo.

— Kaut zeme atvērtos, — sacīja meitene, atviegloti nopūzdamās, — es jau nobaidījos, ka spiegs. Tavs draugs, Ambī?

— Protams, — sacīja Bišops, — mēs ar viņu esam veci draugi. Ben, iepazīsties, tā ir... Ei, kā tevi sauc?

— Nevajaga tā piederties! — viņa apvainojās. — Mani sauc Glorija. Sakiet, mister, vai jūs vienmēr ejat vienos tādā stundā?

— Patiešām, kas tā par nekaunību? — Bišops iesāka, bet tad pārmai-
nīja toni: — Kas noticis, Ben?

— Man ar tevi jārunā. Jānodara kāds darbs. Varbūt jūs atstāsiet
mūs divatā ar viņu uz dažām minūtēm? — viņš griezās pie meitenes.

Meitene aizdomīgi paskatījās vispirms uz vienu, pēc tam uz otru.

— Labi, — viņa piekrita, — tikai vispirms samaksā.

Bišops sāka šaubīties, bet pēc tam tomēr izvilka naudas maku. Bens
izveda meiteni no istabas.

— Hetti, — viņš sauca no otrā stāva kāpņu telpas, — pakavējieties
drusku ar šo jaunkundzi, — un, nodevis viņu saimniecei, kāpa atpakaļ
augšā.

Bišops stāvēja, noliecies pie mazgājamā krāna un laida sev uz galvas
aukstu ūdeni. Bens klusi aizslēdza durvis un iebāza atslēgu virsvalka
kabatā. Pēc tam viņš apsēdās uz gultas, cenzdamies neparādīt savu
satraukumu. Bišops piepildīja izlietni ar ūdeni, iebāza tanī galvu un
skalī sprauslāja. «Vai tiešām viņam tik mierīgi ap sirdi, — domāja
Bens, — jeb vai viņš izliekas?» Viens Benam bija skaidrs: ja Bišops ir
provokators, tad tieši viņš ir iejaukts Prinsi pazūšanā.

Bišops beidza šlakstīties un sāka slaucīt ar dvieli savu pliko pakausi.
Bija redzams, ka viņš vēl piedzēries, kaut arī izmisīgi mēģināja aizdzīt
dzērumu. Viņš draudzīgi uzsmaidīja Benam, parādidams savus zelta
zobus.

— Kas par lietu, Ben? — jautāja Bišops. — Vai tu gribi, lai es eju
izdalīt «Daily Worker», vai arī tu taisies uzdot man kaut ko citu?

Silversmits ierāva gaisu un uz reiz ātri nobēra:

— Lejā tev gaida kāds cilvēks.

— Mani? Kas?

— Prinsi.

Bišops izbrīnā pavēra muti. Viņa sejā atspoguļojās izbailes un neti-
cība, kaut gan nākamajā mirklī viņš piešķīra saviem vaibstiem agrāko
izteiksmi. Bet Bens paguva to ievērot un kļuva vēl uzmanīgāks.

— Kāpēc es viņam esmu vajadzīgs? — Bišops asi jautāja.

— Prinsi pats tev to pateiks.

— Lūk, kā! — izbrīnījās Bišops. — Nu ko, labi. Ben, ak Ben, —
pēkšņi viņš iečukstēja, — lielisku meiteni esmu noķēris, a? — Viņš pie-
gāja Benam cieši klāt. — Ja gribi papriecāties ar viņu, es nekā neiebil-
dišu ...

Bens satvēra Bišopu aiz pleciem. Tagad Bens zināja, zināja droši.
Visi viņam kļuva saprotams. Šī melīgā balss, neīstie smieklī ... Viņam
uznāca trakas dusmas, un viņš purināja Bišopu ar mežonīgu spēku.

— Ko tu izdarīji ar Prinsi? Atbildi! — Un Bens sāka kratīt viņu tā,
ka Bišopa galva nevarīgi mērtājās no vienas puses uz otru. — Kur viņš?
Ko tu ar viņu esi izdarījis?

— Goda vārds, neko. — Bišopa tuklā seja aiz bailēm kļuva zaļgana,
acis izvalbījās no orbitām.

— Saki patiesību!

— Es jau teicu, Ben. Laid mani, — Bišops sāka lūgties.

Tagad Bens cieši turēja viņu aiz rīkles, un Bišops locījās, cenzdamies
izrautes no viņa rokām. Pēkšņi Bens mazliet atliecās, satvēra Bišopu
ar kreiso roku aiz pakauša, bet ar labo iesita pa seju. Vēl un vēl —
sitieni ar briesmīgu spēku ķēra Bišopu. Viņš iekaucās, pa degunu un
muti viņam plūda asinis.

— Es tevi kaustišu, kamēr man pateiksi, ko tu izdarīji ar Prinsi.
Bišops klusēja, un Bens deva viņam vēl divus īsus, spēcīgus triecie-
nus ar dūri. Bišops apsēdās. Ar izķemotu seju, briesmīgs savā niknumā,
Bens sapurināja viņu un atkal nostādīja uz kājām.

— Nolādētais, atbildi, kas notika ar Prinsi pēc tam, kad tu paņēmi
viņu savā mašīnā.

— Es izstāstīšu, — Bišops iesmilkstējās, — tikai laid mani.

— Runā ātrāk, kamēr neesmu tevi nosījis.

— Ai, rīkle! Sāp, nevaru parunāt! — Bišops kāri ķēra gaisu.

Bens satvēra viņu pie svārkus atlokiem un pierāva sev klāt. Viņu
acis bija vienādā augstumā.

— Runā, nelietī!

— Iznāca nelāgi, Ben. — Bišops aplūsa, nevienādi elpodams, paska-
tijās uz Benu un atsprāga atpakaļ.

— Es vedu viņu mājā, — viņš neskaidri murkšķēja, — un pēkšņi ...

Bens atkal sapurināja viņu un piespieda stāvēt taisni.

— Tikai neizdomā!

— Tad nē jau nē, — ierunājās steidzīgi Bišops. — Mūs apturēja sle-
penie. «Jūsu mašina ir nozagta», — saka. «Nē, — atbildu, — no kurie-
nes jūs to nēmāt?» Bet viņi neticēja un arestēja mūs abus divus. Viņi
pavēlēja Prinsi pārsēties citā mašīnā, bet viens no slepenajiem apsē-
dās pie manis. Dieva vārds, Ben, nemeloju.

— Melo, noteikti. Kāpēc tādā gadījumā tu esi brīvībā?

— Mani atlauda. «Lasies prom», — sacīja man policists.

— Ja tu zināji, ka Prinsi saņēmusi policija, kāpēc tu nevienam par to
nekā nesacīji?

— Viņi piedraudēja nogalināt mani. Es baidos. Esmu vājš cilvēks,
Ben. Man nav vietas partijā.

Bens atkal no visa spēka trieca pa viņa izburbušo gīmi.

— Nesit, — Bišops iegauzījās, — tikai nesit mani vairāk. Viņu sa-
ņēma «Džefersona» špiki.

— Kur viņš tagad atrodas?

— Nezinu. Nesit mani, Ben, zvēru tev, — es nezinu. Vai tad viņi
teiks? Pēkšņi no manis kāds uzzinās ...

— Bet vai tad tu neesi viņiem savējais?

— Nē, es ... es ...

— Vienkārši riebeklis viens pats par sevi? Negēlīsi!

Bens izlaida viņu no rokām. Bišops nokrita uz ceļiem, pēc tam noli-
kās uz visām četrām. Viņš šņukstēja. Asinis pilēja no sejas uz nodilušo
grīdsegu.

Bens skatījās uz Bišopu un nejuta pret viņu ne mazākā žēluma. Viņš
sasprindzināti domāja, cenzdamies atšķirt patiesību no izdomas Bišopa

stāstā. Bens bija gatavs ticēt, ka Prinsi patiešām nolaupīts. Tas saska-
nēja ar citām ziņām. Bet vai tiešām Bišops nezina, kur Prinsi tagad
atrodas?

— Piecelies! — Bens pavēlēja. Bišops pacēla galvu. — Ej un apsē-
dies, lūk, tur. Es vēl neesmu ar tevi beidzis, tev vēl daudz kas man
jāstāsta.

Bišops pacēlās, bet atkal nokrita uz ceļiem. Bens sagraba viņu, uz-
svieda uz krēsla, gluži kā kādu priekšmetu, un piegāja pie mazgājamā.
Viņš ielaida glāzē ūdeni un deva Bišopam nodzerties. Tas ieņēma malku.
Glāze izslidēja no trīsošajām rokām, atsitās pret zābaku un aizripoja pa
grīdu.

— Ko tu vēl gribi no manis? — asaraini un stiepti jautāja Bišops.

— Kur tu pēdējo reizi redzēji Prinsi?

— Es jau sacīju, ka viņi iesēdināja Prinsi mašīnā.

— Tikai nemelo.

— Es nemeloju. Vienalga, man tagad beigas šā vai tā, — sacīja
Bišops. — Tas bija Dodža rūpnīcas tuvumā.

— Vai tu zināji, ka viņi tur gaidīs?

— Nē, nē, es to neorganizēju, viņi brauca pa mūsu pēdām. Skatos —
viņi te ... Viņi gandrīz divus mēnešus izsekoja Prinsi, bet viņš vienmēr
bija ar Džesu.

— Divus mēnešus? Un cik mēnešus tu esi partijā, nolāpītais riebekli?

— Tikai nesit! Viņi mani piespieda, — sāka lūgties Bišops, aizklādam
seju rokām.

— Kaut ko tu man melo! Ja jau viņi izsekoja Prinsi tik ilgu laiku,
tad varēja viņu arī saņemt ciet, un Džess viņus nebūtu traucējis.

— Dieva vārds, nemeloju. Viņi gribēja to izdarīt bez trokšņa. Tā
viņi arī man sacīja: «Bez jeb-
kāda trokšņa».

— Nu, izstāsti, kā viss
notika.

— Viņi pavēlēja tam pār-
sēties viņu mašīnā. Bet
man lika braukt nopakaļ, lai
Prinsi noticētu, ka mēs abus
ved uz policiju. Kad mēs
aizbraucām līdz Vudvorda
ielai, Džordžs pavēlēja ap-
stāties, izkāpa un sacīja man:
«Dodies mājā». Es aizbraucu,
Ben, un piedzēros.

— Kas tas ir par Džor-
džu?

— Nezinu. Viņš ir liels
cilvēks, mans priekšnieks.
Viņš vienmēr saka, kas man
jādara.

— Un kas pārējie?

— Es viņus agrāk nekad
nebiju redzējis.

— Uz kurieni viņi aiz-
brauca?

— Liēkas, kaut kur aiz
pilsētas, uz Fernleilas pusi.

— Viņi aizbrauca uz
Fernleilu?

— Nezinu. Es tev būtu
pateicis, dievs mans lieci-
nieks. Es gāju un piedzēros.
Benā atkal uzliesmoja
nāids.

— Uz visu pārējo tev uzspļaut? Tev samaksāja, tu savu darbu iz-
pildīji ...

— Kungs Jēzu! — iesaucās Bišops. — Ko tu gribi? Es citādi neva-
rēju ... Ja es nedarīšu to, ko viņi pavēl, mani atkal ietupinās cietumā.
Viņi taču paņēma mani pret galvojumu, un tagad ir mani saimnieki.
Nēms un pateiks cietuma priekšniekam, ka esmu blēdis. Bet man vēl
desmit gadu palika ... Tu domā, ka man gribas tur atgriezties?

Bens klusēja. Viņš zināja tādus faktus. Jau daudz gadu automobiļu
firmas vervēja rūpnīcu policiju tādā veidā.

— Tu stāsti patiesību? — jautāja Bens pārdomādam.

— Visstāko patiesību! Es nosēdēju par laupīšanu sešus gadus, palika
vēl desmit. Atnāk reiz cietuma priekšnieks un saka: «Es tev atdošu
pret galvojumu, ka tu iesi strādāt un labi uzvediesies». Un viņš aizsū-
tīja mani uz rūpnīcu «Džeferson Motors». Kā pēc tavām domām, — vai
man nav jādara viss, ko viņi pavēl?

Bens klausījās klusēdam. Pirmo reizi viņā pamodās žēluma jūtas.

— Tie bija viņi, kas tev pavēlēja iestāties partijā? — beidzot viņš
jautāja.

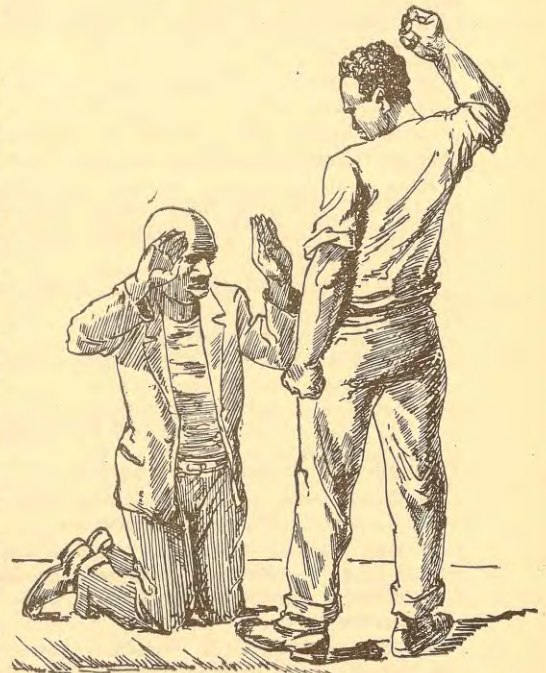
— Jā. Es viņiem paziņoju visu, ko tu un Prinsi stāstījāt man par
komunismu. Viņi pieprasīja to. Reiz viņi man saka: «Pamēģini ierak-
stīties viņu partijā. Komunisti melnādainos pieņem uzreiz!»

Bens uzlēca kājās.

— Neiedrošinies! Kaut tu arī partijā nekā neesi iemācījies, tev to-
mēr laiks saprast, ka «melnādainais» ir nekrietna palama.

Bišops pacēla galvu.

— Bet es taču esmu iemācījies, — viņš sacīja, lēni izrunādam vār-
dus. — Es iemācījos ātrāk nekā jūs sadomājāt mani mācīt. Es iemācījos,
kad biju pavisam mazs puisēlis Čikago pilsētā. Man iedvesa, ka meln-
ādainais — tas ir melnādainais, bet baltais — ir baltais. Es redzēju, kā
mūsu vecais pēc nēģeru grautiņa gulēja uz ielas mūsu mājas priekšā.
Es redzēju, kā baltie metās viņam virsū ar rungām, bet rungās bija
naglas. Tie bija viņi, kas pārsīta tēvam galvu, izdūra acis. Esi mierīgs,
es iemācījos. Es esmu iemācījies visu zinātni, es zinu, ka esmu meln-

ādains, un arī tu, Ben Silversmit, esi melnādains, bet baltie komandē visus. Es esmu visu zinātni cauri izņēmis, kāda tikai ir!

— Ech, puisī! — brīdi paklusējis, satriekts sacīja Bens. — Tātad, par tevi ir iznīgājušies, cik tik patīk! Bet tev, izrādās, tas vēl par maz, jā? Un kad atnāk baltais un sniedz tev roku, — tad tev nav nekā ko mācīties? Tev bija vajadzīgi tie sudraba graši? Ak, kungs, — viņš sacīja ar sāpēm balsī. — Vai tad tu nezini, ka nēģeris nevar būt Jūdass. Nēģerim vienmēr ir jāpaliek godīgam.

— Mans tēvs bija godīgs, — sacīja Bišops.

— Bet Prinsi bija negodīgs?

— Prinsi — baltais.

— Vai tad šis baltais neturēja tevi par brāli? — Bens izsaucās dedzīgā balsī. — Vai viņš nedarija to no visas sirds? It kā tu pats to nezina! Viņš gatavs gulēt tev blakus, ēst pie viena galda ar tevi, cīnīties plecu pie pleca ar tevi. Jo viņš ir komunisti! Tie taču ir komunisti, kas glāba Andželo Herndonu! Vai tad viņi necinās par mums, nēģeriem, lai palīdzētu melnajam cilvēkam galvu pacelt? Tu iedrošināsies sacīt, ka viņi to nedara? Tad tu nekā neesi pie mums iemācījies? Neesi sapratis, ka pats dārgākais cilvēkam — būt komunistam? Vai patiešām tev nekā vairāk pasaulē nav kā tava sekla, smirdošā dvēsele?

— Mans tēvs man ir te, lūk, — izdu Bišops padīdīja uz sirdi. — Es tā viņu arī redzu ar pārsistu galvu, izdurtām acīm.

— Melo! Visa tā ir tikai atrunāšanās! — Bens satvēra Bišopu, jūdams, ka ir gatavs nosist viņu. — Tu labi zini, ka Prinsi tevis dēļ būtu gājis cietumā, ja būtu vajadzīgs, bet tev, lūk, pietrūka vīrišķības tādai lietai. Varbūt viņa nav vairs pasaulē. Un viss tas tāpēc, ka viņš uzticējās tev. Viņš tev uzticējās, bet tu izrādījies nodevējs. Labi tu godā sava tēva piemiņu, ja ņēmi naudu no baltajiem linčotājiem! Tas nozīmē, ka tu uzspļauj savam tēvam, ja nododi labākos ļaudis pasaulē, mūsu vienīgos draugus!

— Nesit mani, — Bišops lūdzās. — Tikai nesit!

Bens nolaida rokas un atgāja sāņus.

— Sist tevi!? Man pretīgi tev pieskarties. Paliec šeit, — pavēlēja Bens. — Ne soli no šejienes, dzirdēji?

Bens izgāja no istabas. Kā akls viņš devās lejā pa kāpnēm, nespēdams savaldīt asaras. Viņš jutās pilnīgi satriekts. Kāds satvēra viņa roku. Tā bija Betsi. Bens centās saskatīt viņas seju, bet tā izplūda miglā, kas aizsedza viņa acis.

— Prinsi sakēruši «Džefersona» špiki, — sacīja Bens. — Viņi to nolaupījuši...

— Kas? Kā? — iekļiedzās Betsi.

— Nēģeru vidū atradies Jūdass, — sacīja Bens.

VIENPADSMITĀ NODAĻA

— Atkātojiet, lūdzu, viņa vārdus...

— Bišops teica, — sacīja Klarens Karmakls, — ka «Džefersona» špiki gribējuši paņemt Prinsi «bez trokšņa».

Terners sēdēja, turēdams rokas ar cieši savītajiem pirkstiem sev priekšā uz galda. Kabinētā iestājās sasprindzināts klusums. Bija dzirdama tikai Ternera apgrūtinātā, trokšņainā elpa, — viņš bija saaukstējies, šonakt atgriezdamies no Tolido.

Aiz durvīm, kancelejā, monotoni klauzēja mimiografs. Katru reizi, kad veltnītis iesita pa papīru, Betsi likās, ka sit pa viņas ķermeni. Viņa bija tuvu nesamaņai. Galīgi pārliecinājusies, ka Prinsi nolaupīts, viņa nespēja vairs būt mierīga, kāda bija centusies būt nakti.

— Ko jūs izdarījāt ar Bišopu? — jautāja Terners.

— Viņš palika tur Bena uzraudzībā, — atbildēja Vills.

— Jūs piespiedāt viņu rakstiski apstiprināt savu liecību?

— Rakstiski? Nē.

— Kāpēc nē? — izbrīnījās Terners.

— Pats nezina, kāpēc. Bens bija tik uztraukts, bet es uzreiz neattapos... Vēlāk nodomāju, ka jāparunā ar jums...

— Tā, lūk, Vill, dodieties tūlīt atpakaļ un piespiediet Bišopu dot rakstisku liecību. Pēc tam aizvediet Bišopu uz Bena dzīvokli. Pavēliet Benam viņu labi apsargāt.

— Klausos, biedri Ternei. — Vills sāka meklēt savu mēteli virsdrēbju kaudzē, kas steigā bija samestas uz krēsliem. — Bet tu paliec šeit, tēv, — viņš sacīja, griezdamies pie Klarena.

— Tiklīdz jums būs rakstiska liecība, — piezvaniet man. Kad runāsi ar mani pa telefonu, sauciet Bišopu par Džo.

— Klausos, biedri Ternei, Bišops — Džo.

Durvīs Vills saskrējās ar apgabala orgsekretaru Perri. Tas bija plecīgs vīrietis ar rudiem matiņiem un vēja appūstu seju, bijušais ogļrācis no Pensilvanijas ogļu rajoniem.

— Pagaidām viss bez panākumiem, Pol, — Perri sacīja savā neparasti sulīgajā basā, — es apzvanīju gandrīz visas slimnīcas, izņemot divas vai trīs. Džess pašreiz zvana uz turieni.

— Terners uzmanīgi pašķielēja uz Betsi pusi.

— Un citās vietās jūs nemēģinājat uzzināt? — Viņš lika saprast, ka runa ir par murgu.

— Zvanījām arī tur. Atbildēja, ka kopš vakar vakara viņiem neviens nav ievests.

Terners piegāja pie Betsi.

— Varbūt jūs tomēr atpūtiesieties blakus istabā?

— Nē. Es jūš netraucēšu. Gribu būt lietas kursā.

Terners noglāstīja viņai roku un atsāka sarunu ar pārējiem.

(Turpinājums sekos)

Vācu tautas demokrātiskā republika

... Cilvēki stāv dziļā iedobuma malā. Tūkstošu acis seko abu viru nosvērtām kustībām. Metala kastītē, ko iemūrē celtnes pamatos, viņi ieliek: avīzi, kas vēstīs nākošām paaudzēm par jaunās republikas pirmajiem gadiem; sarakstu ar rūpnīcas «Siemens-Plania» 155 aktivistu — brīvā darba pionieru — vārdiem; aktu, ka pamatu likšanā bijis klāt republikas premjers; beidzot, kā pašu dārgāko kastītē iegulda nelielu zelta nozīmi.

Abi vīri, kas svinīgi liek nākošās ēkas pamatus, ir Oto Grotevols, Vācijas Demokrātiskās Republikas premjerministrs, un Hanss Garbe — «Siemens-Plania» rūpnīcas mūrnīks — pirmrindnieks. Ēka, kurai liek pamatus, ir rūpnīcas Kulturas pils, bet zelta nozīme — Vācu-padomju draudzības biedrības nozīme, kuru pie savām krūtim šodien nēsā miljoni republikas pilsoņu. Vienkāršajā, un reizē svinīgajā pamatu likšanas aktā spilgti atspoguļojas jaunās Vācijas stiprie pamati, dziļie mērķi un neizsīkstošie spēka avoti.

Pieci gadi

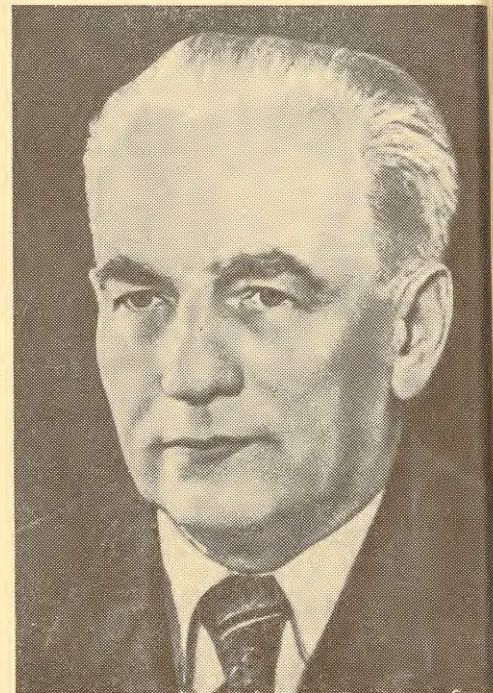
Kas 1945. gadā tikās ar vācu strādniekiem, tas vēroja viņu kalsnējās bālās sejas neziņu un bažas: kas būs tālāk?

Kopš tām dienām pagājuši pieci gadi. Un ja viņpus Elbai šis jautājums pilnos apmēros saglabājis savu aktualitāti desmitiem miljonu par savu nākotni nobažījušos cilvēku, tad austrumos no šīs vācu tautas likteņupes notikušās pārmaiņas devušas visiem godīgiem vāciešiem to, kā viņiem trūcis visā viņu vēsturē: nesalauzamu ticību gaišai rītdienai.

Pieci gadi cilvēces vēsturē ir niecīgs posms. Bet notikumi pēdējos gados attīstījušies tik strauji, ka pārmaiņas Austrumvācijā pārsteidz katru ar saviem apmēriem un dziļumu. Šīs pārmaiņas skārušas visu: ekonomiku un politiku, kulturu un morāli. Un galvenās no tām bija — lielrūpniecības, transporta un banku nacionalizācija un 3 miljoni hektaru muižu zemju sadalīšana starp kalpiem un sīkzemniekiem. Šie abi pasākumi noteic nākošās republikas demokrātisko iekārtu.

Austrumvācijā iedzīvotāju dzīves apstākļi drīz normalizējās un tad strauji kāpa augšup. Atjaunoja un uzcēla tūkstošiem sabiedrību ēku un dzīvojamu namu, atsāk darbu «Bune und Leinewerke» ķīmiskais kombināts, ceļ metalurģijas milzeni Rīzā, pārsniedz plānus Eislebenes kalnrači, Jenas smalkmechāniķi, Štralzundas kuģu būvētavas un Berlīnes smagās mašīnbūves rūpnīcas cēlāji. Stingru stīgu jaunais sev lauzīs Austrumvācijas ekonomikā, bet pašas dziļākās pārmaiņas notikušas pašos vāciešos. Pietiek nosaukt tikai dažus jaunajā Vācijā populārus vārdus, kā tautas uzņēmums, divgades un piecgades plāns, Heneke kustība, aktivisti, darba sacensība,

strādnieku un zemnieku fakultātes, traktoru iznomāšanas stacijas, — lai tūdaļ saprastu, ko elpo un ar ko dzīvo šodien cilvēki starp Elbu un Neisi.

VILHELMS PIKSS,
Vācijas Demokrātiskās Republikas
prezidents

Pagātne un tagadne

Lūk, raksturīgs notikums, kurš labāk par daudziem skaitļiem rāda jaunās Vācijas seju. Berlīnē, iepretim pussagrautai ķeizara piliij, uz augsta postamenta stāvēja piemineklis: Vilhelms II jāšus ar smailo prūšu ķiveri galvā un viņam blakus kara dievs Marss; pie postamenta — lauvas, kolonas, bronzas lielgabali. Kādu dienu ap pieminekli sapulcējās ļaudis. Bet ne jau lai to suminātu! Ar celtni un tautu palīdzību viņi novilkā no pjedestala ķeizaru un dievu un aizveda tos uz lietuvī. Turpat beidza savu eksistenci lauvas un lielgabali. Berlīnes strādnieki nojauca pieminekli asinskārajam despotam. Vācijas vienkāršie cilvēki ar riebumu sirdis atceras pagātnes imperijas un reichus, kurfirstus, ķeizarus, firerus. Šie ļaudis nedoma par pagātni.

Viņu domas pieder rītdienai. Viņu pieminekļi ir jauncelto dzīvojamā namu kvartāli abās pusēs majestatiskai Staļina Alejai, viņu pieminekļi ir jaunās rūpnīcas, kur kal arklus un lej traktoru asis, kultūras pils, stadioni, slimnīcas, atpūtas nami, sanatorijas. Šie cilvēki, kas, izsvītrojot pagātni, nekad naizmirst tās baigās mācības, bija tie, kas 1949. gada oktobrī Eiropas sirdī radīja vācu tautas demokrātisko republiku kā demokrātiskās, vienotās Vācijas kodolu

un pamatu. Nerimstošiem saucieniem «Lai dzīvo mūsu darba prezidents!» viņi sumināja plečīgo sirmo vīru ar priecīgi starojošām jauneklja acīm — Ernesta Telmaņa tu-vāko cīņas biedru, Vācijas Demokrātiskās Republikas prezidentu Vilhelmu Pīku. Viņi — Vācijas vienkāršie cilvēki, strādnieki un zemnieki, sievietes un pirmā kārtā brīvā vācu jaunatne — šai dienā saņēma lielāko dāvanu no mūsu laikmeta lielākā cilvēka — uzticību. Staļina vārdi uz visiem laikiem novilkta asu robežu starp nacistiskajiem nezvēriem un vācu tautu, kas

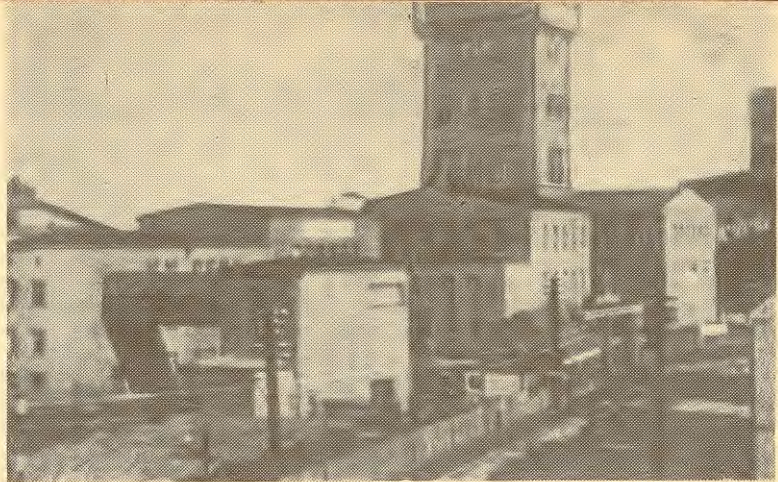
šu. To zina ikviens cilvēks republikā — kalnraicis «Maxhütte» raktuvēs, kas pielieto Alekseja Stachanova metodi, un Halles tekstilnieks, kas, sekojot Aleksandra Čutkicha paraugam, dod tikai augstākās kvalitātes produkciju, Humbolta un Jenas universitātes jaunais students, kas nācis šurp no darba galdā, Tiringijas Bruchstedtas ciema zemnieks, kura mājas izpostīja plūdi un tagad uzceltas no jauna ar Nacionālas frontes palīdzību un Magdeburgas mājsaimniece, kura, sakarā ar preču cenu kārtējo pazemināšanu, apmierināta revīdē savu budžetu. Katrā ielas stūrī tagad sakņu veikals, kartupeļu, kāpostu, gurķu kalni, milti, makaroni, tauki, rūpniecības preces — cik sirds vēlas, kamēr dažus kilometrus, jā, pat metrus tālāk Rietumvācijā un Rietumberlinē visi produkti stingri normēti un nedzirdēti dārgi!

Un kas gan vēl var iedomāties republikas laukus bez zemnieku savstarpīgās palīdzības apvienībām, bez Traktoru iznomāšanas stacijām, bez traktoru un kombaiņu vienmērīgās dūkšanas, kurus jau 1947. gadā Austrumvācijas darba zemniecībai draudzīgi dāvājusi Padomju lielvalsts. Vācijas Demokrātiskajā Republikā nav vairs bezzemnieku, kalpu, mazo rentnieku un pusgraudnieku — simtu tūkstošu mājās kā svētumu glabā balto biezu pergamenta rullī — aktu par 5 hektaru zemes, inventāra un lopu iegūšanu uz visiem laikiem. Vai tad vēl jābrīnās, ka republikas laukos ražas paceltas turpat par 70 procentiem un ka 1951. gadā pārtikas apgāde republikā sasniegs pirmskara 1937. gada līmeni. Un tas viss — kara postījumu smagi pie-meklētajā zemē!

Augšupeja

Republikas pilsētu ielās vairs nedzird klikatīņu klabināšanu, veikalu vitrinās neredz vairs traukus, kuri izgatavoti no vecām ķiverēm, pazuduši finieru ielāpi logos. Un pazuduši drūmie stāvi, kas bez mērķa klaiņoja pa pilsētām, meklēdami darbu un iztiku: Vācijas Demokrātiskajā Republikā nav bezdarba. Tautas uzņēmumos, kas dod vairāk nekā 2/3 rūpniecības produkcijas, strādnieku alga paaugstināta par 60 procentiem. Vairāk nekā simts tūkstoš strādnieku no Rietumberlīnes ik rītu šķērso sektoru robežu, dodamies darbā uz republikas uzņēmumiem. Viņu skaits būtu daudzkārt lielāks (Rietumberlinē katrs trešais vīrietis — bezdarbnieks), ja tos nekavētu okupācijas organu un policijas terors un represijas.

Skan Borzigwerke strādnieku dziesma: «Mēs drupu kaudzes dzīvei modinām»; mirdz zobrats, ko krusto divi āmuri, — emblemā, kas grezno visus VEB — tautas uzņēmumu vārtus; 18 miljonus parakstu republikas pilsoņi likuši zem Stokholmas Uzsaūkuma un 12 miljoni balsojuši par demokrātiskās Vācijas Nacionālās frontes kandidātiem; liesmo plakats «Karš posta, miers baro», kas izlikts Grosbademoizes ciemā un vēsta: «1945. gadā — 9 zirgi, 3 govīs, 2 kazas; 1950. gadā — 22 zirgi, 73 govīs, 6 aitas, 176 cūkas, 105 kazas, 613 vistas»; neskaitāmi stalti nami Drezdenē un Veimārā, Rostokā, Erfurtē, Hallē ar uzrakstu: «Šeit dzīvo tikai miera piekritēji», un Austrumberlīnes laukumi, kur no-

K. Libknechta vārdā nosauktā šachta Saksijā, kur sākās A. Henekes lerosinātā darba aktivistu kustība.

vāko gruvešu kaudžu un prozaisko sakņu dobju vietā plaukst baltie, gaišzīlie un violette ceriņi, tumši sarkanās asteres, smaržīgā rezeda — viss tas ar nepārvaramu spēku rāda, ko spēj sasniegt tauta, kas uz saviem karogiem rakstījusi demokrātijas un miera vārdus, kas ceļ jaunu, brīvu, laimīgu dzīvi, kuru vērts greznot viskrāšņākajiem ziediem.

Viņpus Elbai...

Pretstatā tam — viņpus Elbai — bezdarbs, trūkums, kartīšu sistēma, mierlaika rūpniecības un lauksaimniecības panīkums, augošie nodokļi, astronomiskās reparācijas, kulturas marasms. Uz šīs dekadentiskās augšnes tur plaukst atbaidošais prūšu militarisms, revanšisms un šovinisms, ceļas tanku, lielgabalu, lādiņu produkcija, no cietumiem iznāk atbrīvotie kara noziedznieki, kas kopā ar saviem noziedzīgajiem atbrīvotājiem atklāti stājušies pie Rietumvācijas armijas organizēšanas. Ja Vācijas Demokrātiskajā Republikā strauji atplaukst ekonomika un kultūra, Bonnas proktorats — šī «Madagaskara pie Reinas», aizvien vairāk pārvēršas amerikāņu imperialistu koloniāli stratēģiskajā plačdarmā.

Bet imperialistiskie agresori savos negēlīgajos aprēķinos aizmirst dziļās pārmaiņas, kas notikušas visas vācu tautas apziņā. Par šīm pārmaiņām spilgti vēsta referen-

duma rezultāti Rietumvācijas lielākos rūpniecības uzņēmumos, kur 85—100 procentu strādnieku un kalpotāju kategoriski izteikušies pret Vācijas remilitarizāciju, par visas Vācijas apvienošanu demokrātiskā, miermīlīgā valstī.

Augstu plīvo jaunās republikas karogs, aicinot vācu tautu uz cīņu par visu vāciešu apvienošanu, ko savās stingrajās rokās ņemusi Vācijas strādnieku šķira, kura radījusi vācu tautas demokrātisko republiku.

„Freundschaft“

Freundschaft! (Draudzība!) — lūk, jaunās Vācijas cēlāju sveiciens, kas simbolizē ne tikai visas tautas sadraudzību cīņā par vienību un mieru, bet arī Vācijas darbaļaužu nesatricināmo draudzību ar visas pasaules brīvību mīlošām tautām un vispirms ar Vācijas atbrīvotāju no nacisma — lielo padomju tautu. Izgaist naids, kas gadsimtiem ilgi kā naidnieku šķira vācu un poļu tautu. Lozungis: «Oderas un Neises robeža — miera robeža» nav deklarācija, tā ir desmitu miljonu vācu un poļu pariecība, ticīgas apliecinājums. Aktīvi darbojas vācu un franču arodbiedrību darbības koordinācijas komiteja — spozs apliecinājums Vācijas un Francijas darbaļaužu nesatricināmai draudzībai. Un Berlinē majestātiski paceļas dižais pieminekļis padomju cīnītājiem — Padomju

OTTO GROTEVOLDS, Vācijas Demokrātiskās Republikas premjerministrs

dāvājusi pasaulei Ģēti un Šilleru, Bachu un Bethovenu, Marksu un Engesu, Bepeli un Telmanu, tie apyaismoja vacu tautas demokrātiskiem spekiem ceļu uz vienotu, miermīlīgu, demokrātisku Vāciju un norādīja, kāds mūzu ieguldījums cīņā par mieru ir Vācijas Demokrātiskās Republikas tapsana, eksistence un plauksana. Liela Staļina apsveikums radīja arī, ka savā cīņā par jaunu vāciju, vācu tauta var stingri pajauties uz Padomju Savienību.

Republikas ikdiena

Kopš 1949. gada oktobra pagājis nepilns pusotrs gads. Bet cik tālu dzīve aizgājusi uz priekšu! Gigantiska terauca ierūve Brandenburgā jau dod pirmas tonnas terauca; Berlīnes ziemas stacionā ar sviņīgu nīmnu jaunībai dzidrā maija dienā sakās jauno miera piekritēju saldojums, kas izvērtās par grandiozu 700 000 vācu jauniešu uzticības demonstrāciju mieram un demokrātijai; Meklenburgas un Saksijas laukos atmirdēja jaunuzcelto ciemu sarkanie kārņiņu jumti. Baltijas kuģu būvētava devusi pirmos kuģus ar republikas karogu. Valsts veikalos septīto reizi pazeminātas cenas. Un no socialistiskās vienības partijas kongresa tribīnes atskanējis: «Divgades plāns pabeigts pirms termiņa! Lai dzīvo pirmā Vācijas piecgāde!» Jā, dzīve tālu aizgājusi uz priek-

Vācijas Demokrātiskās Republikas valdība daudz gādā par dzīvojamu namu celtniecību. Berlīnes austrumu sektorā atjaunoti un uzcelti desmitiem namu. Attēlā — jaunceltnes Aleksandra laukumā. TASS fotokronika.

Armijas karavīrs, kura roka sarīgājoši apvijusies mazai vācu meitenītei, kuru viņš izglābis, ziedojot savu dzīvību, — simbolizē vācu tautas mūžīgo pateicību padomju laudim, kam nacisms nesis tik bezgala daudz bēdu, bet kuri, sagraujot hitlerisko armiju, ienāca Vācijā nevis kā atriebēji, bet kā atbrīvotāji. Pieci pēckara gadi ir dzīva liecība PSRS draudzībai ar vācu tautu: kā uzticīgs draugs socialisma lielvalsts it visur sniegusi palīdzīgu roku jaunajai republikai.

Jenā

Atskan ērģeļu skaņas. Jenas universitātes aulā, no kuras katedras kādreiz atskanēja Ģētes un Šillera balss, kur 23 gadus vecajam Kārlim Marksam piešķīra filozofijas doktora gradus, bet kur gadesmītiem valdīja tumsonības, šovinisma un rasisma reakcionārais gars, šodien pulcējusies jaunā studentu maiņa. Aulā ienāk rektors ar zelta ķēdi kaklā, aiz viņa daudzkrāsaino mantiju procesija — deķani, profesori, docenti, teologi, juristi, mediķi. Liekas, viss te palicis pa vecam. Bet tā tikai šķietamība. Divi tūkstoši jaunu studentu zilās blūzēs un zemnieku kamzolos ar dzidru spēku ienes jaunās vēsmas sirmās universitātes sienās. Uz tribīnes orators — Brīvās Vācu jaunatnes loceklis. Pārī viņa galvai plīvo BVJ zilie un sarkanīe karogi. Satrauktajā runā, kas seko rektora ortodoksali svīnīgai uzrunai, skan jauneklīgā patriotisma pilnīe vārdi: «Vienota Vācija, kalpošana tautai, tautu draudzība, demokrātija, socialisms, miers». Un lai gan pustumšajā aulā savdabīgi saplūst tradicionālās un revolucionārās, katrs te jūt, ka uzvar jaunais, demokrātiskais, progresīvais, ka Vācijas nākotne nav meklējama sadzeltējušos foliantos, bet ka to reprezentē šie jaunie cilvēki, kas ienākuši universitatēs no rūpnīcām un laukiem, kas apgūst sabiedriskās attīstības likumus, plānošanu, politisko ekonomiju, Marksa-Engelsa-Ļeņina-Staļina visu uzvarošo mācību. Viņi attaisnos savas un citu tautu uzticību, pildīs lielo solījumu — celt miermīlīgu, demokrātisku Vāciju, stiprināt un tālāk izveidot mūžīgo draudzību starp vācu un padomju tautām.

Pa jaunam

Eiba. Drezdene — Saksijas skaitā galvaspilsēta ceļas augšup no drupām. Tā elpo jaunu dzīvību. Nebeidzamā plūsmā pilsētā ienāk mašīnas, vilcieni, liellaivas. Dūc rūpnīcas. Kūp dūmeņi. Atjaunoti arhitektūras pieminekļi, nami, dēsta alejas, ierīko krāšņus dārzus.

«Tāpat kā agrāk», saka vecākā paaudze.

«Nē, pavīšam citādi. Pa jaunam,» — lepnī atbild jaunieši. «Pa jaunam», skan kurortos, kur atpūšas republikas strādnieki, «Pa jaunam», skan skolās, kur māca bērņus milēt savu demokrātisko dzimteni, «Pa jaunam», skan republikas pilsētās un laukos, kuru laudis zina, par ko viņi cīnās un kurp viņi iet. Viņi zina: šī cīņa saplūst ar visu vienkāršo cilvēku cīņu par Vācijas problēmas atrisināšanu demokrātijas un miera garā, pret jauna kara kurinātājiem, par stingru mieru visā pasaulē.

M. SKLEJĀNS

J. Karjakina

Zinātne par vēsturi

(Nobeigums. Sākumu sk. Žurnala 4. un 5. nr.)

Bet gāja gadsimti, un vergturu iekārtas klēpī notika pārmaiņas, kuras to nenovēršami noveda pie iziršanas un jaunas iekārtas rašanās. Verdzības laikmetā — šķiru izcelšanās laikmetā, izcēlās arī cīņa starp šķirām. Vergu cīņa pret vergturiem bija šķiru cīņas pirmā forma, ko iepazīna cilvēku sabiedrība. Vergturi rīkojās ar vergiem kā ar lietām, viņi varēja vergus sist, nogalināt un pārdot. Vergiem nebija nekādu tiesību, nekāda pat viselementārākā īpašuma — ne pajumta, ne darba rīku, ne zemes gabaliņu, — vis tas piederēja vergturiem.

Un, lūk, līdzās ar ražošanas rīku nemītīgām pārmaiņām, metala rīku attīstību un tālāku uzlabošanu, amatu un zemkopības rašanos, cilvēku sabiedrībā sāka darboties jauns varens dzinēj spēks, kas ieguva izšķirošu nozīmi tālākā cilvēces vēsturē — šķiru cīņa. Šķiru cīņa bija cīņas forma starp veco un jauno sabiedrībā, kas sadalīta šķirās, starp savu laiku nodzīvojušo un no jauna dzimstošo, un šī cīņa kļuva par turpmākās vēstures virzošo spēku.

Senās Romas vēsture vēl raksturīgāk parāda vergturu iekārtas izcelšanās, attīstības un iznīšanas gaitu. Stingrā sakarībā ar Marksa, Engelsa, Ļeņina un Staļina atklātajiem vēsturiskās attīstības likumiem, šī iekārta sāka iznīcināt pati sevi, izauklējot savā klēpī jaunās iekārtas dīgļus. Tas pats ražošanas veids, kurš tik lielā mērā pavīrēja uz priekšu cilvēces attīstību pēc pirmatnējā perioda, dažus gadsimtus vēlāk kļuva par tās bremzētāju. Vergu darba izmantošana kļuva neizdevīga. Verga uzturēšana izmaksāja dārgi, bet labuma tas atnesa maz. Viņam nevarēja uzticēt sarežģītus darbarīkus un mašīnas, tādēļ ka viņš, strādājot zem pletnes, ne drusku nebija ieinteresēts savā darbā. Mazražīgā vergu darba izlietošana lauksaimniecībā noveda pie augsnes noplicināšanas un ražu krišanās. Bez tam vergturiem nemītīgi bija jāiegūst jauni vergi, kādēļ vajadzēja nepārtraukti karot. Karī izpostīja un pārvērtā tukšneots veselas valstis. Un piedevām tam visam pašī vergi pastiprinātī pretojās necilvēcīgajai eksploatacijai, kādai viņus pakļāva vergturi.

Viss tas nozīmēja, ka izjaukta saskaņa starp ražošanas spēkiem un ražošanas attiecībām. Ražošanas spēki izauga, attīstījās, bet ražošanas attiecības palika iepriekšējās. Tās bremzēja ražošanas spēku turpmāku attīstību, kuriem kļuva šauri veco ražošanas attiecību ietvaros.

Tas noveda pie tā, ka lielie vergturi arvien biežāk un biežāk sāka sadalīt savas muižas un nodot tās lietošanā brīvajiem lauku un pilsētu trūcīgajiem laudim, bet dažreiz arī vergiem, padarot viņus, tādā kārtā, pusbrīvus. Par zemes lietošanu šiem cilvēkiem bija jāmaksē naudā vai jāatdod daļa no ražas. No viņiem arī piedzina lielus nodokļus par labu valstij. Rezultatā trūcīgie laudis nokļuva neatmaksājamās parādos un viņiem nebija tiesību atstāt savus kungus. Tā jaunie zemes apstrādātāji, no kuriem vēlāk izveidojās dzimtsilāudis, sāka pakāpeniski izspīest no saimniecības vergus, bet vergturi, neesot vergiem, sāka pārvērsties par feodaļiem — muižniekiem.

Vergturu iekārtas klēpī, pašiem cilvēkiem nemanot un neatkarīgi no viņu gribas, sāka veidoties jauns ražošanas veids, kas atšķīrās no vergturu ražošanas veida. Bet galīgā verdzības iekārtas likvidēšana notika asas vergu šķiru cīņas rezultātā pret vergturiem. Vergturu laikmetā atzīmējamas daudzas vergu sacelšanās. IV gadsimtā šī sacelšanās pieņēma vergu revolūciju raksturu, kuras V gadsimtā ar tā saukto barbaru palīdzību gāza vergturu iekārta.

Biedrs Staļins, novērtējot V gadsimta notikumus, teica, ka vergu revolūcija likvidēja vergturus un atcēla darbaļaužu eksploatacijas vergturu formu.

Vergturu iekārta nomainīja feodālā iekārta.

Pagātne un nākotne

Feodālās laikmeta ilga daudzus gadsimtus. Tam raksturīgs muižnieku (feodaļu) šķiras un dzimtsilāžu šķiras pastāvēšana. Un kaut arī nežēlīgā eksploatacija, kurai bija pakļauti darbaļaudis, nebija daudz vieglāka kā verdzība, tomēr feodālā iekārta bija solis uz priekšu, salīdzinot ar vergturu iekārta. Feodalim vairs nebija absolūta vara pār dzimtsilāudim, — vismaz nogalināt viņus tam nebija tiesību, bet dzimtsilvēks, atšķīrībā no verga, bija ieinteresēts savā darbā, jo viņam bija personīgais īpašums uz ražošanas rīkiem — piederēja arklis, ecēšas un citi lauksaimniecības rīki, un daļu ražas pēc norēķināšanās ar feodāli viņš ieguva savā rīcībā.

Tādā kārtā ražošanas attiecības, kuras bija izveidojušās starp feodaļiem un dzimtsilvēkiem, pirmajā laikā atbilda ražošanas spēkiem un veicināja to tālāko attīstību.

Bet vēsturiskās attīstības likumi darbojās nepielūdzami. Ar XV gadsimtu feodālās iekārtas klēpī sāka ieviesties jaunās iekārtas asni. Notiek milzīgas pārmaiņas ražošanas rīku attīstībā, roku darba vietā nāk sarežģīta mašīnu tehnika. Un sākās jaunas šķiras, par kuru mēs jau runājam sākumā — buržuāzijas šķiras aktivitāte.

Ražošanas attiecības, kuras valdīja feodālajā iekārtā, sāka bremzēt ražošanas spēku turpmāko attīstību. Jaunais ražošanas veids — kapitalistiskais — nespēja brīvi attīstīties feodālās sabiedrības ietvaros. Kļuva nenovēršama jauna vēsturisko laikmetu maiņa. Un daudzu buržuāzisko revolūciju rezultātā, kuras sākās XVIII gadsimtā, kapitalistiskā iekārta uzvarēja.

Varētu likties, ka no šī laika kapitalistiskais ražošanas veids varēja attīstīties bez traucējumiem. Milzīgas fabrikas un rūpnīcas nomainīja tos kapitalistiskos uzņēmumus, kas pamatojās uz roku darbu, muižnieku muižu vietā, kuras apstrādāja ar primitīvajiem zemnieku rīkiem, parādījās mehanizētās lauku lielsaimniecības. Strauji attīstījās zinātne un tehnika, kas apkalpoja kapitalistisko ražošanu. Daudzi izcili darbi parādījās kultūras un mākslas laukā. Buržuāzija gavīlēja, uzskatot, ka tās kundzība nodibināta uz visiem laikiem.

Bet Marks un Engels jau XIX gadsimta vidū, pamatojoties uz viņu atklātajiem vēsturiskās attīstības likumiem, nonāca pie slēdziena, ka arī kapitalistiskā iekārta nenovēršami jākrit. Bet līdz ar to jākrīt arī šķiru sabiedrībai, kas izcēlusies līdz ar vergturu iekārta un turpināja pastāvēt pēc tam sekojošos laikmetos.

Te Marks un Engels pacēlās līdz tam nepieredzētos cilvēku domas kalngalos: viņi ne tikai parādīja, kas bija vēsture pagātnē, bet

Par bazi

Pagājušajā gadā publicētajā ģenialajā darbā «Marksisms un valodniecības jautājumi» biedrs Staļins attīstīja tālāk marksistisko mācību par bazi un virsbūvi. «Baze ir sabiedrības ekonomiskā iekārta tās attiecīgajā attīstības posmā», saka biedrs Staļins. «Bazes specifiskās īpatnības ir tās, kā tā sabiedrībai kalpo ekonomiski. Baze aptver cilvēku ekonomisko attiecību lauku, tā ir ražošanas attiecību kopums. Ražošanas attiecību stāvoklis atbild uz jautājumu: kam pieder ražošanas līdzekļi — visai sabiedrībai vai atsevišķām personām, grupām, šķirām, kas izmanto tos citu personu, grupu, šķiru eksploatacijai? Atkarībā no tā sabiedrībā izveidojas attiecības starp cilvēkiem, — vai nu kā nesamierināmas šķiru cīņas attiecības, kas aptver visas sabiedriskās dzīves nozares (vergturu, feodālajā un kapitalistiskajā iekārtā) vai arī kā draudzīgas sadarbības attiecības (socialistiskajā sabiedrībā).

Vēsturē sabiedrības ekonomiskā baze mainījusies vairākas reizes, jo tā ir cilvēku ekonomisko attiecību kopums, bet šīs attiecības mainās atkarībā no pārmaiņām sabiedrības ražošanas spēku stāvokli. Savos darbos par valod-

stingri un zinātniski paredzēja nākotni. Viņu darba lielie turpinātāji Ļeņins un Staļins ne tikai attīstīja viņu domas tālāk, bet arī realizēja tās dzīvē.

Kādēļ lielie proletariāta vadoņi nonāca pie secinājuma par kapitalistiskās iekārtas nenovēršamo bojā eju?

Cilvēku sabiedrība attīstās pateicoties tam, ka cilvēki, lietojot un uzlabojot viņu izgudrotos darba rīkus, attīsta arī savu zemju saimniecību, kultūru un zinātņi. Bet pēc pirmatnējās sabiedrības perioda vienmēr iznāca tā, ka bagātības ražoja visi darbaļaudis, bet tās piesavinājās tikai saujiņa ekspluatatoru. Tas bija ļoti netaisnīgi, bet tomēr likumsakarīgi. Tehnikas zemais līmenis vergturu un feodalajā laikmetā nerādīja materiālo vērtību pārpilnību, tas ir, to bija par maz visas sabiedrības locekļu vajadzību pilnīgai apmierināšanai. Kapitalisma apstākļos ražošana sasniedza nepieredzētus apmērus: tūkstošiem rūpnīcu un fabriku, mehānizētie lauksaimniecības uzņēmumi kapitalistiskajās valstīs ražoja milzīgu daudzumu preču un produktu, kuri spētu apmierināt visu cilvēku vajadzības. Tomēr kapitalisti piesavinājās bagātības, kuras ražo visa cilvēku sabiedrība tikai sev.

Kāda tam nozīme vēsturiskās attīstības gaitā? Tas nozīmē, ka ražošanas attiecības, tas ir, attiecības, kuras izveidojas starp ļaudīm nepieciešamo materiālo vērtību ražošanas procesā, kapitalisma apstākļos nonākusas pretunā ar pasas kapitalistiskās sabiedrības ražošanas spēku attīstību. Bet mēs jau zinām, ka tikko ražošanas attiecības kļuvas par vazām ražošanas spēku attīstībai, sabiedriskā iekārta nolemta bija eja. Tā tas bija ar pirmatnejo iekārta, ar vergturu un feodālo iekārta. Tāds ir arī kapitalistiskās iekārtas liktenis.

Markss, Engels, Ļeņins un Staļins norādīja, ka vēsture virzās jaunās iekārtas virzienā, kura ražošanas attiecības atradīsies pilnā saskaņā ar ražošanas spēkiem un vienmēr nodrošinās tiem varenas attīstības iespējas. Jaunajā iekārta ražošanas līdzekļi — rūpnīcas, fabrikas, dzelzceļi, zeme — pāries no privatīpasuma sabiedrības īpašumā, un tādēļ cilvēka ekspluatācija no cilvēka dos vietu biedriskas sadarbības attiecībām, ražotos produktus taisnīgi sadalīs starp to radītājiem — darbaļaudīm.

Šo iekārta lielie proletariāta skolotāji un vadoņi nosauca par komunistisko iekārta, bet tās pirmo pakāpi — par socialismu.

Uz komunisma uzvaru

Un, lūk, tagad piepildījies tas, ko pirms simts gadiem paredzēja, balstoties uz precīziem cilvēku sabiedrības attīstības likumiem. 1917. gadā Krievijā boļševiku partijas, tās vadoņu Ļeņina un Staļina vadībā uzvarēja proletariāts — vienīgā šķira vēsturē, kurai nepieder nekādi īpašumi, kura nevienu neapspiež un kura spējīga

salauzt apspiestības kundzību, netaisnības kundzību.

Pašreiz mēs dzīvojam dižajā laikmetā, par kuru daudzus gadsimtus sapņoja visi labākie cilvēces pārstāvji, par kuru sapņoja visi apspiestie uz Zemes: mēs dzīvojam valstī, kur nostiprināta socialistiskā iekārta.

Mūsu iekārtas pirmā ievērojamā īpatnība ir tā, ka mūsu valstī likvidētas ekspluatatoru šķiras: muižnieku šķira un kapitalistu šķira. Pie mums uzcelta sabiedrība, kurā nav ekspluatatoru šķiras, bet ir tikai draudzīgas darbaļaudžu šķiras. Visi ražošanas līdzekļi mums ir sabiedriskajā īpašumā. Visas zemes, ūdeņi, rūpnīcas, fabrikas mūsu valstī pieder darbaļaudīm: strādniekiem, zemniekiem un darba inteliģencei. Ražotie produkti tiek sadalīti starp darbaļaudīm, viss iet tautas labklājībai. Ražošanas attiecības mūsu socialistiskajā valstī raksturojas «kā no ekspluatācijas brīvu darbinieku biedriskas sadarbības un socialistiskas savstarpējas palīdzības attiecības» (Staļins).

Radikālas pārmaiņas pie mums notikušas darbaļaudžu attiecībās. Pie mums cilvēki mīl darbu, jo viņi strādā ne kapitalistam vai muižniekam, bet paši sev, savas socialistiskās tēvijas labā. Mūsu sabiedrībā cilvēks beidzot ieguvījis tās tiesības, kuras tam nebija daudzus gadsimtus — tiesības uz darbu, tiesības uz izglītību, tiesības uz atpūtu, vienlīdzību tiesībās starp vīriešiem un sievietēm, tautību vienlīdzību. Visas šīs tiesības nostiprinātas mūsu socialistiskajā laikmeta lielākajā dokumentā — Staļina Konstitūcijā.

Padomju ļaudis ik dienas pierāda, ka tikai socialistiskā iekārta visi cilvēka labākie spēki un īpašības atklājas pilnīgi. Tas tika pierādīts ar mūsu cilvēku varonīgo radošo darbu miera laikā. Tas ieguva spīdošu apliecinājumu varonīgās cīņā dienās ar fašismu, kad padomju tauta parādīja vīrišķību, drošsirdību, bezgalīgu uzticību Dzimtenei, gara lielumu, kādu nepazīst neviena valsts pasaulē.

Mūsu dienās marksistiski ļeņiniskās mācības uzvarošais spēks izpaužas vēl redzamāk. Pēc Padomju Savienības piemēra un ar tās brālīgo palīdzību vesela rinda valstu nostājušās uz socialistiskās attīstības ceļa. Bulgarijā, Ungarijā, Čehoslovākijā, Albānijā, Polijā, Rumānijā proletariāts un trūcīgā zemniecība lauž kapitalistiskās ražošanas attiecības, noslauka kapitalistu muižnieku šķiru un sekmīgi ceļ socialismu pamatus. Ķīnā tautas masas komunistiskās partijas vadībā likvidē feodālās attiecības un ar to attīra ceļu socialistiskajai attīstībai. Bet pēc šo valstu tautām sāk pacelt galvas pārējo pasaules zemju apspiestās un paverdzinātās tautas — Eiropā un Azijā, Afrikā un Amerikā.

Tā Marksa, Engelsa, Ļeņina un Staļina radītā zinātne par vēsturi kļūst par cīņas ieroci visās pasaules darbaļaudžu rokās.

Tajā laikā, kad savās neatrisināmajās pretunās smokošais kapitalisms, un pirmā kārtā Amerikas Savienoto Valstu valdošās aprindās, cenšas atrast izeju jauna pasaules kara aizdedzināšanā, — padomju tauta, kuru vada lielais Staļins, atšķir jaunu spožu vēstures lapaspuši, sākot realizēt dižo programmu pārejai no socia-

lisma uz komunismu. Stādot milzīgos mežu masīvus, ceļot gigantiskās hidroelektrostacijas, radot mākslīgas jūras un ezerus, būvējot tūkstošiem kilometriem garus kanālus, padomju cilvēki pārveido dabu savās interesēs un rada apstākļus nepieredzētai materiālo vērtību pārpilnībai. Tani pašā laikā, plaši ieviešot zinātnes un tehnikas sasniegumus rūpniecībā un lauksaimniecībā, ceļot automatiskas rūpnīcas, plaši mechanizējot visus darba procesus, mēs izšķiroši izdeldējam atšķirību starp fizisko un garīgo darbu un radām apstākļus nepieredzētai garīgās kultūras pilnībai.

Tā, vadoties no vēsturiskās attīstības likumiem, kurus atklāja Markss, Engels, Ļeņins un Staļins, mēs pārvešām īstenībā loloto sapni par komunisma uzcelšanu.

Beidzot mūsu rakstu par vēsturisko likumu būtību un to atklāsmes vēsturi, gribam atgādināt lasītājam to, ar ko mēs sākam... Jau nīšu priekšā divas grāmatas: viena — fizikas mācības grāmata... stingri likumu un formulu formulējumi... otra — vēstures mācības grāmata... interesanti notikumi, kari, apvērsumi, revolūcijas... grāmata lasās kā romāns, bet reizē viss tas, kas tik daudzveidīgi tajā attēlots, ietverts stingru un precīzu sabiedrības attīstības likumu ietvaros.

Tagad šie likumi mums zināmi, un visa vēstures lenta guļ mūsu priekšā: mainījās cilvēka dzīves materiale apstākļi, mainījās rīki, ar kuriem viņi ieguva sev līdzekļus dzīvei, un līdz ar tiem mainījās arī cilvēku attiecības, mainījās viņu domas un uzskati, viņu kultūra. Viena sabiedriskā iekārta atdeva vietu otrai, pie kam pēc šķiru izcelšanās galīga pāreja uz jauno iekārta notika revolūcijas ceļā. Revolūcija un vecās iekārtas sagrušana notika tad, kad noteiktas iekārtas ražošanas attiecības kļuva par vazām ražošanas spēku attīstībai.

Vēsturiskās attīstības gaita nenovēršami ved, bet mūsu valstī jau novedusi, pie socialistiskās iekārtas nodibināšanās, kas ir komunisma pirmā pakāpe. Mēs dzīvojam tādā gadsimtā, teica biedrs Molotovs, kad visi ceļi ved uz komunismu. Tā — vienīgo sabiedrisko attiecību sistēma, kas dod iespēju uz visiem laikiem iznīcināt sabiedrības dalīšanos šķirās, apspiedējos un apspiestajos, kas atklāj ražošanas spēkiem un, pirmā kārtā, cilvēka radošajiem spēkiem bezgalīgus plašumus vispusīgai attīstībai. Komunismā šķiru cīņa atdod vietu cilvēku sabiedrības cīņai ar dabu par tās spēku pakļaušanu, par tās dižo iespēju pakļaušanu cilvēku interesēm.

Un beidzot mūsu priekšā vēl viena cilvēces attīstības vēstures svarīga īpatnība. Lielu vēsturisku notikumu priekšgalā daudzus gadsimtus atradās atsevišķas izcīlas personas. Agrāk tām pierakstīja pat izšķirošo lomu vēstures gaitā. Bet marksistiski-ļeņiniskā vēstures zinātne parādīja, ka tas tā nav. Biedrs Staļins saka, ka nevar «reducēt sabiedriskās attīstības vēsturi līdz karaļu un kara vadoņu rīcībai, līdz valstu «uzvarētāju» un «iekārotāju» rīcībai», ka zinātnei «jānodarbojas pirmkārt ar materiālo vērtību ražotāju vēsturi, darbaļaudžu vēsturi, tautu vēsturi». Bet tas nepavisam nenozīmē, ka izcīliem cilvēkiem nebūtu vēsturē nekāda loma. Izcīli cilvēki tiešām bijuši un ir, bet viņi tikai tad kļuva tādi, kad izprata to jauno, kas dzima zināmā sabiedrībā, cīnījās par šo jauno un izvirzīja idejas, kas palīdzēja jaunajam ātrāk attīstīties.

Cilvēces vēsturē visspilgtākais izcīlu cilvēku piemērs ir Markss, Engels, Ļeņins un Staļins, kuru ģenijus iespiedās cilvēces vēsturiskās attīstības noslēpumos, atklāja nākotnes vēstures virzošo spēku — vienīgo patiesi revolucionāro šķiru — proletariātu, aprunāja darbaļaudis ar vēstures likumu zināšanu, palīdzēja mūsu Dzimtenes tautām nodibināt vienīgo taisnīgo iekārta — komunistisko iekārta — un pašreiz palīdz uzvarēt pāreju no šīs iekārtas pirmās pakāpes — socialismu, uz tās augstāko pakāpi — pilnīgu komunismu.

un virsbūvi

niecību biedrs Staļins pasvītēja, ka pārmaiņas bazē savkārt izsauca attiecīgas pārmaiņas sabiedriskajās idejās, teorijās, politiskajos un citos institutos. Tādā sabiedriskās idejas, teorijas, politiskie un citi institūti atkarīgi no šīs sabiedrības bāzes, tiek no tās vadīti, ir tās virsbūve. «Virsbūve — tie ir sabiedrības politiskie, tiesiskie, reliģiskie, mākslinieciskie, filozofiskie uzskati un tiem atbilstošie politiskie, tiesiskie un citi institūti», saka biedrs Staļins. «Virsbūves īpatnības ir tās, ka tā kalpo sabiedrībai ar politiskām, juridiskām, estētiskām un citām idejām un rada sabiedrībai attiecīgus politiskus, juridiskus un citus institūtus.»

Virsbūvi rada bāze, tā eksistē, kamēr eksistē bāze, kas to radījusi un likvidējas ar bāzes likvidēšanos. «Katrai bāzei ir sava, tai atbilstošā virsbūve, — saka biedrs Staļins. — Feodālās iekārtas bāzei ir sava virsbūve, savi politiskie, tiesiskie un citi uzskati un tiem atbilstoši institūti, kapitalistiskajai — sava. Ja mainās un tiek likvidēta bāze, tad pēc tam mainās un tiek likvidēta tās virsbūve, ja rodas jauna bāze, tad pēc tam rodas tai atbilstošā virsbūve.» Tādā kārtā, pārmaiņas ražošanā, ražošanas

spēkos caur bāzi ietekmē sabiedrībā eksistējošās idejas, politiskos institūtos utt., tas ir, virsbūvi. Bet tas nenozīmē, ka virsbūve, tas ir, sabiedriskās idejas, politiskie un citi institūti, neietekmē bāzi, bet caur to — ražošanu, cilvēka ražojošo darbu. Virsbūve aktīvi iedarbojas uz bāzi. «Virsbūvi, — norāda biedrs Staļins, — rada bāze, bet tas nepavisam nenozīmē, ka tā tikai atspoguļo bāzi, ka tā ir pasīva, neitrāla, vienaldzīgi izturas pret savas bāzes likteni, pret šķiru likteni, pret iekārtas raksturu. Tieši otrādi, radusies pasaulē, tā kļūst par ļoti lielu aktīvu spēku, aktīvi palīdz savai bāzei izveidoties un nostiprināties, dara visu, lai palīdzētu jaunajai iekārta galīgi pieveikt un likvidēt veco bāzi un vecās šķiras.»

Mūsu valstī socialistiskās bāzes nostiprināšanā un attīstībā liela loma ir socialistiskajai virsbūvei un, pirmā kārtā, socialistiskajai valstij, kas ir sabiedrības attīstības izšķirošais spēks socialismu apstākļos. Socialistiskā virsbūve kalpo darbaļaudžu interesēm, cīņas uzdevumiem par komunisma uzcelšanu. Padomju iekārtas dzīvošais pamats ir boļševiku partijas ļeņiniskā politikā.

AKADEMIJAS PREZIDENTS

Mūsu zemes zinātnes centrā — PSRS Zinātņu akademiā šī gada 16. februārī notika jauna ZA prezidenta vēlēšanas. Padomju zinātnieki no dažādām zinātņu nozarēm izvirzīja ķīmiķa Aleksandra Ņesmejanova kandidāturu uz šo goda pilno, bet atbildīgo un grūto darbu. PSRS Zinātņu akadēmijas pilnsapulce vienbalsīgi ievēlēja par savu jauno prezidentu akademiķi A. Ņesmejanovu.

A. Ņesmejanovs dzimis 1899. gadā Maskavā. Visa viņa apzinīgā dzīve saistīta ar Maskavas universitāti, kurā Ņesmejanovs iestājās 1917. g. un iziet visas iespējamās pakāpes: students, aspirants, asistents, docents, profesors, katedras vadītājs, fakultātes dekans un universitātes rektors.

Jau studiju gados Ņesmejanovs parāda tieksmi un spējas uz zinātnisku darbu, ko ievēro viņa skolotājs, lielais krievu ķīmiķis N. Zelinskis. Ņesmejanova interesi saista elementorganiskie savienojumi, kas veido it kā tiltu no neorganiskās ķīmijas uz organisko, pie kam īpaši jaunais zinātnieks pievērsās savienojumiem, kuros ogleklis saistīts ar kādu metālu — tie ir t. s. metalorganiskie savienojumi.

Savas attīstības sākumā organiskā ķīmija nodarbojās ar augos un organismos atrodamām vielām — no tā arī cēlies tās nosaukums. Šīs vielas izrādījās visai komplikētas, un ilgu laiku zinātnieki prata tās tikai sadalīt — analizēt, bet ne izveidot no vienkāršākām — sintezēt. Pagājušā gadsimta sākumā tika veikta pirmā organiskās vielas mākslīga sinteze, ko Engels apzīmēja par milzu soli uz priekšu zinātnes attīstībā. Šo novērtējumu pilnam attaisnoja vēsture — organiskā ķīmijā sākās vesela virkne atklājumu, zinātnieki iemācījās sintezēt arvien jaunus savienojumus, un šodien to skaits jau pārsniedz 200 000. Izcila loma te pieder krievu ķīmiķiem ar A. Butlerovu (1828.—1886.) priekšgalā. Laboratorijā iemācījās radīt ne tikai vielas, kas sastopamas dzīvajā dabā, bet arī tādas, kādu nav nevienā organismā. Organiskā ķīmija pārvērtās patiesībā par oglekļa savienojumu ķīmiju. Tikai ogleklis ieiet visos augu un dzīvnieku valsts svarīgajos savienojumos, un ogleklis viens dod lielāku skaitu savienojumu ar pārējiem Mendeļejeva periodiskās tabulas elementiem, nekā tie visi savā starpā.

Un lūk, — organiskās ķīmijas sintezēs nozīmīga loma izrādījās tieši metalorganiskiem savienojumiem. Sintezēs, kas bieži ir visai sarežģītas un sastāv no daudzu ķīmisku reakciju virknes, metalurģiskie savienojumi bija nepieciešams starpprodukts. Bez tam daudzi no šiem savienojumiem ir paši vajadzīgi rūpniecībā, praksē. Piemēram, tetraetilsvinu lieto kā anti-detonatoru — piejauc to iekšdedzes

motoru degvielai. Citus savienojumus plaši lieto farmaceitiskā rūpniecībā u. c. nozarēs.

Jaunais padomju ķīmiķis 1929. gadā atklāja originalu metodi dzīvsudraba organisko savienojumu sintezēšanai. Tagad ķīmiķi šo metodi pazīst kā «Ņesmejanova metodi», kas ir daudz vienkāršāka, ražīgāka un spēcīgāka par līdz tam

nojumu uzbūvi un reakciju dinamiku.

Pienemsim, ka mēs zinām, no kādu ķīmisko elementu atomiem un kādā skaitliskā attiecībā sastāv pētāmās vielas molekula. Bet kā šī molekula uzbūvēta? Kuri atomi saistīti ciešāk, kuri mazāk cieši? — Zinot atbildi uz šiem jautājumiem, mēs zināsim arī, kā doto vielu var

to isto strukturu, vajadzēja izpētīt, vai metāls šajās vielās saistīts tieši ar oglekli, vai arī tas ieiet molekulā, būdams kādas ķīmiskās sāls sastāvdaļa. Ar plašu eksperimentālo materiālu un teoretiskiem pētījumiem Ņesmejanovs pierādīja, ka mums te ir darīšana ar pirmo gadījumu, tātad kvazikompleksie savienojumi būtībā ir metalorganiskās vielas. Izrādījās, ka šo savienojumu divainās īpašības izskaidrojamas ar īpašu atomu savstarpējās saistības veidu, kas arī ir A. Ņesmejanova atklājums.

Akademiķis Ņesmejanovs ir ne tikai liels zinātnieks, bet arī izcilis pedagogs. Jau savas pasniedzēja darbības pašā sākumā viņš parādīja neparastas pedagoga spējas. Vēlāk viņa lekcijas to augstā teoretiskā līmeņa un skaidrības dēļ bija iecienītas ne tikai pie studentiem, bet tās bieži apmeklēja arī citi mācību spēki un zinātniskie līdzstrādnieki. Ap Aleksandru Ņesmejanovu vienmēr pulcējas jauno zinātnieku paaudze, kas savā profesora atrod atsaucīgu un erudītu skolotāju.

1945. gadā Ņesmejanovs sāk strādāt kā Lomonosova vārdā nosauktās Maskavas valsts universitātes ķīmijas fakultātes dekans. Šeit viņa pirmais darbs ir — atjaunot un pienācīgi nostādīt zinātniski pētniecisko darbu, bez kura, pēc Aleksandra Nikolajeviča dziļākās pārliecības, auglīgs nevar būt arī pedagoģiskais darbs.

Akademiķis Ņesmejanovs ir izcilis organizators. 1947. gadā viņš kļuva par Maskavas valsts universitātes rektoru. Daudzi fundamentāli rezultāti iegūti viņa dibinātajās metalorganisko savienojumu laboratorijās Zinātņu akademiā un Maskavas universitatē. Viņš ir arī ZA Organiskās ķīmijas institūta direktors un daudzu žurnālu redakciju loceklis.

Padomju valdība atzīmējusi A. Ņesmejanova nopelnus, divreiz apbalvojot viņu ar Ļeņina ordeni. Par saviem darbiem metalorganisko savienojumu nozarē Ņesmejanovam piešķirta Staļina premija.

Aleksandrs Ņesmejanovs — īsts padomju zinātnieks. Daudz enerģijas viņš ziedo sabiedriskam un valsts darbam, būdams KPFSR Augstākās Padomes deputāts un priekšsēdētāja vietnieks.

1944. gadā akademiķis Ņesmejanovs kļuva par progresīvās padomju zinātnes ceļvedes, dižās boļševiku partijas biedru.

Cīnītājs par zinātnes progresu, padomju tautas kalps — tāds ir staļiniskā laikmeta zinātnieks — komunisti, PSRS Zinātņu akadēmijas prezidents akademiķis Aleksandrs Ņesmejanovs.

J. PRIEDE

J. Rozentāls «Ganumeita».
LPSR Valsts latviešu un krievu mākslas muzejs.

PSRS Zinātņu akadēmijas prezidents Aleksandrs Ņesmejanovs.

pazīstamajiem sintezēšanas paņēmieniem.

Būdams zinātnieks ar plašu skatu, Ņesmejanovs savu metodi izkopa tālāk un pielietoja ne tikai dzīvsudraba, bet arī citiem metalorganiskiem savienojumiem. Pat vēl vairāk — šī metode lielā mērā iespaidoja visas organiskās ķīmijas attīstību, jo tā deva jaunas metodes un padarīja iespējamās sintezes, kuras agrāk nevarēja realizēt.

Ņesmejanovs ar saviem līdzstrādniekiem kļuva par jaunas ķīmijas nozares — metalorganisko savienojumu ķīmijas — radītājiem.

Jau kopš savas zinātniskās darbības sākuma A. Ņesmejanovs sevišķi interesējās par ķīmisko savie-

sašķelt, kā to var savienot ar abām vielām, pratīsim atrast tās «vājās» un «stiprās» vietas, īsi sakot — varēsim izmantot šo vielu savām vajadzībām.

Pirmais šo organisko molekulu ķīmiskās struktūras teoriju izstrādāja Butlerovs, viens no organiskās ķīmijas radītājiem. Viņš lietoja jēdzienu par ķīmiskajām saitēm, ar kuru palīdzību katsevišķi atomi saistās molekulā un kuras strukturformulās attēlo ar svītrīnām — «astītēm», kas iziet no elementa simbola.

A. Ņesmejanovs daudz pētīja t. s. kvazikomplekso savienojumu molekulu uzbūvi. Kvazikompleksiem savienojumiem piemīt it kā divējāda daba, un, lai noskaidrotu

PIRMIE PAVASARA ŪDENĪ.

Vai iespējams pagarināt cilvēka mūžu?

M. ŠULMANIS

Viena no sarežģītākām problēmām, kas savilņojusi cilvēci kopš laika gala, ir jautājums par vecumu un nāvi.

Cilvēks, kas ar lielu neatlaidību pēc ilgiem mācības un darba gadiem sasniegjis savu briedumu, dzīves «kalngalu», drīz sajūt, ka viņa spēki tālāk nepieņemams, bet sāk izsīkt. Tuvojas vecums. «Mūsu vēlēšanās dzīvot atduras pret vecuma nespēku un dzīves īsumu. Tā ir lielākā cilvēka dabas disharmonija», — rakstīja slavenais krievu zinātnieks Mečņikovs.

VAI DABĀ SASTOPAMA NEMIRSTĪBA?

— Vai nāve un vecums ir neatdalāma dzīvās dabas īpatnība? Vai, varbūt, tomēr dabā kaut kur sastopama nemirstība? — jautāja cilvēki agrākos laikos, ilgdomāties pēc sensenā sapņa — mūžīgās jaunības un nemirstības.

Uz šo jautājumu centās atbildēt daudzi zinātnieki. Pētot viensēnu organismus — infuzorijas, viņi ievēroja, ka laboratorijas apstākļos šīs sīkās būtnes daloties var vairākus daudzus gadus. Pēc katras dalīšanās novietodams vienu no jaunajām infuzorijām svaigā barotnē, krievu zinātnieks Metaļnikovs 22 gadu laikā dabūja no vienas infuzorijas 8750 paaudzē. — Vai tā nav mūžīga dzīve, nemirstība? — jautāja daži zinātnieki. — Šīs būtnes taču dalās bezgalīgi ilgi, jo neviena no tām šais eksperimentos negāja bojā.

Patiesībā tomēr pat šais mākslīgi radītos laboratorijas apstākļos nevarēja būt runa par nemirstību, jo katras infuzorijas individuālā eksistence izbeidzās, tiklīdz tā sadalījās divās šūniņās. Tātad arī pie vienkāršākām dzīvām būtnēm, tāpat kā pie augstāk attīstītiem dzīvniekiem, nav sastopama mūžīga dzīve un nemirstība. Vienīgi pati dzīvība ir bezgalīga, tā pāriet no viena indivīda otrā, bet indivīds iet bojā.

Modernā bioloģija pilnīgi apstiprina šo patiesību. Dabīgā nāve ir ikvienas dzīvās būtnes raksturīga īpatnība; tāpat arī vecums ir visu dzīvu radījumu neizbēgams fizioloģisks process.

CIK ILGI CILVĒKAM JĀDŽĪVO?

Vecums un nāve tātad ir neizbēgami, un jautājumu par nemirstību zinātnē šodien uzskata par bezjēdzīgu. Bet pavisam citādi ir ar problemu par mūža pagarināšanu.

Par normālu cilvēka mūža garumu mēs parasti uzskatām 70—80 gadus. Bet mēs zinām, ka pat līdz šim vecumam, kas nemaz nav maksimālais, cilvēkam iespējams vecums, nenodzīvo visi cilvēki.

Salīdzinot cilvēka un dažādu dzīvnieku mūža ilgumu, zinātnieki aizrāda, ka visaugstāk attīstīta dzīvā būtnē — cilvēks mūža ilguma ziņā atpaliek no daudziem dzīvniekiem. Piemēram, lidakas nodzīvo pat 200 gadu, bruņurupucis — 100 gadu, vanāgs — pāri 150 gadiem. Daudzi augi un koki dzīvo daudz ilgāk. «Tādi fakti izraisa sašutumu cilvēka apziņā», saka krievu biologs Tretjakovs, «un tas apvaino cilvēku, ka Mocarts un Rafaels nomirst, nerasnieguši bruņurupuča vecumu.»

Daudzi zinātnieki atzīmēja, ka pastāv zināma attiecība starp dzīvnieku dzīves ilgumu un viņu augšanas periodu, ka dzīvnieku mūžs 5 līdz 7 reizes ilgāks par viņu augšanas laiku.

Tā kā cilvēkam augšana garumā izbeidzas 20—22 gadu vecumā, tad pēc šiem aprēķiniem viņa dzīves ilgums var sasniegt 150 gadu.

Arī citādā ceļā zinātnieki mēģinājuši aprēķināt maksimāli iespējamo cilvēka mūža ilgumu, un kaut gan šie aprēķini nav gluži precīzi un

no zinātniskā viedokļa nepilnīgi, tie visumā dod līdzīgus rezultātus — 150 un pat vairāk gadu.

Arī dzīvē mēs novērojam tādas ilggadības gadījumus. Mūsu zemē ar lielu vecumu sasniegušiem slaveni ir Abchazija. 1938. gadā uz turieni devās zinātniska ekspedīcija ilggadības pētīšanai. Zinātnieki reģistrēja 33 sirmgalvjus 90 līdz 142 gadu vecumā. Suchumas apkārtnē atrada 12 cilvēkus, kas bija 107 līdz 135 gadu veci. Viņi bija darba spējīgi un žirgti. Nesenu avīzes rakstīja par kāda Azerbaidžanas kalnu ciema dibinātāju Machmudu Eivazovu, kas sasniegjis 142 gadu vecumu. Viņa ģimene ir 100 cilvēku liela, viņš pats vēl žirgts un veselš. Arī daudzi slaveni vīri piedzīvojuši lielu vecumu un līdz pēdējām mūža dienām saglabājuši darba spējas. Tā slavenais krievu rakstnieks Tolstojs līdz sava mūža galam (viņš mira 82 gadu vecumā) paturēja prāta asumu; viņš vēl 80 gadu vecumā vingroja, daudz jāja un turpināja nenogurstoši strādāt. Slavenais krievu fiziologs Pavlovs, kas nomira savā 87. dzīvības gadā, līdz pat pēdējām mūža dienām strādāja zinātnisku darbu. Pavlovs par normālu mūža ilgumu uzskāta vismaz 100 gadus. «Mēs paši ar savām pārmērībām, ar savu nekārtīgumu un nevēribu pret organismu ievērojami saīsinām mūža normālu garumu», — viņš rakstīja.

Šie ilggadības piemēri liecina, ka pat dziļā vecumā cilvēkā var uzglabāties neiztērēti dzīves spēki un darba spējas. Pat tādā vecumā cilvēki mirst priekšlaicīgi no slimībām, piemēram, Tolstojs un Pavlovs nomira ar plaušu karsoni.

NOVECOŠANĀS IEMESLI

Zinātnieki izšķir fizioloģisku — dabīgu nāvi, un patoloģisku nāvi — no slimībām. Daudzi pētnieki aizrāda, ka fizioloģiskā nāve teoretiski gan iespējama, bet praksē nenākot priekšā, jo cilvēki vienmēr, pat lielā vecumā, mirstot no slimībām vai no vecuma parādībām, kas arī esot pārciestu slimību sekas.

Mečņikovs rakstīja, ka cilvēkam jādzīvo tik ilgi, kamēr parādīties nāves instinkts — dzīves apnikums. Patiesībā mēs nekad līdz tādām stāvoklīm nenodzīvojam. Kāpēc var rasties tāds nenormāls, cilvēkam traģisks stāvoklis? — jautāja Mečņikovs. Atzināt šo jautājumu un atrast ceļu mūža pagarināšanai kļuva par viņa dzīves mērķi.

Mečņikovs sēdās pie mikroskopa un sāka pētīt dažādus ķermeņa audus. Tajos viņš novēroja, t. s. specifiskās vai, kā viņš tās nosauca, «dīzciltīgās» un «vienkāršās» — saistaudu šūni-

ņas, piemēram, smadzenēs ir «dīzciltīgās» — nervu un arī «vienkāršās» — saistaudu šūniņas, kas izveido it kā smadzeņu karkasu.

Izmeklējot daudzus smadzeņu, nieru un citu organu preparātus, viņš novēroja, ka, atkarībā no cilvēka vecuma, šie preparāti viens no otra atšķiras: jaunākiem cilvēkiem tie satur vairāk «dīzciltīgo» šūniņu, bet veciem — vairāk saistaudu. Vecumā rupjie saistaudi it kā izspiež no organiem smalkākās specifiskās šūniņas. Šo vecumam raksturīgu parādību sauca par sklerozi, un tā noved pie dažādiem traucējumiem cilvēka organismā, jo sklerozētie organi nespēj tik labi izpildīt savas funkcijas, un cilvēks novājinās, novecojas.

Bet kāds cēlonis rada sklerozi, sevišķi artēriju sklerozi, kad asinsvadi kļūst trausli kā kaļķu caurules? Mečņikovs uz to atbild: sklerozi rada dažādas slimības, alkohols, nikotīns un organisma kroniska saindēšanās ar indīgām vielām — pūšanas produktiem, kas rodas resnās zarnās. Mečņikovs atklāja, ka resnajās zarnās mīt neskaitāms daudzums dažādu kaitīgu mikrobu, kas saindē mūsu organismu. Lai to novērstu, viņš ieteic lietot lielā daudzumā rūgušpienu, kas aizkavē pūšanas mikrobu attīstību.

Lai izvairītos no slimībām, Mečņikovs ieteic ievērot stingru tīrību. Smēķēt un lietot alkoholu viņš aizliedz, jo tas novājina «dīzciltīgās» šūniņas. Tomēr jāatzīst, ka Mečņikovam neizdevās atrisināt vecuma problēmu. Viņš pareizi izskaidroja daudzas vecuma parādības un atklāja dažus iemeslus, kas tās rada. Bet ar to nepietiek, lai uzvarētu vecumu.

SAISTAUDI — ORGANISMA SAKNES

Pretstatā Mečņikovam, padomju zinātnieks akademiķis Bogomoļecs ņēma saistaudus savā aizsardzībā. Veicis daudzus pētījumus ar saistaudiem, viņš pārliecinājās, ka tiem ļoti svarīga pozitīva nozīme organismā. Agrāk saistaudus uzskatīja vienīgi par organisma balstu, bet Bogomoļecs pierādīja, ka tiem ir daudz svarīgākas funkcijas: tie regulē visu audu barošanu, vielu maiņu, jo izveido barjeru starp šūniņām un sīkiem asinsvadiem, kas tām piegādā barības vielas. Saistaudi ir barības vielu depo un «kazarmas», kur dzīvo baltie asinsķermenīši — mūsu organisma sargi no dažādām slimībām un indēm.

Ja saistaudi novājināti, vielu maiņas procesi tiek traucēti, un dažādas kaitīgas vielas, mikrobi var saindēt mūsu organismu un radīt slimības.

«Saistaudi ir it kā mūsu organisma saknes», raksta Bogomoļecs. «Līdzīgi tam, ka audi uzstā barības vielas no augsnes ar savām saknēm,

Uzbekijas PSR Bucharas rajona lauksaimniecības artēli «Leņinisms» kolehoznieks Hamīds-Bobo Samuradovs pērn nosvinēja 115. dzimšanas dienu. Viņa ģimenē — bērni, bērnu bērni, bērnu bērnu bērni — ir 61 cilvēks, 40 no viņiem strādā kolchozā, pārējie — mācās. Attēlā — Hamīds-Bobo ar savu ģimeni. TASS fotokronika.

tā arī specifiskas organisma šūniņas saņem visu nepieciešamo no asinīm ar saistaudu palīdzību. Vecuma parādības rodas kā saistaudu novecošanās rezultāts.» Vecumā organisma audos notiek zināmas pārmaiņas — audu koloidi sablīvējas, tie kļūst sausāki (vecs organisms it kā izžūst), un to aktivitāte samazinās. Līdz ar vielu maiņas traucējumiem dzīvības procesi pazeminās, un kā rezultāts iestājas vecums un nāve.

«Nevar novērst vecumu un nāvi, tāpat kā nevar pagriezt atpakaļ upes plūsmu», — rakstīja Bogomoļecs. «Bet, ievērojot prātīgu dzīves veidu, var bremsēt organu novājināšanos, to novecošanos.»

Bogomoļeca teorijai ir liela nozīme vecuma problēmas pētīšanā, kaut arī tā līdz galam vecuma noslēpumu neatsedz.

MODERNĀS ZINĀTNES CĪŅA PRET VECUMU

Daudzi zinātnieki arī šodien turpina meklēt bioloģiskus līdzekļus pret novecošanos.

Saprotams, ka cīņai pret vecumu ir ierobežotas iespējas: var aizkavēt priekšlaicīga vecuma parādību iestāšanos, bet pilnīgi novērst vecumu nevar. Var cīnīties par mūža pagarināšanu, bet nekad nevarēs sasniegt nemirstību.

Veikti neskaitāmi eksperimenti, lai pagarinātu organismu dzīvi. Visvieglāk to panākt ar vienkāršiem organismiem un ar atsevišķiem dzīvnieku organismiem un audiem. Jau 20. gadsimta sākumā krievu zinātniekam Kuljabko izdevās atdzīvīnāt no ķermeņa nogrieztu zivs galvu un arī no cilvēka liķa izņemt sirdi. 1920. gadā padomju pētnieks Kravkovs vairākus mēnešus uzturēja dzīvu nogrieztu truša ausi. Viņš arī atdzīvīnāja cilvēka liķa pirkstus, laizdams caur to asinsvadiem barojošu šķidrumu.

Šodien zinātnieki spēj atdzīvīnāt jebkuru organu ārpus organisma. Nepieciešams noteikums tam ir, lai visu laiku tiktu atjaunota barojošā vide, kurā atrodas izolētais orgāns. Dzīvniekiem un cilvēkiem tāda barojošā vide ir asinis.

Tas izskaidro asins pārliešanas labvēlīgo iespaidu uz organisma dzīves procesiem. Pārlejot asinis, neskaitāmas reizes izdēvēs glābt grūti ievainotus, pat mirstošus cilvēkus.

«Asins pārliešana ir nevien stimulācija (organisma nostiprināšana), bet arī tā atjaunošana», — saka akademiķis Bogomoļecs. Uzsvērdams saistaudu lielo nozīmi organisma dzīves procesos, viņš ieteic pielietot viņa pagatavoto serumu ACS, kas apturot sklerozi. Vai šis līdzeklis tiešām noderēs cīņā pret vecumu, to rādīs nākotne.

PĒTNIEKS, KAS ATTĀLINA VECUMU

Liela nozīme cīņā par ilggadību, jādama, būs līdzekļiem, kas, iedarbojoties uz nervu sistēmu un sevišķi smadzeņu garozu, paceļ organisma pretestības spējas un tādā veidā aizkavē dažādas priekšlaicīgas vecuma parādības.

Ļoti interesanti šai ziņā ir Pavlova skolnieces profesores Petrovas eksperimenti. Petrova ņēma veselīgus, dzīves priecīgus suņus, kuriem bija stipra nervu sistēma, un nostādīja viņus ilgu laiku grūtos apstākļos: viņu nervu sistēmai uzlika grūtas prasības, pārslogoja smadzeņu garozu ar ļoti stipriem kairinājumiem. Tādā ceļā Petrova panāca, ka suņu nervu sistēma novājinājās: suņi kļuva apātiski, maz kustējās. Un te viņa ievēroja negaidītas parādības: šie suņi sāka priekšlaicīgi novecoties — viņi kļuva vārgi, nespēcīgi, ķepas sāka trīcēt, uz ādas parādījās izsitumi, spalva nopluka, zobi izkrita. Viņi staigāja lēni, ar nolaiestu galvu, veciem suņiem raksturīgā gaitā. Un drīz šie suņi nobeidzās, kaut gan pēc gadu skaita bija vēl jauni. Tādā kārtā Petrova tuvināja viņiem vecumu un nāvi.

Ar citiem suņiem viņa rīkojās gluži otrādi. Tie bija ar vāju nervu sistēmu, kas jau no dzimšanas bija apātiski, vairāk snauda nekā skrēja. Petrova viņus nostādīja labvēlīgos apstākļos: eksperimenti bija īslaicīgi, nenogurdinoši, suņiem deva pietiekami daudz laika atpūtai un neuzbudināja viņu nervu sistēmu. Šie suņi dzīvoja daudz ilgāk par pirmo grupu, nekādas slimības pie viņiem neparādījās, spalva nenopluka, un pat vecumā viņi izskatījās un

Abchazijas APSR Očēmčirskas rajona kolchoznieks Aščangers Bžanija 147 gadu vecumā.

TASS fotokronika.

uzvedās kā jauni. Šiem suņiem Petrova attālināja vecumu, pagarināja viņu mūžu.

Šo mēģinājumu un vēl citu eksperimentu rezultātā Petrova secina, ka psihiskiem faktoriem ir izšķiroša nozīme organisma uzņēmībā pret dažādām slimībām un pret priekšlaicīgu vecumu.

Pavlova skolnieks akademiķis Speranskis, kas izstrādāja mācību par nervu sistēmas izšķirošu nozīmi slimību procesos, par vecuma cēloni arī uzskata nervu sistēmas traucējumus. «Ārstēt vecumu, iedarbojoties uz nervu sistēmu — šī ideja mūs tuvinās vecuma problēmas atrisinājumam», — apgalvo cits Pavlova skolēns prof. Frolovs.

Ka viņiem taisnība, to pierāda padomju zinātnieku izstrādātās miega terapijas panākumi. Ar šo jauno ārstēšanas metodi, kas iedarbojas uz smadzeņu garozu, tagad ar labām sekmes ārstē hipertoniķu — augstu asinsspiedienu, kas ir raksturīga vecuma parādība.

Cik interesanti arī nebūtu šie modernās zinātnes mēģinājumi apkarot priekšlaicīgu vecumu, tomēr jāatzīst, ka cīņa pret vecumu ar bioloģisku līdzekļu palīdzību vēl atrodas savā sākuma stadijā.

DAŽĀDAS IEKĀRTAS — DAŽĀDAS IESPĒJAS CĪNĪTIES PAR ILGU MŪŽU

Tagad zinātnē arvien vairāk izplatās uzskats, ka cīņa par ilggadību ir galvenokārt sociāla problēma.

Lai pagarinātu dzīvi, jācīnās pret slimībām, sliktu ekonomisko stāvokli, kā arī citiem nelabvēlīgiem ārējiem apstākļiem, kas to sašina.

Kārlis Markss min Mančesteres sanitāro ārstu Li, kas konstatējis, ka šai pilsētā caurmēra mūža ilgums pārtikušai ļaužu šķīrai bija 38 gadi, bet strādnieku šķīrai 17 gadi. Līdzīga parādība bija novērojama arī citās Anglijas pilsētās. No tā jāsecina, ka mantīgās šķīras saņem divreiz tik lielu «asignāciju» jeb talonu uz dzīvi» nekā tie, kas dzīvo trūcīgos apstākļos. Tas norāda, cik lielā mērā dzīves ilgums atkarājas no sociāli ekonomiskiem apstākļiem. Jo grūtākos materiālos apstākļos cilvēki dzīvo, jo vairāk tie slimo ar dažādām slimībām un jo īsāks ir viņu mūžs. To rāda arī vēsturiskā statistika. Eiropā 16. gadsimtā cilvēku mūža caurmēra ilgums bija tikai 20 gadu, 18. gadsimtā tas pacēlās līdz 26 gadiem un 19. gadsimtā līdz 34 gadiem.

Šos rezultātus cilvēcei sasniedza galvenokārt ar zinātnes progresu un materiāli kulturalā stāvokļa uzlabošanas ceļā. Bet tie būtu vēl daudz lielāki, ja kapitalistiskās valstīs nepastāvētu kri-

zes, bezdarbs, bēdas, un neplosītos imperialistiski kari, kas vēl šodien prasa neskaitāmas dzīvības un ievērojami pazemina caurmēra mūža garumu.

No tā izriet, ka tikai socialismā ir iespējama sekmīga cīņa par ilggadību. Kapitalistiskās zemēs trūkumu cieš plašas ļaužu masas, kaut gan pārtikas produktu iznīcina cenu paaugstināšanas nolūkos. Nabadzīgi slimnieki tur paliek ārpus ārsta kabineta, un līdzekļu trūkuma dēļ viņiem nav iespējams aizsargāties no daudzām slimībām, kaut gan modernās medicīnas attīstība atļauj to panākt. Tāpēc, kapitalismam pastāvot, nav iespējama nopietna cīņa par veselību un ilggadību.

Pirms Oktobra Revolūcijas Krievijā bija ļoti augsta mirstība: katru gadu mira vairāk nekā 3,5 miljoni cilvēku. Sevišķi liela bija bērnu mirstība — vairāk par vienu ceturtdaļu no visiem dzimušiem nenodzīvoja pat pirmo dzīvības gadu. Šī lielā mirstība izskaidrojama ar darbaļaužu grūtajiem sociāli ekonomiskajiem apstākļiem. Antihigieniski un veselībai kaitīgi bija arī apstākļi fabrikās. Garais darba laiks, tumšas, netīras rūpnīcu telpas, grūtais darbs, zemā izpeļņa — tas viss ārkārtīgi slikti ietekmēja strādnieku veselību, radīja biežus nelaimīgus gadījumus un slimības un tā saīsināja viņu mūžu.

Ar socialisma uzvaru mūsu zemē radikāli pārmainījās visa dzīve, pacēlās iedzīvotāju labklājība. Dzīves pamats — darbs no grūta, neželīga sloga pārvērtās katru pilsoņa goda lietā. Padomju Savienībā rūpniecība un lauksaimniecība rekonstruēti uz modernās tehnikas pamata. Darba ražīgums daudzārt audzis un darbs nav tik grūts un veselībai kaitīgs kā agrāk, jo, būvējot un iekārtojot rūpnīcas, pie mums ievēro higiēnas un darba drošības priekšrakstus.

Tāpat arī socialistiskā lauksaimniecība radikāli atšķiras no agrāko lauku nožēlojamās zemkopības, kur zemnieks savu sīko zemes gabalu apstrādāja primitīvi kārtā un ieguva tikai niecīgu ražu. Kolchozu radīšana atvieglināja grūto zemkopja darbu, padarīja to augsti ražīgu un radīja visus priekšnoteikumus lauku iedzīvotāju labklājībai, veselīgai un kulturalai dzīvei.

Milzīga nozīme cīņai par mūža pagarināšanu ir speciāliem sanitāri higiēniskiem pasākumiem veselības aizsardzībai. Šos pasākumus pie mums veic ļoti plašos apmēros, un tie dod spīdošus rezultātus. Cariskā Krievija bija epidēmiju zeme. Tikai vienā 1913. gadā no lipīgām slimībām nomira vairāk par vienu miljonu cilvēku.

Pēc revolūcijas sākās pastiprināta cīņa pret lipīgām slimībām, un tās rezultātā tādās bīstamas slimības kā bakas, mēris un cholera, kas agrāk prasīja miljoniem upuru, tagad pavisam izskaustas. Mirstība Padomju Savienībā nepilnu 20 gadu laikā samazinājās 2 reizes. Pie mums iedzīvotāju pieaugums ir daudz augstāks nekā kapitalistiskās zemēs.

Saimniecības un kultūras uzplaukums radījis arī lielas iespējas medicīnas attīstībai. Modernā zinātne atzīst, ka maz izredzēti atjaunot jau novecojušos organismu. Cīņai par ilggadību jāskas jau ar pirmiem cilvēka elpas vilcieniem, pat vēl agrāk — jau pirms tā piedzimšanas. Tāpēc padomju valdība neželu līdzekļus mātes un bērna veselības aizsardzībai: tā uztur sievietes un bērnu konsultācijas, mazbērnu novietnes, pabalsta daudz bērnu mātes utt. Neviēnā citā zemē nav tik plašs dažādu ārstniecisku iestāžu tīkls kā pie mums. Kapitalistiskās zemēs plašām ļaužu masām slimību gadījumos bieži jāzīstiek bez kvalificētas medicīniskas palīdzības. Turpretim pie mums nevienam nav liegta iespēja ārstēties slimnīcās, kur ar rūpīgu slimnieku kopšanu un jaunu, iedarbīgu medikamentu lietošanu panāk ātru izveseļošanu. Padomju varas pastāvēšanas laikā daudz miljonu iedzīvotāju atpūšas dažādos kurortos un sanatorijās, kas agrāk bija pieejami tikai bagātniekiem.

Tāda partijas un valdības gādība par visvērtīgāko kapitālu — cilvēku, dod iedzīvotājiem iespēju piepildīt savus centienus pēc ilgas un laimīgas dzīves. Līdz ar socialistiskās sabiedrības pāreju uz komunistisko, cilvēku dzīve kļūv vēl laimīgāka un garāka. Un beidzot, līdz ar pilnīgu komunisma uzvaru, atnāks tāds laiks, kad, Majakovska vārdiem runājot, katrs Padomju Savienības pilsonis «dzīvos simt gadu bez vecuma» un pat vēl ilgāk.

Ceļš uz ilggadību ir cīņa par komunismu, par cilvēka labklājību un laimi!

GĀDĪBAS SAULĒ

«Ej, es tev saku», ļauni iesēcās «Montagailišķu» māju saimniece.

Resnās rokas jau cēlās, lai izgrūstu trīcošo meitu pagalmā, bet bīstami tuvu iespīdās lodes.

Kļuva ļoti kluss. Likās, ka ir sadzirdama pat slietu ložņāšana pazemes ejās. Pagrabs šķita tukšs, lai gan tas jau no agra rīta bija kļuvis par patveršanās vietu «Montagailišķu» māju saimnieka ģimenei un paprāvajai kalpu saimei.

Pagrabā patvērušies cilvēki sašprindzinātā uzmanībā gaidīja, vai meiča izpildīs saimnieces pavēli.

Bija 1915. gada augusts. Bauskas apriņķa Panemunes pagasta «Montagailišķu» mājas atradās tieši vācu apšaudes joslā.

Tanī mirklī Šarlote Gerule bija nāvei tuvāk par katru citu pagrabā patvērušos. Saimniece pavēlēja meitenei iet apšaudes ugunīs, lai iedzītu kūti no mājokļa izlauzušos barokļus, kuri, satraukumā kviekdami, jonoja pa kartupeļu lauku.

Arā palika kluss. Vairs nešāva. Bija dzirdama tikai cūku ķnada kartupeļu laukā.

Veiklā, viņas izplūdušajam stāvam neatbilstošā lēcienā, «Montagailišķu» māju saimniece uzklupa Šarlotei: «Tu iesi», viņa elsa, «tūlīt iesi, jeb vācies prom pavisam! Pavisam, saprati?!»

Meitene izmisusi palūkojās apkārt: vai kāds nepalīdzēs? Nē, nevienam nebija drosmes palīdzēt Šarlotei Gerulei!

Saimniece uztraukti pa durvju spraugu vēroja meitenes skrējieni. Šarlote Gerule nenokļuva līdz kartupeļu laukam. Kaut kas ass, žilbinoši spilgts viņai ietriecās acīs. Viņa sajuta drausmīgas sāpes galvā. Tad viss satumsa, un viņa vairs nejuta nekā...

No «Montagailišķu» māju saimnieces sejas pazuda apmierinātā izteiksme. «Kāda neveikle!» — viņa izgrūda caur zobiem, redzot, ka kalpone pēkšņi saļimst.

Kad «Montagailišķu» māju jaunāko kalponi, 16 gadus veco Šarloti Geruli, pārnesa mājās, tā bija zaudējusi redzi.

*

Līdz ar visu Rīgas darbaļaužu saimi savas dienas darba gaitas sāk neredzīgā darba pirmrindniece — vecākā audēja Šarlote Purviņa.

Uz neredzīgo biedrības darbnīcu aušanas-adišanas cechu viņa aiziet roku rokā ar savu dzīves biedru — neredzīgo amatnieku Pēteri Purviņu, kurš darba pienākumu izpildē neatpaliek no sievas.

Neskatoties uz to, ka redzi Purviņa ir zaudējusi jau pirms 35 gadiem, viņas austajiem galvas laktiņiem ir skaists raksts un gaumīgs krāsu sakojums.

Vecākās audējas Purviņas attēls redzams uz neredzīgo biedrības darbnīcu goda plāksnes starp labākajiem laudim — suku cecha materiālu sagatavotāju, Tēvijas kara invalidu Nikolaju Gabajuku, amatniekiem Alfredu Preitu, Annu Veišu un Jēkabu Āriņu.

Rīdzinieki labprāt iegādājās neredzīgo darinātās lietas, jo pītās mēbeles, kā arī citi dažāda veida pīnūmi ir glīti un izturīgi. Suku un otu izvēle tik plaša, ka var apmierināt katru pieprasījumu.

Neredzīgie invalidi atrodas pilnā

valsts apgādā: tas nozīmē, ka viņus apgādā ar dzīvokli, kurināmo, drēbēm un pārtiku. Strādājot piemērotā darbā, viņi saņem algu tādos pašos apmēros kā redzīgie.

Visi neredzīgie bērni apmeklē skolu. Tā kā neredzīgo vidusskolai ir tāda pati programma kā parastajās vidusskolās, neredzīgajiem jauniešiem ir brīvs ceļš uz augstskolu.

Pašlaik neredzīgo skolu apmeklē 75 bērni. Skolas gaitas sākot, neredzīgie skolēni mācās lasīt ar tautsutes palīdzību, kā arī iemācās rakstīt pēc Breiļa metodes neredzīgo rakstā. Bērniem jāiemācās arī otrs raksts, tā saucamais Hebolta raksts, kas dod iespēju rakstīt redzīg'ēm saprotamā rakstā.

Pie neredzīgo skolas darbojas pionieri un komjauniešu organi-

Sestās klases skolnieki Jānis Dimants un Antoņina Judineviča raksta diktātu pēc Breiļa metodes. Diktē skolotājs b. Pekarevičs.

zācijas. Tās vada komjaunatnes pirmorganizācijas sekretars, vecākais pionieri vadītājs biedrs Dracmanis.

Lai atvieglotu ģeografijas mācīšanos, neredzīgie komjaunieši, skolotājas Bergas vadībā, ir izgatavojuši reljefu ģeografijas karti.

Rosīga sabiedriskā dzīve rit arī pieaugušo neredzīgo kolektīvā Sociālās nodrošināšanas ministrijas neredzīgo invalidu internatā.

Neredzīgie invalidi dzīvi interesējas par notikumiem mūsu valstī un starptautiskajā laukā. Tādēļ vismaz divas reizes mēnesī neredzīgo internata klubā tiek rīkotas lekcijas. Tādās reizēs klubs pat nespēj uzņemt visus klausītājus.

Svētku un atpūtas dienās klubā notiek pašdarbības koncerti. Šajos sarīkojumos piedalās gan dramatiskā pulciņa dalībnieki, gan neredzīgo pūtēju orķestris, gan arī individuālie izpildītāji ar dziesmām, klavieru priekšnesumiem un deklamācijām.

Neredzīgo internata bibliotēkā lasītājs var izvēlēties krievu un latviešu klasiķu darbus abās valodās, kā arī politisko literatūru. Neredzīgo rakstā ir pārrakstīti mūsu valsts dibinātāju Leņina un Staļina darbi. Politisko mācību pulciņu dalībnieku rīcībā ir Par-

tijas vēstures īsais kurss. Daudz lasītāju pieprasa Nikolaja Ostrovska grāmatu «Kā rūdījās tērauds», kā arī Andreja Upiša romanu «Zaļā zeme». Neredzīgo rakstā sarakstītās grāmatas ir ievērojami dārgākas par parastajām grāmatām.

*

No kluba plūst cilvēku straume. Pēc sarīkojuma mājās atgriežas neredzīgie darbaļaudis.

Šajā draudzīgajā pulkā iet arī aušanas-adišanas cecha vecākā audēja Purviņa.

Īsu brīdi vēl jūtama kustība neredzīgo internata dzīvokļos, tad norimst pēdējie trokšņi.

Klusums ir arī Purviņu dzīvokli. Šad tad to traucē nemierīgā miegā aizmīgusē audējas meita Lilija. Tā grozās un brīžam miegā sarunājas.

— Laikam vēl turpina svētku sarīkojumu, — pasmaida māte un aptausta, vai meiča nav nometusi segas.

— Tagad es to varu darīt, — domā māte, segdama meitu, — bet bija laiks, kad tas man bija liegts.

Un te pēkšņi Šarlote Purviņa saprot, kāpēc tā šodien nekādi nevar aizmigt, kāpēc domas nemitīgi seko viena otrai. Viņa saprot, ka tās ir atmiņas un pārdomas, ko izraisījis svētku sarīkojums neredzīgo klubā.

Bet neredzīgā audēja nezina, kas viņu satrauca vairāk, — labi pārdomātais referāts, neredzīgās mākslinieces Ajevskas dziedājums, vai Edgara Rungas klavieru spēle.

Edgars Runga! Cik tālu šis neredzīgais jauneklis ir ticis mācībās! Būt neredzīgam un saņemt sudraba medaļu par teicami pabeigto vidusskolu! Un tagad viņš turpina mācīties tālāk — grib kļūt skolotājs.

Valentīna Kravale — klusā, nopietnā suku vilcēja, labā darba darītāja, tagad vairs nestrādā suku cechā. Tagad viņa ir kļuvusi par studentu. Par pirmo Latvijas neredzīgo studentu.

Sienas pulkstenis kaut kur nošķind trīs reizes. Šī skaņa iztraucē Šarloti Purviņu no pārdomām.

Bet pēc brīža viņa jau risina tālāk savu domu pavedienu.

— Kā tas toreiz īsti bija? Jā,

Lilijai palika tikko gadiņš un mums vajadzēja no viņas šķirties.

Kaut kas ir iztraucējis audējas meitu, divdesmitgadīgo Liliju, pamodusies tā redz, ka māte stāv pie viņas gultas.

— Ir labi, ka tu pamodies — māte saka meitai. — Gribās tev pastāstīt par visu to, ko parasti nevēlos atcerēties. Šodien tev viss jādzird. Jādzird tādēļ, lai tu, strādādama pie neredzīgajiem kulduras un masu darbā, bet pati būdama redzīga, zinātu, kā mēs dzīvojam agrāk. Tu nevari iedomāties, cik grūti man gāja pēc tam, kad «Montagailišķos», glābdama saimnieka cūkas, pazaudēju acu gaismu. Kā gan var kļāties nabaga skuķim un vēl aklam? Nomocijos pelnīdamās pa laukiem gan kā ravētāja, vērpēja un audēja. Un tomēr man vienmēr lika just, ka es esmu liekēdis.

Un tad es nokļuvu neredzīgo iestādē. «Neredzīgo institūts» — tā agrāk to dēvēja. Kāpēc institūts, kāpēc ne cietums, vai izolators?! Nezinu. Vai tu domā, Lilij, ka mūsu internats agrāk izskatījās tāds kā tagad? Nē, meit. Viriešu un sieviešu mājas vienu no otras atdalīja augsti žogi. Cilvēkus, tikai tādēļ, ka tie bija neredzīgi, norobežoja vienu no otra kā ar kādu sērgu saslimušus.

Bet mēs taču bijām tādi paši cilvēki kā redzīgie. Arī mēs gribējām dzīvot cilvēcīgu dzīvi. Arī neredzīgie jaunieši gribēja brīvā laikā pabūt kopā — padziedāt, paspēlēt. Tas viss bija liegts. No mums prasīja tikai darbu, pie tam labu darbu.

Liels grūtības man ar tēvu bija jāpārvar, pirms mums ļāva apprecēties. Un tad 1930. gadā man uz ilgiem gadiem bija no tevis jāšķiras, jo kungu valdība bija nospriedusi, ka neredzīgajām nav mātes jūtas. Tādēļ bērnus mums atņēma, kad tie sasniedza gada vecumu.

Tā, meit, smagai dzīves tumsai mēs esam cauri soļojoši. Iegaumē, ka tikai padomju vara pišķos satricē «Montagailišķu» šķiru, kas savu lopu dēļ sūtīja cilvēkus nāvē un postā. Domādama par saviem vecākiem, atceries, ka tikai darbaļaužu vara savas gādības saulē nēmusi arī tos, kam laupīta acu gaissma.

INESE TUROVSKA

Neredzīgie strādā pīnūmu darbnīcā.

L. Rasas foto.

ABSOLUTIE ČEMPIONI

Sverdlovskas «Dinamo» stadiona skrejceliņos notika PSRS meistarsacīkstes ātrslidošanā vīriešiem un sievietēm. Čempiona nosaukumus izcīnīja nevien atsevišķajās distancēs un četru distanču kopvērtējumā, bet arī komandām.

Sieviešu sacensībās visus interesēja jautājums: vai trīskārtīgā pasaules čempione, pieckārtīgā PSRS čempione un vairākkārtīgā Maskavas čempione — Nopelniem bagātā sporta meistare Marija Isakova vēl sesto reizi kļūs valsts čempiona godā.

Jau 500 m slidojums rādīja, ka Marija Isakova ir labā formā. Ar laiku 49,2 sek. viņa kļūst PSRS čempione šajā distancē.

ANATOLIJS PAVLOVS.

3000 m slidojumu Isakova veic 5 min. 30,3 sek., kas viņu ierindo otrā vietā, jo sporta meistares Rimas Žukovas laiks par 0,8 sek. labāks.

Pēc pirmās dienas sacensībām pirmā vietā ar 104,250 punktiem gan atrodas Isakova, bet tikai par 0,666 punktiem no viņas atpaliek Žukova.

Tagad atlika vēl 1000 un 5000 m slidojumi. Visiem zināms, ka pirmajā distancē spēcīgākā ir Isakova, toties otrā — Žukova. Kas uzvarēs kopvērtējumā?

1000 m Žukova veic 1 min. 41,0 sek. Šo rezultātu ilgi neviena ātrslidotāja nevar pārspēt. Čempiones nosaukums šajā distancē izšķīrās Isakovas un Kondakovas sacensībā. Skaistajā cīņā ar 1 min. 39,4 sek. uzvaru gūst Isakova.

Pirms pēdējās distancēs Isakovai 153,950 punkti, bet Žukovai — 155,416. Lai kļūtu par absolūtu čempioni, Žukovai vajaga pārspēt Isakovu par 15 sekundēm. Vai tas viņai izdosies?

Atbilde uz šo jautājumu tika saņemta jau pirmajā aplī, kad vienā pāri ar Isakovu startēja Žukova krita un līdz ar to zaudēja visas izredzes uz pirmo vietu. 5000 m Isakova noslidoja 9 min. 35,2 sek., kas viņu ierindoja trešā vietā. Čempiones godā šajā distancē ar laiku 9:28,0 tika O. Akifjeva, bet otrā vietā ierindojās Z. Krotova.

Četru distanču kopvērtējumā PSRS absolūtās čempiones nosaukumu ar 211,470 punktiem sesto reizi izcīnīja Marija Isakova.

*

Ātrslidošana ir vienīgais sporta veids, kurā rezultātus, resp. punktus, aprēķina ar precizitāti līdz vienai tūkstošdaļai. Zinot nopietnāko konkurentu sniegtus, tāpēc it kā vieglāk iepriekš paredzēt uzvarētājus vienā vai otrā disciplīnā, vai pat visu četru disciplīnu kopvērtējumā. PSRS meistarsacīkstēs ātrslidošanā vīriešiem par nopietnākiem kandidātiem absolūtā čempiona nosaukumam uzskatīja Nopelniem bagāto sporta meistarū V. Prošinu un 1950. gada absolūto čempionu J. Golovčenko. Pacēlās gan arī atsevišķas balsis par jauno, talantīgo A. Pavlovu, tomēr ne visai skaļas, jo čempiona nosaukuma iegūšanai Pavlovam vajadzētu labot visus personīgos rekordus. Bijušajam Ļeņingradas 15. arodskolas, tagad Ļeņingradas Leshafta vārdā nosauktā fiziskās kultūras institūta, audzēknim Anatolijam Pavlovam taču tikai 19 gadu. Vēl

MARIJA ISAKOVA.

pagājušajā sezonā viņš startēja jaunatnes grupā. Grūti iedomāties, ka Pavlovs pārspēs veselū virkni rūditos Nopelniem bagātos sporta meistarū. Komjaunistim Pavlovam taču vēl nav piešķirts sporta meistarā nosaukums.

Tik daudz par pareģojumiem.

Bet ko rādīja sacensības?

Pirmo personīgo rekordu Pavlovs pārspēja 500 m slidojumā. Šo distanci viņš veica 44,1 sek., ierindodamies trešā vietā. Nākošajā — 5000 m distancē viņš nevien pārspēja savu personīgo rekordu, bet, uzrādot laiku 8 min. 26,2 sek., izcīna valsts čempiona nosaukumu šajā distancē, divu distanču kopvērtējumā izvirzoties pirmajā vietā.

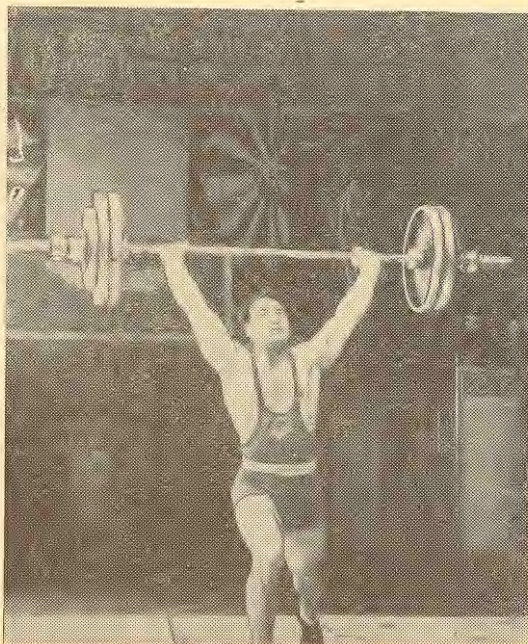
1500 m distancē Pavlovs slidoja vienā pāri ar Golovčenko. Saspringtā cīņā čempiona nosaukumu ieguva Golovčenko, Pavlovs šini sacensībā nevien pārspēja savu trešo personīgo rekordu, bet arī ierindojās otrā vietā.

10 000 m distancē Pavlovs veica 17 min. 47,4 sek. (Golovčenko — 17:46,8), pārspējot savu ceturto personīgo rekordu un izcīnot PSRS absolūtā čempiona nosaukumu.

Četru distanču kopvērtējumā Anatolijs Pavlovs izcīnīja 194,956 punktus. Piezīmēsim, ka norveģis Andersens Davosas (Šveice) ideālos ledus apstākļos šogad izcīnīja pasaules čempiona nosaukumu ar 200,147 punktiem, kas atpaliek no Pavlova snieguma par 5,191 punktu. J. BRIEDIŅŠ

PASAULES

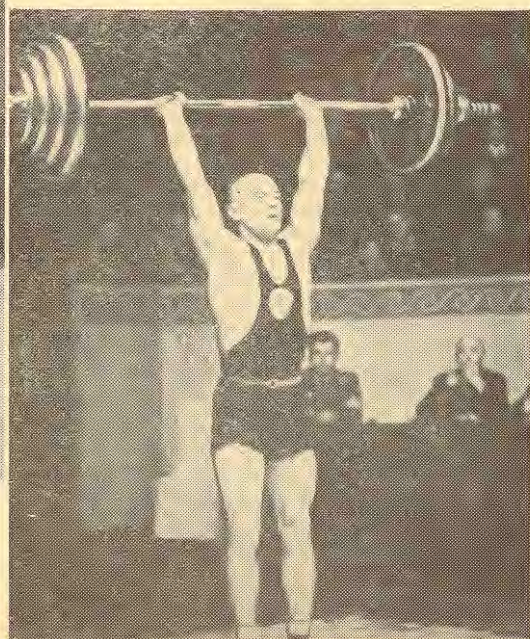
Mūsu valsts labāko smagatletu sacensībās PSRS sporta meistarū vidsvārs A. Vorobjovs no Sverdlovskas (attēlā uz leju) uzstādīja jaunu PSRS un pasaules rekordu abrocīgā raušanā — 133 kg. Nopelniem bagātais sporta meistarū, pasaules rekordists maskavietis G. Novaks (vidējā attēlā) uzstādīja jaunu PSRS rekordu abrocīgā raušanā —

REKORDISTI

130 kg. Bez tam viņš uzstādīja vēl divus PSRS rekordus: abrocīgā spiešanā — 140 kg un klasiskajā trīscīnā — 422,5 kg. Sverdlovskas pārstāvis N. Saksonovs (attēlā uz leju) pārspēja eģiptietim Fajadam piederošo pasaules rekordu abrocīgā raušanā pusvieglā svarā, sasniežot 105,5 kg.

TASS fotokronika

VIENS NO PIRMAJĪEM

... Līdz spēles beigām atlika vēl tikai 5 minūtes, bet rezultāts joprojām bija 0:0. Kad jau šķita, ka tas vairs nemainīsies, atskanēja tiesneša signāls: par kāda spēles noteikumu panta neievērošanu, «Daugavas» labā tika piešķirts soda sitiens. Sekoja spēcīgs un precīzs raidījums no 25 metru attāluma, un bumba neatvairāmi ielidoja vārtu augšējā stūrī. Uzvaru ar 1:0 izcīnīja «Daugava». Soda sitienu meistarīgi izpildīja Alfons Jēgers. Tas notika 1949. gadā «Daugavas» stadionā PSRS I grupas futbola meistarības cīņā starp «Daugavu» un Ķījevas «Dinamo».

... Kad rezultāts bija 3:1 Sverdlovskas «Dinamo» par labu, «Daugavas» uzbrucēju otrā maiņā uz dažām minūtēm ietilpināja pirmās maiņas spēlētāju Alfonu Jēgeru. Jēgers iemeta 2 ripas, atgūstot zaudēto. Cīņas gala iznākums — 4:4. Tas bija šogada valsts meistarības izcīņā hokejā, kad Sverdlovskā tikās turienes «Dinamo» un Rīgas «Daugava».

Minētie gadījumi nav vienīgie, kad Alfons Jēgers ar savu meistarību un cīņas gribu izšķiroši ietekmēja spēles iznākumu.

Pastāstīsim, kā viņš šo prasmi apguva.

Strādnieka dēls Alfons Jēgers futbolam pievērsās jau buržuaziskās Latvijas laikā. Viņam pat pareģoja spožu nākotni sportā. Bet uz šī pareģojuma papildīšanas Alfonam bija ilgi jāgaida, jo, lai kādas arī būtu sportista dotības, bez sistematiskām mācībām un treniņa izglītotu treneru vadībā izcilus panākumus iegūt nav iespējams. Par treniņu apstākļiem buržuaziskajā Latvijā Alfons Jēgers stāsta, ka visā Latvijā nebija neviena futbola trenera, kam būtu kaut kāda fizikulturā izglītība, jau nerunājot par vidējo vai augstāko

izglītību. Katram trenerim bija savi «noslēpumi». No ārzemēm angāžētie treneri futbolistiem potēja «mežģīnu» futbolu jeb tā saucamo «Vīnes skolu».

Ar ko modernā padomju futbola skola atšķiras no «mežģīnu» futbola? «Mežģīnu» futbols balstījās

ALFONS JĒGERS.

uz atsevišķu spēlētāju individuālo, acij tīkamu, tehnisko sniegumu, ar lieku bumbas vadīšanu un neracionalām, īsām piespēlēm. Pie šī spēles veida sitieni uz vārtiem bija ļoti reti un no neliela attāluma. «Mežģīnu» futbola lozungs bija: «Jāskrien bumbai un nevis cilvēkam.» Tas noveda pie tā, ka spēlētāju fiziskā gatavība bija atstāta novārtā.

Padomju futbola skola katra spēlētāja individuālo sniegumu vērtē tikai pēc tā, kāds labums no šīs individualās spēles ir visai komandai. Kolektīvisma gars, kas valda visās padomju komandās, noliedz lieku bumbas vadīšanu. Padomju futbola metodiskā tehniskā gatavība nepieciešama, lai pildītu taktiskos nodomus, pie kam, jo augstāka būs šī tehniskā gatavība, jo sarežģītākus taktiskos uzdevumus spēlētājiem spraudīs treneris. Padomju treneri neatzīst konsekventi īsās piespēles. Piespēlēm jābūt — atkarībā no situācijas — vai nu īsām, vai garām. Ja tā saucamā «Vīnes skola» cenšas bumbu nevis iesist, bet kaut kā «iekombinēt» vārtos, tad modernā padomju futbola spēles taktika prasa māku sist uz vārtiem no 20—25 m attāluma, jo pie izkopta sitiena no šī attāluma var iegūt vārtus arī pie labākajiem vārtsargiem. Beidzot, modernā padomju futbola taktika kategoriski noraida, ka «jāskrien bumbai un nevis cilvēkam». Tieši otrādi, bieži mainoties vietām, uz-

brucējiem visu laiku jāatrodas kustībā, meklējot izdevīgāku pozīciju, kur varētu saņemt bumbu, lai turpinātu iesāktu kombināciju, vai arī to nobeigtu ar precīzu sitienu uz vārtiem. Labākās padomju futbola komandas šo vietu maiņu, kā arī kombinācijas veic lielā ātrumā, kas, samulsinot pretinieka aizsardzību, drīz ved pie panākumiem.

Tikai nodibinoties Padomju Latvijai, kad Alfons iestājās sporta biedrībā «Dinamo», sāka piepildīties pareģojumi par viņa spožu nākotni sportā. Metodiski pareizi nostādīts treniņa darbs ātri vien deva Alfonam iespēju progresēt un atstāt visas savas spējas. Spēlējot uzbrucēja posteni, Alfons Jēgers kļuva par vienu no sekmīgākajiem futbolistiem. Jau 1940. gada novembrī Alfons pirmās Padomju Latvijas sporta delegācijas sastāvā piedalījās braucienā uz Maskavu, Ķījevu, Baku, Tbilisi, Gori un Batumi. Vairākās draudzīgās futbola sacensībās ar Maskavas, Ķījevas, Tbilisi un Batumi «Dinamo», kā arī Tbilisi «Spartaku», Alfons Jēgers redzēja vecāko padomju republiku futbolistu pārākumu, sevišķi fiziskā gatavībā, taktikā, mērķtiecībā un cīņas gribā. Milzīgu iespaidu uz Alfonu atstāja tādu izcilus spēlētāju sniegums, kā Paicadze, Džedželava, Jakušins, Ščegodskis un citi, kuru izkoptā tehnika, lieliskā taktikas izpratne, savienota ar precīziem sitieniem uz vārtiem, kļuva par Jēgera ideālu. No viņiem tiešām bija ko mācīties. Un Alfons nolēma to darīt.

Visus Alfona nodomus izjauca vācu fašistu nodevīgais iebrukums mūsu Dzimtenē.

Kad hitlerieši iebrucēja uz lauku okupēja Padomju Latviju, Jēgers ilgu laiku bija bez darba. Beidzot Alfonam izdevās dabūt darbu Rīgas preču stacijā par melnstrādnieku.

Par sabotažu hitlerieši 1942. gada septembrī Jēgeru apcietina un notiesā uz 4 gadiem. Kad Padomju Armija tuvojās Rīgai, fašisti cietumu, kurā atradās Alfons Jēgers, evakuēja uz Vāciju. Tur viņš nokļuš Stuthofas koncentrācijas nometnē, kurā Alfons Jēgers no cil-

vēka pārvēršas par Nr. 86275. Tikai pēc Padomju Armijas uzvaras Jēgers atgriezās Rīgā un, pēc ilgstošas atpūtas atguvis veselību, varēja atkal nodoties iemīļotajam sportam. Nopelniem bagātā sporta meistara J. Jeļisejeva vadībā viņš ātri pārņēma visu labāko, ko devusi padomju futbola skola. Kā viens no pirmajiem Padomju Latvijā Alfons iemācās izdarīt sarežģītas kombinācijas lielā ātrumā, saprot, ka futbolā nenogurstoši «jāstrādā» visas 90 minūtes, sekmīgi sāk pielietot «vietu maiņu» un sist uz vārtiem no 20—25 metru attāluma...

Ziemā Jēgers sāka nodarboties ar hokeju. Gūtās sekmes drīz vien šo «papildus treniņu» pārvērs par tik pat mīļu sporta veidu kā futbolu. Jau 1946. gadā Jēgeru iedala republikas izlases komandā. Sākot ar nākošo gadu, viņš ir pastāvīgs dalībnieks meistarkomandā, kas pārstāv mūsu republiku valsts I grupas meistarības izcīņā.

Tāpat kā futbolā, Jēgers arī hokejā kā viens no pirmajiem pārņēma labāko padomju sportistu iemaņas.

Alfons Jēgers pieder pie tiem sportistiem, kas ir nenogurstoši treniņā un neatlaidīgi cīņā līdz pēdējai minūtei. Kritiski novērtējot savus līdzspēlētājus, viņš vienmēr paškritiski pieiet savam sniegunam. Ar neizsīkstošo enerģiju un uzvaras gribu Jēgers vienmēr aizrauj visu komandu.

Pagājušajā gadā «Daugavas» meistarkomanda vienprātīgi ievēlēja Alfonu Jēgeru par savu kapteini. Šo amatu Alfons pilda godam.

Par izcilus nopelniem sportā Padomju Valdība Alfonu Jēgeru apbalvoja ar medaļu, bet Vissavienības Fiziskās kultūras un sporta komiteja viņam piešķīrusi goda pilno PSRS sporta meistara nosaukumu. Rīgas darbaļaudis viņu ievēlēja par deputātu Rīgas pilsētas darbaļaudu deputātu Padomē.

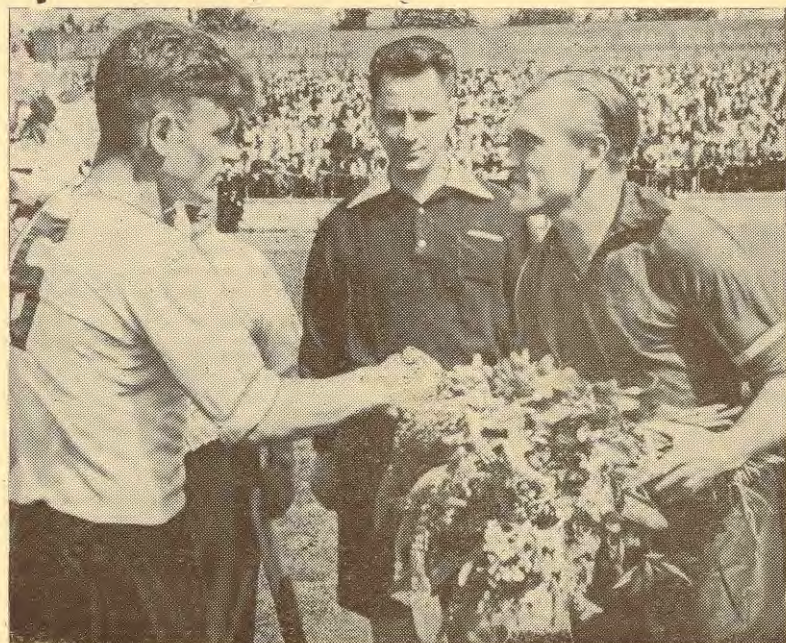
Tāds ir izcilā padomju sportista — futbolista un hokejista — Alfona Jēgera ceļš uz augstu sporta meistarību.

J. LEIZĀNS

Attēlā pa kreisi — Alfons Jēgers hokeja laukumā. D. Gedzjuna foto.

Attēlā pa labi — «Daugavas» futbola komandas kapteinis pirms spēles sākuma sasveicinās ar Leningradas «Torpedo» kapteini. B. Tiknusa foto.

Mačs par pasaules šaha čempiona nosaukumu

Sā gada 15. martā Maskavā sākās mačs starp pasaules šaha čempionu, lielmeistaru M. Botvinniku un lielmeistaru D. Bronšteinu par pasaules šaha čempiona nosaukumu.

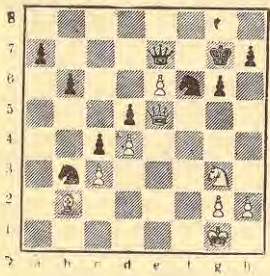
Sakarā ar starptautiskās šaha federācijas apstiprinātu nolikumu, mača izcīnīs ne vairāk kā 24 partijas. Par mača uzvarētāju atzīs to dalībnieku, kas izcīnīs 12½ vai 13 punktus. Ja kāds no dalībniekiem sasniegs šo punktu skaitu ātrāk, tad mača izcīni pārtrauks un atlikušās partijas vairs neizcīnīs. Ja mačs beigsies neizšķirti, pasaules šaha čempiona nosaukumu paturēs M. Botvinniks.

Abu padomju lielmeistaru cīņa ir viens no izcilākajiem notikumiem pasaules šaha vēsturē. Abi šahisti patreiz ir sava talanta uzplaukumā. M. Botvinnika aktīva ir daudzkārtējās uzvaras PSRS šaha čempionatos un starptautiskos turnīros. Pēckara gados sevišķi izcilus panākumus M. Botvinniks atzīmēja 1946. gadā Groningenas starptautiskajā turnīrā, 1947. gadā M. I. Cigorina piemiņas turnīrā un 1948. gadā mača turnīrā par pasaules šaha čempiona nosaukumu. Visos šajos lielajos sarīkojumos M. Botvinniks izcīnīja pirmo vietu un arī pasaules šaha čempiona nosaukumu.

D. Bronšteins pēckara gados divas reizes uzvarējis PSRS šaha čempionatos, Stokholmas un Budapeštas starptautiskos šaha turnīros un izcīnījis uzvaru mačā ar Boleslavski.

Sniedzam dažus M. Botvinnika un D. Bronšteina spēles paraugus:

Kapablanka

Botvinniks

Šajā stāvoklī Botvinniks 1938. gadā Amsterdams starptautiskajā turnīrā pārsteidza savu pretinieku ar negaidītu un spēcīgu gājieni.

1. Lb2-a3!! De7:a3

Ja 1. .... De8, tad sekotu 2. De7+Kg8 3. Le7 Zg4 4. Dd7 Db8 5. Ld6 ar neatvairāmu matu.

2. Zg3-h5+! ....

Otrs figuru upuris, kas pamatots ar saistību un melnās dāmas prombūtni.

2. .... g6:h5

Vāji ir arī 2. .... Kh6 3. Z:f6 De1+ 4. Kf2 Dd2+ 5. Kg3 D:c3+ 6. Kh4 D:d4+ 7. Zg4+ un baltie uzvar.

3. De5-g5+ Kg7-f8 4. Dg5:f6+ ....

Uzbrukums turpinājās ar lielu spēku.

4. .... Kf8-g8 5. e6-e7! Da3-c1+

Vienīgās melno cerības ir pietiekt mūžīgo šahu.

6. Kg1-f2 De1-c2+ 7. Kf2-g3 Dc2-d3+ 8. Kg3-h4 Dd3-e4+ 9. Kh4-h5 De4-e2+ 10. Kh5-h4 De2-e4+ 11. g2-g4! ....

Lielmeistars D. Bronšteins.

Nederēja 11. Kh3, jo sekotu 11. .... h5! un melnie panāk neizšķirtu.

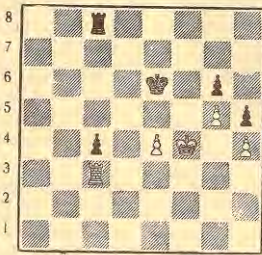
11. .... De4-e1+

12. Kh4-h5! un melnie padēvēs

Ši skaistā Botvinnika uzvara par bijušo pasaules šaha čempionu apstāigājusi visas pasaules šaha presi.

Kā lielisku beigu spēļu lietpratēju Botvinniks parādīja sevi šajā stāvoklī, kas radās Groningenas starptautiskā turnīrā.

Eive

Botvinniks

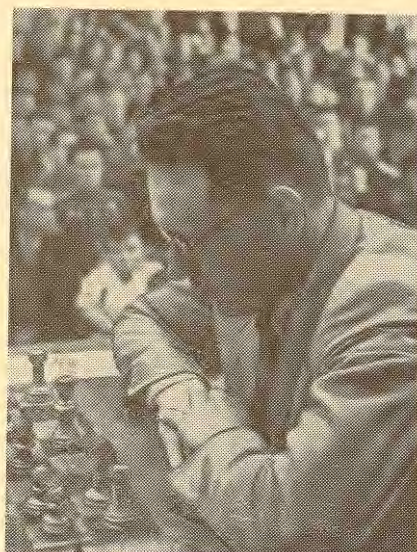
1. Kf4-e3 Ke6-e5 2. Tc3-c2!! ....

Vienīgais gājieni!

2. .... c4-c3 3. Ke3-d3 Tc8-d8+ 4. Kd3-e3! ....

Pēc 4. K:c3 melniem paliek vēl uzvaras izredzes, jo karalis ir nogriezts.

4. .... Td8-d4 5. Tc2:c3 Td4:e4+ 6. Ke3-f3 Te4:h4 7. Tc3-c6! ....

Lielmeistars M. Botvinniks.

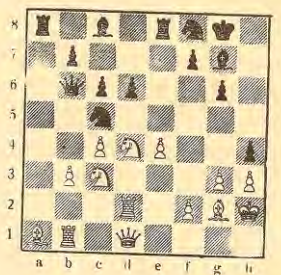
Melnie nevar bandinieku g6 nosargāt, jo pēc 7. .... Kf5, sekotu 8. Tc5+ Ke6 9. Tc6+ un baltie vai nu piesaka mūžīgo šahu, vai uzbrūk bandiniekam g6.

7. .... Th4-f4+ 8. Kf3-e3 Tf4-e4+ 9. Ke3-f3 Ke5-f5 10. Tc6-f6+ Kf5:g5 11. Tf6:g6+ un neizšķirts.

Holandiešiem, kas bija sagatavojušies Eives uzvaru sveikt ar aplausiem, vēl ilgi bija jāpārdomā, kā Botvinniks ar spēcīgiem gājieniem panāca neizšķirtu.

Bronšteina spēli raksturo sekojošās divas līdzīgas kombinācijas Maskavas - Pragas mačā.

Eronšteins

Pachmans

Šajā stāvoklī sekoja negaidīti

1. .... Ta8:a1! 2. Tb1:a1 Lg7:d4 3. Td2:d4 Zc5:b3 4. Td4:d6 Db6:f2!

Kombinācijas nagla! Nederīkstēja 4. .... Z:a1, jo sekot 5. Zc5 D:f2 6. Zf6+ un sekojošu Z:e8

5. Ta1-a2 ....

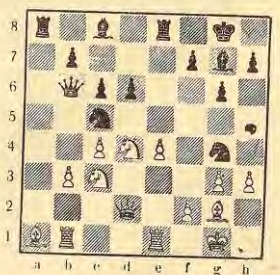
Ja 5. D:b3, tad hg+ 6 Kh1 L:h3 7. Tg1 L:g2+ 8. Tg2+ Df1+ 9. Tg1 Dh3 mats.

5. .... Df2:g3+ 6. Kh2-h1 Zg3:c3 7. Ta2-a3 Lc8:h3 8. Ta3:b3 Lh3:g2+ 9. Kh1:g2 Dc3:c4 10. Td6-d4 Dc4-e6 11. Tb3:b7 Te8-a8 12. Dd1-e2 h4-h3+

un baltie padēvēs.

Neraugoties, ka turnīra dalībniekiem šī kombinācija bija zināma, Bronšteins vēlreiz to atkārtoja pret Zitu, atrazdamas jaunas iespējas.

Eronšteins

Zita

1. .... Ta8:a1 2. Tb1:a1 Zg3:f2 3. Te1-e3 Zf2:h3+ 4. Kg1-h2 Zh3-f2! 5. Te3-f3 Zc5:e4 6. Dd2-f4 Zf2-g4+ 7. Kh2-h1 f7-f5 8. Zc3:e4 Te8:e4 9. Df4:d6 Te4:d4

un baltie drīz padēvēs.

Z. Solmanis

LIELĀS ŠAHA CĪŅAS

Pirms simts gadiem — 1851. gadā pirmo reizi sarīkoja šaha turnīru. Līdz tam šahisti sacentās savā starpā tikai mačos. Pirmais šaha turnīrs bija stimulis citu turnīru sarīkošanai. Tā radās vesela rinda turnīru uzvarētāju un pacēlās jautājums, kurš no šahistiem ir spēcīgākais pasaulē.

Šajā sakarībā 1886. gadā izcīnīja pirmo maču par pasaules šaha čempiona nosaukumu starp romantiskās skolas pārstāvi Cukertortu un «jaunās» skolas nodibinātāju Steinicu. Uzvaru ar rezultātu +10-5=5 izcīnīja Steinicis un līdz ar to kļuva pirmais pasaules šaha čempions. Steinicis uzvara ietekmēja arī šaha teoretiskos pamatus.

Steinica dogmas apšaubīja un izvirzīja jaunas radošas idejas ievērojama krievu šaha meistars M. Cigorins (1850.—1908.).

1889. gadā Havana Cigorins pirmo reizi cīnījās par pasaules šaha čempiona nosaukumu, bet neveiksmīgi. Rezultāts bija — 6+10=1, tomēr radošā ziņā Cigorins pacēla problēmas, kuras vēlāk pārbaudīja telegrafa mačā. Šo maču starp Cigorinu un Steinicu izcīnīja 1891. gadā un tas beidzās ar Cigorina uzvaru.

Ši uzvara radīja nepieciešamību izcīnīt otru maču. Cigorins ilgstoši atradās vadībā un tikai beigu daļā Steinicam izdevās gūt uzvaru ar nelielu rezultātu +10-8=5.

M. Cigorina izvirzītās idejas kļuva par krievu šaha skolas pamatu.

1894. gadā Steinicis mačā uzvarēja Laskers ar rezultātu +10-5=4. Laskers šahā ienesa psiholoģisko momentu, t. i., ka pretiniekam jāuzspiež tāds spēles stils, kāds viņam nepatīk.

Laskers pasaules šaha čempiona nosaukumu zaudēja tikai 1921. gadā mačā pret Kapablanku ar rezultātu +4=10.

Kapablankas uzvara bija arī šablona un sausas tehnikas uzvaru, un rietumos sāka runāt jau par šaha nāvi. Pats Kapablanka nāca ar priekšlikumu pārveidot šahu, jo pie patreizējās tehnikas spēle novedot pie neizšķirta rezultāta.

Visus šos prātojumus pārtrauca krievu šaha skolas pārstāvja A. Alechina uzvara pār Kapablanku 1927. gadā ar rezultātu +6-3=25. Uz šu laiku 1935. gadā Alechins zaudēja čempiona nosaukumu Eivem, bet 1937. gadā ar pārliecinošu rezultātu +10-4=11 to atguva.

Mūžīgais kulturas un arī šaha kulturas uzplaukums Padomju Savienībā arvien vai-

rāk izvirzīja padomju šaha meistarus lielu starptautisko turnīru uzvarētāju skaitā. Jau pirms Lielā Tēvijas kara Alechins atzina padomju šaha skolas izcilākā pārstāvja M. Botvinnika tiesības uz maču. Karš un vēlāk Alechina nāve kavēja šo maču izcīnīti.

Pēc Alechina nāves sākās dažādas machinācijas ap pasaules šaha čempiona nosaukumu. Holandieši pat pieprasīja, lai pasaules šaha čempiona nosaukumu piešķir Eivem.

Padomju Savienības lielā autoritāte un līdzdalība Starptautiskajā šaha federācijā nodrošināja pareizu šī jautājuma atrisināšanu — pasaules šaha čempiona nosaukumu paredzēja izcīnīt starp pasaules labākajiem šahistiem mača-turnīrā.

Sis turnīrs Hagā un Maskavā 1948. gadā beidzās ar spožu padomju šaha skolas triumfu.

Pasaules šaha čempiona nosaukums tagad piederēja izcilākam mūsaiķu šahistam — padomju lielmeistaram Michailam Botvinnikam.

Padomju šahistu uzvara bija spilgts apliecinājums par padomju šaha skolas, kura balstās uz krievu šaha skolas pamatiem. Pārākumu par kapitalistisko valstu šaha skolām, kuras pamatojas uz Steinicu-Tarasa dogmām, Kapablankas tehniku u. c.

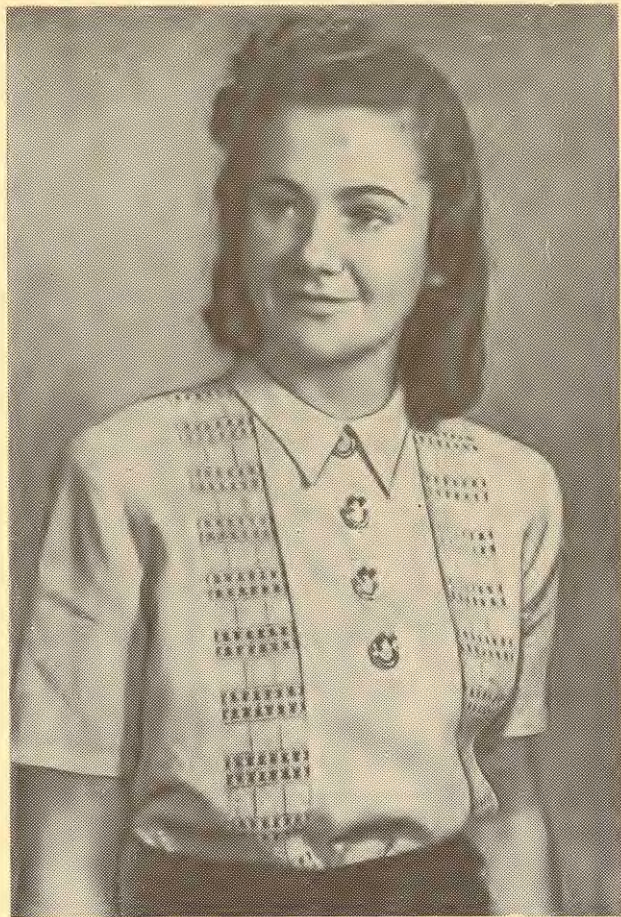
Padomju šahistu uzvara darīja galu arī anarchijai pasaules šaha čempiona nosaukuma izcīnā. Agrāk pasaules šaha čempions pats noteica savus pretiniekus un nereti, lai izvairītos no cīņas, uzstādīja neizpildāmus finansialus noteikumus.

Tagad pasaules šaha čempiona nosaukuma izcīnā radīta noteikta kārtība. Zonu turnīra uzvarētāji 1948. gadā sacentās Stokholmā. Šinī turnīrā pirmo vietu izcīnīja D. Bronšteins. Ši turnīra uzvarētāji 1950. gadā Budapeštā satikās ar pārejiem pasaules šaha čempiona nosaukuma kandidātiem.

Arī Budapeštas starptautiskais šaha turnīrs beidzās ar padomju šahistu spožu uzvaru: viņi izcīnīja pirmās četras vietas. Pirmo divu vietu ieguvēji, padomju lielmeistari Bronšteins un Boleslavskis, izcīnīja papildus mačus, kas beidzās ar Bronšteina uzvaru.

Līdz ar to Bronšteins izvirzījās par pretendentu uz pasaules šaha čempiona nosaukumu.

Rotātas blūzes

1.

Abas blūzes rotātas balto darbu teknikā. Šī tehnika ir viena no raksturīgākām rokdarbu teknikām. Lai cik bagāts vai atturīgs rotājums,

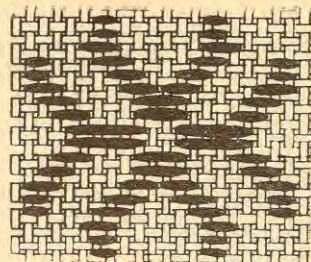
darbs vienmēr izskatīsies skaists un gaumīgs. Baltā krāsa un tehnikas izturīgums ļauj las viegli mazgāt un gludināt.

Blūzei 1. attēlā vajadzīgs pusotra metra balts lina jeb vistras audums. Izšūšanai lieto 30. numura kokvilnas diegus un dažāmos diegus. Blūzes piegriezums vienkāršs. Rotātas joslas iestrādātas atsevišķi. 6 centimetri plato (bez iestrādājuma daļas) auduma strēmeli sadala joslās: 2,5 centimetri plata vienvirziena josla, 2 centimetri plata josla spodrā dūriena rozetēm, 2,5 centimetri plata vienvirziena josla un 2 centimetri plata josla svītru un likloču dūrienu rozetēm. Šie raksta daļījumi ritmiski atkārtojas (2. attēls). Vienvirziena izvilikumam vispirms jāsadala joslās: 1 diegs izvilīts, 2 diegi atstāti, 10 diegi izvilkti, 2 diegi atstāti, 2 diegi izvilkti, 2 diegi atstāti, 10 diegi izvilkti, 2 diegi atstāti, 1 diegs izvilīts. Šo pamatu ar caurās vīles dūrienu sadala, ņemot pa 3 diegiem posmā (3. zīmējums). Kad tas izdarīts, sāk izpildīt vienvirziena vītā un pītā dūrienā (skat. 2. attēlu). Nākošo joslu vispirms ar cauro vīli sadala 2 centimetri lielos kvadratos. Kvadrata vidū šuj rozeti spodrā dūrienā (4. zīmējums). Otrā joslā sadalītajos kvadratos šuj rozeti svītru un likloču dūrienā (5. zīmējums). Šai rozetei vispirms izšuj pamatu veidojošu svītru dūrienu: sāk ar 4 dūrieniem, pieaudzinot līdz 8 dūrieniem un nobeidz atkal ar 4 dūrieniem (skat. 2. attēlu). Pēc tam ievij likloču dūrienu ar nedaudz rupjāku un grodāku diegu. Kad abas auduma strēmeles izšūtas, tās iestrādā blūzē vai nu pa diegu taisni jeb arī nedaudz slīpi uz leju. Blūzes priekšas daļu nepieciešami rotāt ar saktiņām jeb dekoratīvām podziņām. Aizpogājama blūze muguras pusē, tādējā apkaklīte sastāv no 2 daļām.

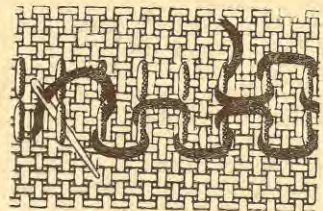
Otra blūze (6. attēls) tāpat gatavojama no lina jeb vistras auduma. Rotājums ļoti grezns. Raksta joslīnas grupējamas šādi: 2 diegi izvilkti un apšūti

ar dalīto cauro vīli (apšūjot caurai vīlei otru malu, ņem no viena posma pusi diegu un no otra posma otru pusi). Lai vīle būtu izturīgāka, to var aptīt vēlreiz ar diegu. Pēc šīs caurās vīles seko 2 neapšūti diegi, tad 2 diegi apšūti ar puskrustiņu, 2 diegi atstāti, 6 diegi izvilkti un iepildīti vienvirziena (7. attēls). Otrā raksta joslina 2 centimetri plata. Šī raksta zieds izšūts likoču dūrienā (8. zīmējums) un svītru dūrienā (9. zīmējums). Šo raksta joslinu var šūt arī ar kādu viegli tonētu diegu (pelēku, gaiši dzeltenu u. c.). Lai samazinātu darbu, joslas var šūt arī retāk, atstājot starpā nerotātu audumu.

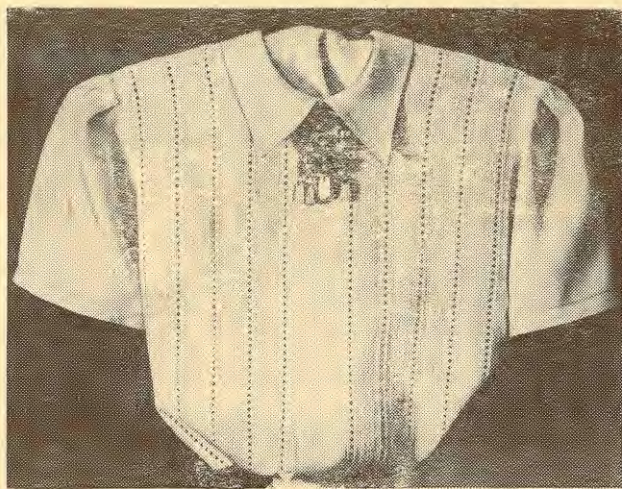
E. RUBENE

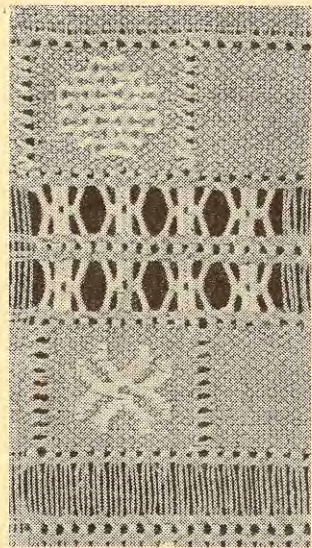
4.

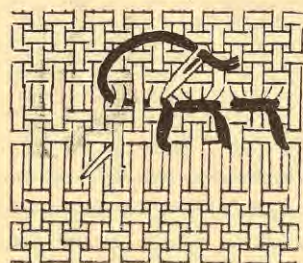
5.

6.

2.

3.

DERĪGI PADOMI

Kā tīrīt kažokādu

Nem rudzu vai kviešu klijas, ieber māla vai čuguna podiņā un karsē tās uz uguns, nepārtraukti maisot. Jāsilda tikām, cik ilgi roka cieš karstumu. Klijas uzber izklātai kažokādai un to spēcīgi rīvē ar abām rokām. Pēc tam ādu iztīra ar suku un rūpīgi izpurina. Šādi tīrot, kažokāda atgūst savu agrāko dabīgo spīdumu.

Augļu un ogu traipi

Ir daudz veidu, kādiem tīrīt augļu un ogu traipus. Pastāstīsim par dažiem no tiem.

Notraipīto vietu iemērc hiposulfīta šķīdumā (10 līdz 30 gramu uz vienu litru ūdens) un patur tik ilgi, līdz traipi pilnīgi izzūd. Pēc tam drēbi izskalo.

Ogu traipus var izmazgāt trīsprocentīgā etiķskābes šķīdumā vai arī, samitrinot ar ožamo spirtu, pārmaizgāt tīrā ūdenī un atkal no jauna mazgāt etiķi, kamēr traips izzūd. Augļu un ogu traipus nav ieteicams mazgāt ar ziepēm.

No audekla šādus traipus var iztīrīt ar rūgušpienu, notraipīto vietu tajā paturot vienu līdz divas minutes, pēc tam izskalojot siltā ūdenī. No veļas traipi tāpat iztīrāmi ar rūgušpienu.

No gaišas krāsas atlasa vai krepsatīna augļu un ogu traipi iztīrāmi ar vati, kas samērcēta siltā spirtā.

No atlasa un krepsatīna traipus var iztīrīt arī citādāk: notraipīto vietu iemērc siltā ūdenī, paņem uz naža gala hiposulfītu, uzber to traipam un paberzē ar nagu. Ja traips nav svaigs, šī operācija jāatkārto vairāk reižu. Pēc tam visu drēbes gabalu izskalo tīrā ūdenī.

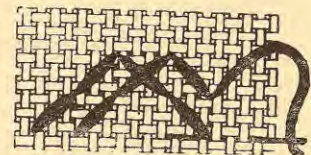
Kā izkaltēt ziedus

Jums iepaticies kāds zieds, kas saista ar savu spilgtu vai maigo nokrāsu. Jūs gribētu to saglabāt. Kā to izdarīt?

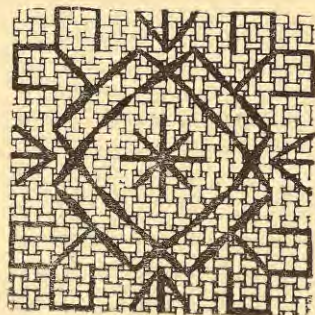
Nemiet nedaudz upju smiltis, izskalojiet to rūpīgi vairākos ūdeņos, izžāvējiet un izsijājiet caur ļoti smalku sietu. Smiltis iebēriet traukā atbilstoši zieda kāta garumam un to ievietojiet smiltīs. Rūpīgi izplēti zieda lapinās, uzmanīgi tās apberiet ar izsijātajām smiltīm — vispirms apkārt ziedam, tad no virspuses, aplāpjot to ar 2 līdz 3 cm biezu kārtiņu. Smiltīm piepildīto trauku novietojiet karstā krāsnī un tur atstājiet, kamēr nokaitētās smiltis izžāvē visu ziedu, izsūcot no tā valgmi. Pēc tam tikpat rūpīgi smiltis jānober. Sausais zieds izskatīsies kā dzīvs, un ja to novietos zem stikla, kur neieplūst gaiss, zieds saglabāsies ilgu laiku.

7.

8.

9.

Pavasara sākums

KRUSTĀM ŠĶERSĀM

Sastādījis L. KNAGIS

21. martā sākas pavasaris — un nakts ir vienādā garumā. Nākošā diena — 22. martā ziemeļu puslodē diena jau ir garāka par nakti. Astronomi pat precīzi aprēķinājuši momentu, kad Saule apspīd vienādi Zemes abas puslodes. Šogad tas ir pulksten 13-os 24 minūtēs.

Dienas un nakts maiņas pamatā ir Zemes griešanās ap savu asi. Bet kāpēc mainās gadalaiki? Zeme riņķo ap Sauli, pie kam Zemes griešanās ass nav perpendikulāra Zemes kustības plaknei ap Sauli, bet noliekta pret to. Zeme pagriež Sauli pārmaiņus gan savu ziemeļu, gan dienvidu puslodi. Tā 22. decembrī Saules stari visvairāk apspīd Zemes dienvidu puslodi, bet Zemes ziemeļu puslodē Saule paceļas tikai nedaudz virs horizonta, tāpēc pie mums diena tad ir visīsākā. 22. jūnijā ir tieši otrādi. Tikai divas reizes gadā, 21. martā un 23. septembrī, Saule apspīd vienādi abas puslodes.

Ja Zemes ass būtu perpendikulāra plaknei, pa kuru Zeme kustas ap Sauli, tad gadalaiku nebūtu. Diena un nakts būtu vienmēr vienādā garumā un Saule paceltos pie debesīm tikpat augstu kā 21. martā un 23. septembrī.

Senatnē ļaudis nepazīna Visuma uzbūvi, neprata izskaidrot debess ķermeņu kustības un pielūdza tos kā dievības. Gandrīz visas senās tautas Sauli pielūdza kā galveno dievību un svinēja tās dzimšanas svētkus ap 22. decembri, tās uzvaras svētkus pār tumsu pirmā pilnā mēness naktī pēc 21. marta, bet 22. jūnijā — saules vasaras saulstāvjus.

Padomju ļaudis nesaista pavasara iestāšanos ne ar kādiem māņiem, bet atzīmē to kā dabas atmodu, jauna ražena darba posma sākumu!

E. DETLAVA

DĪVAINI PĀRDRÖŠNIEKI

Ziemas saulgrieži pagājuši. Saldi ziemēvēji vēl elso pār sniegā iegrimušiem laukiem, te saveldami augstus sniega kalnus, te atkal noslaukot jau sanestos, bet vēja saltajā elpā jau jūtamās pavasara jaumas. Arī sals kļuvis rāmāks, un dienvidus pusē pie jumiem jau redzamas garas lāstekas, kas puzdienas saulē pamazām kūst.

Mežā valda klusums. Velti mēģinājis izspraukties cauri zaru biežokņiem, vējš laiski šūpo koku galotnes, šad un tad notraukdamas no tumšālo egļu zariem pa sniega klēpim, kas ar mīkstu troksni velas lejup. Brižam sniega klātie zari noligojas, kad manīgā cauna vai sarkanbrūnā vāvere ar apbrīnojamu veiklību lēkā no zara uz zaru.

Klusumā tālu dzirdama bezbēdīgo krustknābju čivināšana. Vai jūs pazīstat šos dīvainos putnus? Krustknābji ir dīvaini ne tikai tādēļ, ka tiem vienīgiem visā plašajā putnu saimē garāknābja gali liekti un krustojas, bet vēl jo dīvaināka ir šo putnu lidošana un perēšana. Sprīdieties paši! Vai viens priedies putns ies vīt lizdu, dēt olas un perēt mazuļus ziemas laikā, kad sals vēl pilnā sparā svilina seju un pukstums spiežas cauri pat siltākajam apģērbam? Nē, nē! Tik bezprātīgs ir vienīgi mūsu krustknābis.

Krustknābju mūsu republikas mežos ir četras sugas. Mazais jeb egļu krustknābis dzīvo Eiropas un Azijas

Priežu krustknābis.

ziemeļu un mēreno daļu. Tas sastopams visur, kur atrodamai lielāki egļu meži. Mazais krustknābis ir ļoti kustīgs un glīts — sarkanbrūnām spalvām, kas uz spārnēm tumšbrūnas, bet uz astes pusi kļūst iedzeltenas. Mātīte ir mazliet mazāka par tēviņu, pelēki-zaļganām vai zaļgandzeltenām spalvām. Mazās, spīdīgās actiņas brūnas, arī knābis un kājiņas brūnas.

Vislabprātāk krustknābis ēd egļu sēklas, kuras tas veikli izloba no čiekuriem. Čiekurus tas izknābā vai nu turpat pie zariņa karājoties, vai arī čiekuru aiznes uz citu zaru. Ja jums kādreiz gadās mežā redzēt, ka no egļu zariem birst čiekuru čaumaliņas, tad ziniet — tas ir krustknābja darbs. Izbaidot putnus, nokrīt to knābātie čiekuri, un krustknābju bars paceļas spārnos, lai laistos uz citu, mierīgāku vietu.

Bez čiekuru sēklām krustknābis labprāt ēd arī lapu koku sēklas un nesmādē arī ogas.

Lizdu krustknābis vij augstas un kupli zarotas egles galotnē. Lizdu viņš darina ļoti rūpīgi no egļu zariņiem, ķerpjiem, salmiem, iekšpusi izklāj dūnām un spalvām, tā ir dziļa un biežām sienām, lai sargātu mazuļus no sala. Lizdas tuvumā abi vecie putni izturas klusu un to ir grūti atrast pat rūpīgam vērotājam.

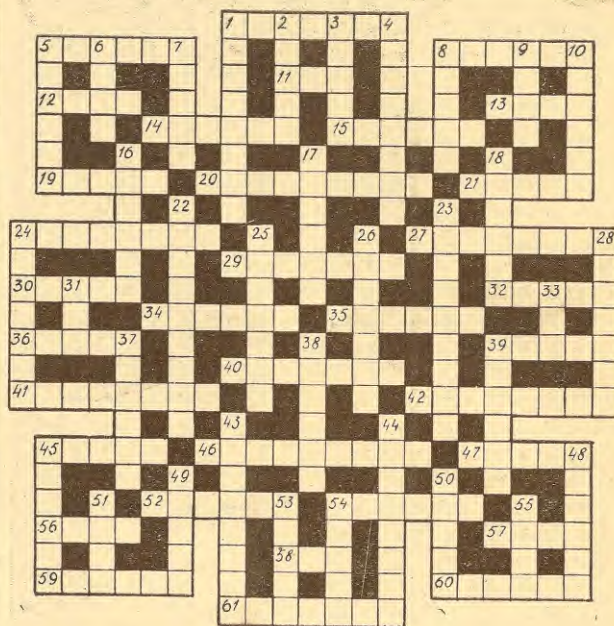
Februāra beigās vai marta pirmajās dienās, bet nereti arī janvārī vai pat decembrī krustknābja mātīte iedēj lizdā 3—4 pelēki-zaļganas oliņas. Pēc 15 dienām izšķīlas mazie putnēni.

Bez mazā jeb egļu krustknābja mūsu mežos bieži sastopams lielais priežu krustknābis, kas mīt priežu mežos un pārtiek galvenokārt no priežu sēklām. Spalvojums tam gaišāki vai tumšāki sarkans un augumā tas prāvāks par mazo krustknābi, bet citās īpašībās ir tam līdzīgs.

Retāk mūsu mežos sastopams arī baltsvītrotais un sarkansvītrotais krustknābis, kas pieder Sibīrijas faunai un tikai pa retam kā ziemas viesis iekļūst pie mums.

Krustknābji ir sabiedriski putni un jau tūlīt pēc mazuļu izperēšanas salasās baros, kas bieži vien redzami laidelējoties ap koku galotnēm vai pārlidojot no viena mežu pudura uz otru.

G. Liepiņš

Horizontāli: 1. LPSR Valsts operas un baleta teatra solists. 5. PSRS kinoaktieris filmā «Par Padomju Dzimteni». 8. LPSR Valsts operas un baleta teatra baletdejotāja. 11. Franču literatūras klasiķis. 12. LPSR Valsts jaunatnes teatra aktrise. 13. Padomju Latvijas dzejnieks. 14. Krūšu tēli. 15. Tēls M. Gorkija lugā «Dibenā». 19. LPSR Valsts operas un baleta teatra solists. 20. Persona V. Lāča romanā «Vētra». 21. LPSR Valsts Dailes teatra skatuves gleznotājs. 24. Persona M. Šolochova romanā «Plēsums». 27. Pazīstams padomju dziedonis. 29. A. Fadejeva romāns. 30. Padomju Latvijas dzejnieks. 22. LPSR Valsts Dailes teatra aktrise. 34. Latviešu tautas dziesmu kopotājs. 35. Persona A. Upiša romanā «Zaļā zeme». 36. Auzēvas romāns. 39. Puķiņi opera. 40. Ievērojamākais krievu fabelists. 41. Padomju rakstnieks, romāna «Dienas un nakts» autors. 42. Padomju Latvijas dramaturgs. 43. Luga kur Eiropā autors. 46. Padomju Latvijas komponists. 47. Padomju Latvijas dzejniece. 52. LPSR Valsts Akadēmiskā dramatisks teatra muzikālās daļas vadītājs. 54. Padomju Latvijas rakstnieks, prozaikis. 56. Tēls A. Grigūļa lugā «Māls un porcelāns». 57. LPSR Valsts Akadēmiskā dramatisks teatra aktrise, Staļina premijas laureate. 58. Liriskās dzejas forma. 59. Romāna «Uz priekšu, kapteini!» autors. 60. Meksikas filmas «Mūsua pilsētas zēns» inscenētājs. 61. Romana «Tālu no Maskavas» autors.

Vertikāli: 1. LPSR Valsts dailes teatra aktieris. 2. LPSR Valsts dailes teatra aktieris. 3. Persona A. Sakses romanā «Pret kalnu». 4. A. Upiša luga. 5. Persona V. Lāča romanā «Vētra». 6. LPSR Valsts Muzikālās komedijas teatra solists. 7. Romana «Silaines muiža» autors. 8. Tēls J. Vanaga lugā «Satikšanās krastā». 9. LPSR Valsts Akadēmiskā dramatisks teatra aktieris, Staļina premijas laureats. 10. Tēls E. Zālītes lugā «Atgūtā dzimtene». 16. Persona V. Lāča romanā «Zvejnieka dēls». 17. Padomju dzejniece, Staļina premijas laureate (poemas «Pulkavas meridiāns» autore). 18. M. Gorkija luga. 22. Tēls M. Gorkija lugā «Sīkpiļoni». 23. Romana «Cilvēki ar tīru sirdsapziņu» autors. 24. Romana «Rīga» autors. 25. Operas «Meistardziedoni» komponists. 26. Ievērojams padomju dziedonis. 28. Tēls B. Čirskova lugā «Uzvarētāji». 31. Gleznotāja darba rīks. 33. Vēsturisks vēstījums dzejas formā. 37. Liriskās dzejas forma. 38. Cirka komiķis. 39. Indiešu rakstnieks un filozofs. 43. Persona A. Fadejeva romanā «Jaunā Gvarde». 44. Tēls Pogodina lugā «Kremla kūranti». 45. LPSR Valsts Jaunatnes teatra režisors. 48. Romana «Navoiji» autors. 49. Dziedātāju vienība. 50. Tehniskais vingrinājums muzikā. 51. Tēls A. Brigaderes lugā «Princese Gundga un karalis Brusobārda». 53. A. Gaidara stāsts. 54. PSRS kinoaktieris kinokomedijā «Nemierīgā saimniecība». 55. LPSR Valsts Akadēmiskā dramatisks teatra aktieris.

ZURNALA 5. (15.) NUMURĀ IEVIETOTĀ KRUSTĀM ŠĶERSĀM UZDEVUMA ATRISINĀJUMS.

Horizontāli: 1. Kotovskis. 6. Dubna. 9. Arājs. 11. Cilts. 12. Radzene. 14. Abakana. 16. Rasa. 17. Lakmuss. 18. Nōts. 20. Nabe. 22. Esti. 24. Doks. 26. Zūras. 28. Seda. 30. Šolochovs. 31. Katenieki. 33. Emba. 35. Skati. 36. Bars. 37. Grab. 39. Osta. 40. Seko. 42. Oškals. 43. Šuja. 45. Imītesī. 48. Tallina. 50. Lanka. 51. Anapa. 52. Vaigs. 53. Staroduba.

Vertikāli: 1. Kabe. 2. Toce. 3. Valdemārs. 4. Kosa. 5. Saka. 6. Darva. 7. Bidzans. 9. Adainis. 10. Skaut. 13. Nule. 15. Bise. 16. Radīševs. 19. Staļinska. 21. Buchara. 23. Streiks. 25. Kālab. 26. Zivis. 27. Svāri. 29. Esejas. 32. Makarenko. 34. Agonija. 36. Baškiri. 38. Bors. 39. Osmā. 41. Epika. 44. Juans. 46. Ekas. 47. Ilga. 48. Tabu. 49. Lsma.

Vāka pirmajā lappusē — AUGSTSPRIEGUMA LĪNIJA. Ž. Legzdīna foto.

Vāka ceturtnajā lappusē — MĀRUPES SKOLAS PIONIERI MĀRIS KRISBERGS UN HARIJS KLEBERS SAGAIDA STRAZDUS. Ž. Legzdīna foto.

Atbildīgais redaktors — KĀRLIS OZOLIŅŠ. Laikraksta «Ciņa» izdevums. Redakcijas adrese — Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Tālrūnis 6698.

Mākslinieciskais iekārtotājs — Rūdolfis Dzenis.

Manuskriptus atpakaļ neizsūniedz.

JT02300

LPRRT 1. tipogrāfija «Ciņa» Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40.

Pasūtījuma Nr. 489.

Vāks un pielikumi iespiesti LPRRT Paraugtipogrāfijā Rīgā, Puškina ielā 12.

Paraksts iespiešanai 1951. g. 10. martā. 5 iesp. loksn.

Tiraža 40.000 eks. Maksā 3 rubļi.

DZIESMA PAR MIERU

A. Ļilinska mūzika

A. Silabriedes vārdi

Mēreni ātr.

mf Kupli vilņo mūsu lau-ki, Pilsē-
tas un ciemi plaukst, Savu gaišo dzi-vi, drau-gi, Nepie-lausim drupās
graut

PIEDZIEDĀJUMS Koris. Daudz dzīvok

f Sniedzam ro-kas, biedri, brā-li Vi-sās tautās miers lai
aug

piu mosso

Jo mūs droši va-da Sta-lins Miera ci-nitājs un
draugs!

ff *poco rit.*

Jo mūs droši vada Sta-lins, Miera ci-nitājs un draugs!

ff *poco rit.*

1. Kupli vilņo mūsu lauki,
Pilsētas un ciemi plaukst,
Savu gaišo dzīvi, draugi,
Nepieļausim drupās graut.

Piedziedājums:

Sniedzam rokas, biedri, brāļi,
Visās tautās miers lai aug,
Jo mūs droši vada Staļins –
Miera cīnītājs un draugs!
Jo mūs droši vada Staļins –
Miera cīnītājs un draugs!

2. Savu Padomjzemi mīļo
Protam stipru kaldināt,
Darbā veseri lai zvīļo,
Spēsīm mieru nosargāt.
Piedziedājums.

3. Vienmēr ejam soli spraigu,
Liksmā dziesma trauc mums līdz –
Visa pasaule lai zaigo,
Ātaust saulains miera rīts!
Piedziedājums.

Rīgas Preču stacijas vagonu depo elektrometinātāji komjaunieši J. SURMAČEVSKIS un G. DAVIDENOKS ievērojami pārsniedz darba uzdevumu.

N. Šikiļova foto

MAKSÄ 3 RBL.

95-

